

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1863.

Redaktor

Jakub Buk.

XVI. lětník. — IV. zwjazk. 1.

27.

W Budyšinje.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1863.

Redaktor
Jakub Buk.

XVI. lětnik. — IV. zwjazk. 1. 2.

W Budyšinje.
Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS TOWARSTWA MACICY SERBSKEJE.

PRĚNI ZEŠIWK

1863.

N ó c n y s t r a ž n i k.

Wjeselohra we štučkach.

Po Körner'owym „Der Nachtwächter“

wot

Jana Bartka.

W o s o b y :

Tobias Hawron, nócy stražnik w provincialnym měsće.
Hanka, jeho četa.

Jan Škorc   { študentaj.
Jurij Hwižk   }

Hawronowi susodža, mjez kotrymiž měščanosta.

Džiwadlo pokazuje torhošćo małego města. Cyle w przedku
steji w srjedźiznje studnina khězka. K lěwicy nócneho
stražnikowa, k prawicy měščanostowa khěza.

Prěni wustup.

Hawron a Hanka sedžitaj na ławcy před swojej khéšu.

Hawron. Dundyr tola, na te blady!
Hana, njebudź jědlowa;
Ja će wozmu, na wše padys;
Ty sy moja njewesta!

Hanka. Njewěsta, wujko, tak sej dam lubić!
A dyrbjała na stare zawostać juž,
Dha tola z wami so njemóžu slubić;
Lubši mi žadyn, hač tajkile muž.

Hawron. Žuj wšak žuj, ty saprliška!
Po čim nosyš womłodnosć?
Što sej žadaš, wboha pliška?
Njejsym dha ja muža dosć?

Hanka. Šikwanoh pachoła ždyn sebi žadam,
Zjawneho, sprawneho, rozomneho.
Za horliwej lubosću womłodnje hladam:
A tajkemu njebudu zapjerać so.

Hawron. I, to ždyn su maličkosće!
Wjacy sebi nježadaš?
Z teho widžu do drobnosće:
Žałostnje mje lubo maš.

Hanka. Wujk husto přez wopačne předwoći hlada.
Ja k druhemu, k třećemu njerodžu was.

Hawron. Taj wšak so taj, o ty šibała blada!
Za měsac změjemoj tola swój kwas.
A žana ci njezměje za зло to duša:
Praj, njesteju w měščanskej službje dha ja?
A komu dha wjetša so dowěra słuša,
Hač k nócнемu stražnikej kózdy ju ma?
Hlaj, mje je sej měščanska wysoka rada
Mjez wosmimi druhimi wuzwoliła,
A štož so wot nócneho stražnika žada,
Sym třinače lět hižom dopjelnjał ja.

Hanka. Bych-li nócneho strážnika wuzwolić měla,
Dha bych snadź tež, wujko, wam připadla,
Ale při žeńtwje bych hubjenje jěla,
Hdy bych so z Hawronomwoženiła.

Hawron. Wěm drje wěm, štó éi hlojčku tak zwiny,
Stary knjez farař, kiž k sebi če wza,
Jako twój nan, tón wučeř so miny.
Tón stary knjez chcyše přec do wysoka.

Hanka. Nochceli wuj sebi cyle wšo skazyć,
Dha radžu, zo na to wjac njespomni.

Hawron. Aj, aj! Tak rychle a cyle mje zrazyć,
To njeje mi wašnje knježnički.
Dyrbiš dha hnydom so palić a sapać?
Chceš štučki snadź slyšeć študentowske?
Z tymi drje tež mohł so wo durje klapać,
Bychu-li jenož mi připadnyłe.

Hanka. Mózno, zo maće poetisku žilku,
Lubostne spěwy su Hawronej žort.

Hawron. Přicpiš mi zdželanosć slabu a liwku?
Chceš mje ze zamysłom hněwać, na khort?
Njejsym dha doļho dosé do šule khodžiļ?
Njejsym so z pisanjom, z čitanjom drěļ?
K ličenju njejsym drje prawje so hodžiļ;
Što tež bych ze wšim tym njerjadom chcyļ?

Hanka. Hdyž dha sće telkole šule měli,
Čeho dla njejsće dha za wyššim šli?

Hawron. Bych mohł. To moje su myslé tež byli,
Ale we bibliskej historiji
Bě něhdy so mjerzacy kus mi zešoł.
Džiwi běch pachoł, kaž džiwochaj dwaj.
Běše-li duž so štó na někim přešoł,
Dha rěkaše: Biaso, praj jenož praj,
Ty sy to byļ, a nichto druhi.
A zo bych hnydom tež k temu stał,
Dha pisaše módre a čerwjene smuhi
Nan mi na khribjet, kaž by je sał.

A spytach-li hdy so z winy sčahnyć,
Dha začuwach rjemjeńcu na dwoje juž.
Tak dyrbjach junu tež w šuli stanyé.
Knjez wučeř njebě najkipriši muž;
Tón zahrima na mnje: Praj mi, ty pjeńko,
Štó je swět stworił, wěš ty to?
Mi zecny so hnydom, duž wotmolwic̄h čeńko:
„Ja njewém, a luby mój jejdyrko!“
Wón hrimalše dale: „Ty bjezbožne džéco,
Štó stwori swět? Praj mi! Štó stwori jón? He!“
A duž měch pjeć porstow so na licu swěco,
A myslach, hdyž preješ, dha wo kožu dže.
A wumjeęech slipajo: „Ja sym jón stworił,
Ja chcu so wuznać! Wodajęc̄ mi!“
A běše so prjedy žno palił a horił,
Nětk zhrabny mje w sapatej žehliwości,
A šwikny mje ze jstwy a zaprasny durje.
Ja zabych rjec: „Budźce tu božemje.“
Mi słyšenje zańdze, ja njewidżach murje.
Nutřka bě žadławe khichotanje.

Hanka. Wbohi knjez wujo! o kak mje to zrudzi,
Wam je so žałostnje hubjenje šlo!

Hawron. Nahły hněw we mni to ducy tež zbudzi,
Šwabl njech takle da zahańbić so.
Knjezej sym nanej ja hnydom tež jeho
Denunciował za tyrana.
Nan mój bě šewc a wustojny wšeho,
Tež džeržeše něsto na swój splah;
A zrozemi, zo wšak do wučobnōh' stólca
Ja, jeho Tobias, był przedobry.
Duž da mje do Drježdžan za kuchinskoh' hólca
K mojej nětk njebohej excellency.

Hanka. Čeho dla dha sée zas z kuchiny čekli,
Wšak běše pozdžišo musketir?

Hawron. Tež tam su mi po času žałostnje pjekli,
Njemějach w žanym wjac kućiku měr.

Hanka. Wbohi knjez wujko!

Hawron. Haj, woprawdze wbohi!

Hlaj, njejsym tam jeničcy waril a pjeķ.

Mój młody knjez čahaše přez cuze prohi,

A husto a často by ke mni rjekl:

„Pój Hawronje sobu!“ A što dha chyčh prajić?

Něhdy, hlaj hroza mje popaduje,

Dyrbjach k jenej mu rěbl stajić;

Wón zalěze přez wokno wotewrjene;

Ja džeržach rěbl a čakach delka.

Duž přisnowa na dobo běly so kwič,

Tón měješe mje za padušnoh' wjelka,

A chyče juž ze mnu do běrtlnjow hié.

Wón scini žno někotre zatrašne stupy.

Wše włosy mi na hlowje stawachu.

Duž myslach sej: Hawronje, njebudź hłupy,

A zjewich mu cylu tu wobradu:

„Mój młody knjez čini horka visitu.“

Duž chyče kwičej so dundrsocy smjeć,

Wón wučahny ruku poslēbornitu,

A suny mi kulojtych jednabo pjeć,

A šepny: „Džerž rěbl, zo pohladam skradžu,

Hač njejsy mi zelhał, šibako ty!“

Ja džeržu a njemyslu, zo sej što wadžu.

Wón lěze hač k woknej, fuk! w komorje bě.

Sej njemohla wumyslić, komu běch słužil,

Ach samemu knjezej to mandželskemu;

A tón je tu witanu składnosć wužil,

A mojeho knjeza wzał za šiju.

Hanka. Tón hrozný člowjek!

Hawron. Haj, to ja tež praju.

A komuž najhórje so džeše, běch ja.

„Kopole hłupy, hdyž tebje dže stajū,

Mam stejo tam woprawdnoh' wosola!“

Tak wrěskaše ze złoscu młody knjez na mnje,

A pjerješe mje, kaž rězniskoh' psa.

Nětk njebě tam žane wjac wutraé za mnje,
Dzéše što na wopak, wina běch ja.

Hanka. Duž zložišće khwalobne wumjołstwo swoje,
A běžešće runy puć do wojakow?

Hawron. Haj Hana, daj skoržíe sej njezbože moje,
Mje mjerzy šće džensa, zo sym tam šoł.

Město kur dyrbjach nětk člowjekow morjeć,
Mój rězniski grat bu třélba a mječ.

Do bitwy pak prěnjeje dyrbjach žno skhorjeć.
(Najhórša je bitwowska zyma, to wjedź.)

So třelec a rubaé, drje lubše mi běše,
Ale hdyž dyrkotach, što dha sej chcyh?

Tola pak bjeze mnje tež někak dzéše.

Ja snadž tam žiwjenje přisadžił bych.

Mój hłownik pak hrožeše: Zaječa noha,
Hlaj z kijom chcu bórzy ēe wulékować!

Duž skočich do rěki a přimnych so brjoha,
A čakach pod keřkom, što móže so stać.

Ale ach nichtó njewza sej khwile,
Zo by za mnu tam pohladał.

A dokelž běch syty wšej wojeřskej čwile,

Sym potajnje přez rěku přepluwał,

A bězał a přišoł do wótneho města,

A wo swoju službu so zamolwił.

A ta bě mi na druhı džeń hižom wěsta,

Dokelž běch za swojoh' krała so bił.

Ta zamóže zežiwić wobeju naju,

Kaž lohko so na drobne dopokaže;

Duž njebudz hłupa a čiń, štož ēi praju,

A wzmi sebi za swojoh' mandželskoh' mje.

Hanka. Wujo, přestańce tajke sej žadać.

(*Mjelčo, mjez tym zo so wohladuje.*)
Hdže jenož Jurij tak doňho je?

Hawron. Što dha maš spochi tak wokoł so hladać?

Hanka. Što to was stara?

Hawron. I hladajće!

Wujowa přislušnosć je, zo so stará,
Zo njepadnje četa na wopačnosće.

Hanka. To čini knjez wuj tež khětro jara,
Kaž cyłemu městę je znajomne.
Lědom směm tróščičku z hubu sčahnyć,
Dha krěni žno nós, so huntorjo.
Wodnjo mi njeda rad ze stólca stanyć
A w nocy mi před durje wali so.

Hawron. Wšo derje, mój ptako, žno pōčnje so šerić,
Ty dyrbjała dawno za kołom być.
Jow wonkach su wjelki, tym njemóžeš wěrić,
Duž stupaj a njedaj so popadnyć.

Hanka. Wšak hižom du! (*Mjelčo.*) Ja poslu-
cham jemu,
Zo z ničim njebých so přeradžila.
Njech šibała lesć mi dopomha k temu,
Štož wutrobna lubosć sej požada.

(*Dže do Hawronowej khéže.*)

Druhi wustup.

Hawron (sam).

Hawron. Haj, pasć a hladać holčku rjanu,
Hdyž je pódla šibała,
Drje nimam za dobrotu žanu;
To čeplska je robota.
Ale to Hawrona njemóže hrjebać,
Tón ma Kamjencsku čuchawu.
Mje Hana nihdy njedyrbi zjebać,
A nichtó mi njesčini x za u.

(*Woteńdze do swojeje khéže.*)

Třeći wustup.

Hwizk (sam).

Aw jaw, zas łazy ta wopica stará
Před mojich njebjesow durjemi!

To tež je tola khortowa hara!
Wěsće mi Hanka wotmolwi;
Ale kak dyrbi lisćik mi podać? —
Tu njewěm sej rady žaneje.
O zo by tón stary brodač
Był, hdžež so popjeŕ plahuje.
Kóždemu slěpcęj šlachci so skerje,
Je-li so někak zalubował:
Mi pak so kóždžička skladnosć bjerje,
Zo bych ze slubjenej njeporyčał.
A njewjestu wbohu mi wodnjo a w nocy
Tón stary filista přesčěha.
Što pomhaja tudy wšě duchowne mocy,
Što pomha wša pilnosć najswěrniša?
Wšitkich juristow ja z mjenom znaju, —
Z exama sym z prěnjej censuru šoł, —
„Mirakula!“ wołaja, hdžež słowčko praju, —
Třoch pobiju na dobo přeciwnikow. —
A tola před tymile durjemi steju
Woprawdże kaž woł, kiž njewě hdže chce.
Mi je, kaž měl za hłowu dubowu heju,
A wšitkón mi rozom do koła dže.
Sym wěčnje so na lohkich pachołow hněwał,
Kiž jenož na pryzyle študowachu.
A město, zo z nimi bych juskał a spěwał,
Sym dzeržał jim někotru reformandu.
Kak husto sym wjeseloh' Škórca swarił
Jeho šibałych przymył dla:
A džensa bych, štó wě što jemu darił
Za kusk jeho maćeřnoh' připada.
Tajki so za helu njehodži dobyć,
Ani z knihow so hromadu znjesć.
Něchtó dže! Chcu-li tu potajne pobyc,
Dha dyrbju mjełco a skradžu so zwjesć.

Štwórtý wustup.

Škórc a Hwižk.

Škórc. Nětk dha tu sym, w tej kukawje swojej,
Za sydom lět ju wjac njewohladach.
Kak po njej mi žedzeštej woči so mojej
A nětko sym w struchliwych začucach.
Měnjach, zo hišće, kaž něhdy wšo budže,
Njedziwajo na minjeny čas.
Wjeseli bratřa pak wšitcy su druhdže,
Luba mje maćerka njewita zas.
Trawa žno wubiwa na rowje jeje. —
Što? Sylzy? — Škórco, ach hanibuj so!
Wšak hišće zbože či překčeło njeje;
Dopomí so wjesela zańdženeho.
Lohcy sy přez lohke žiwjenje skakał,
Njemózne ženje sej nježadajo.
Pře ničo njejsy so rudžil a płakał,
A wšudžom je słónčko će wohrjewało.
Duž — hač tež so pokaže mróčałka ćmowa,
Myslička jasna wšak začeri ju.
A štóz so do wjeselých hodžinkow khowa,
Fortunu ma za swoju zwěrowanu.

Hwižk. Je Škórc to?

Škórc. Nó, Hwižko!

Hwižk. Pój, poj, zo će košu!

Škórc. Witaj, knjez bratře!

Hwižk. Ty wozbožiš mje.

Škórc. Ale člowče, će bože dla prošu,

Khodžiš kaž zamora, što dha či je?

Hwižk. Lubuju!

Škórc. Lubuješ? Wulki filista,

Směm wjedzeć, štó ta zbożowna je?

Hwižk. Nan jeje bě njebohi wučer, knjez Čista,

A jako bě wumrjeł, wza miłosći wje

Mój nan tu wbohu syrotu k sebi,

Za nju, kaž za mnje so starajo.
Naju pak horjo wuskoržu tebi,
Hdyž sy najprjedy mi wuznał so,
Z wotkal příndžeš a kak so cí džěše;
Sym za dołho wo tebi njesłyšał. (*Počina so čmič.*)

Škórc. Wopomná, kak lohke Škórc ptačisko běše
A kak sy mje husto ,ad coram' brał,
A kak běchu podarmo twoje levity.
Tež wěš, zo sym mało dosć študować mohł,
Dokelž běch pospochi z karcerom byty,
Hdžež njesteji žadyn wučeřski stoł.
Tak příndzech hač na kónč třečeho lěta.

Duž dyrbješe runje mi njezbože chcyć,
Zo wučahny naš dekan ze swěta.
Při pohrjebje chapeau d' honneur mějach byé.
A jako nětk čelo so njeseše k rowu,
Džěch prěni za rektorom runje won ja,
Tež při rowje mějach tu wučenu hłowu
Pod nosom hnydom. Nětk slyš, što so sta:
Hlaj žiwy sam čepl mje napjeraše,
Zo włosowc mu wot zady wottřihnych.
Mje lepichu hnydom, a wšitkim so zdaše
To njeskutk wšěch njeskutkow žadlawych.
A dokelž žno dawno mi za kožu džechu,
Buch hnydom do karcera tyknjeny,
A jako poł lěta mje žiwili běchu,
Buch in perpetuum wotehnaty.

Hwižk. Što? Wotehnaty? — Bratřiko wböhi! —

Škórc. I, što sej myslis, to njeběše zlě!
Karer dopomha na lohke nohi
A čini wuskočnych, kaž kóždy wě.
Hwizdajo zlečich duž khwatajcy z njeho
A zapřimnych hnydom swój wandrowski kij;
Čapora dawno běch wotrjekł so wšeho
A na nozy nošach swój posledni črij.
Lohki, kaž ptačk, móžach wotsal snować,

Prjedy pak, hlaj, to bě k molowanju,
Přińdze mój žid, tón chcyše mje skhować,
Jelizo wšitko mu njezaplaću;
Ja pak so jemu do wočow smějach.

H wižk. To njebě prawje!

Škórc. Filista ty!

Móžach jom' pomhać, hdyz tež khory so drějach?

Štóż kroška nima w móšničcy,

Tón njetrjeba płaćić, to stare je prawo.

Dyrbjach snadź zaso do karcera?

Dha by so najhlupiše célo mi smjało.

Duž prajach židej: „Piš do wuhnja!“

A čehnjech wotsal do šérokoh' swěta

A spěwach a rejwach a wjeselach so.

Tak zańdzechu spěšne mi někotre lěta,

Hač nadeńdzech najeňka bohatého.

Tón běše tež něhdy był wjesły študenta

A tajki ma k tajkemu příkhilu.

Duž wostach při nim, buch jeho skribenta

A dobých přec wjetšu sej dowěru;

Tež počach so jeho holiču lubić,

A wšitko sej mudrje zawjedzo

Móžach žno po lěče z Leńku so slubić,

A hižom džens za měsac mamoj so.

H wižk. K temu daj či Bóh wjele zboža,

Snadź so we mandzelstwje polěpšíš.

Škórc. Da-li Bóh! Ale nětk, solidna koža

Je na tebi, zo so mi wotwališ.

H wižk. Ty njeznaješ mje za lohkeho Hwižka,

Z přirody hižom sym wobstajniši.

A mjez tym, zo běše ty pryzlata liška,

Sym sydał a glědał po wučenosći.

A tak je so wšitko mi po woli stało,

Sym dawno žno w Wósporku aktuar,

A štož je w najlubšich mi sonach so džalo,

K temu sy khmany mi dopomhař.

Hlaj krute su moje a Hancyne sluby,
Smoj pisałoj lisćik sej za lisćikom.
Jako pak wumrje mój nan namaj luby,
Bu Hancyny wuj namaj z přećiwnikom.
Wón rěka Hawron, je stražnik nócny
A bydli namaj tu z napřeá.

Tón jima Hanku, njej' nihdy sprócný,
Ze žeńtwu spochi ju přescéha.
Njeda jej wón nic rad ze stólea stanyć,
Połnych pak lět smě so wudać, kaž chce;
Dúž njepomha ničo, ja dyrbju ju kranyć,
A prošu wo pomoc, bratřiko ée.

Škórc. K tajkemu něčemu njedam so prosyć,
To je mi něšto na mój młyn.
Štož njecha běhać, dyrbi so nosyć,
A pućik zboża je křiwy wšón.

Hwižk. Blizki je přečel naju zwěrować slubił,
A potom dže wšitko bjez zadźewka.
Tola bych z dliwanjom wšitko snadž zhubił;
Duž čińmoj, štož chcemoj, bjez komdženja.

Škórc. Je twojej dha Hancy ta wěcka žno znata?
Hwižk. Džens rano sym lisćik jej přečisnył,
A wona mi zawěsće do rukow khwata.

Škórc. Dha daloko nima. Wjedžeć pak chcył,
Kajku je wona sej zmysliła radu.

Hwižk. Duž rekognoscirujmoj!

Škórc. Prawje maš!
Ale nětk kedžbuj, kajku nié přadu,
Jelizo we wšim mi činić daš.

Ruče duž k woknej. Hawrona znaju
A sčinju jom' zatrašne x za u.
Hanka tež póćmje žno pónnaje naju
A změje drje lesčičku wumyslenu.

(*Wonaj džetaj k rozsucétlenemu woknej.*)

Hwižk. Tu sedži mój jandželk. So zda, zo šije.
Škórc. Bows kows! To džéco njej' wohidne!

Hwižk. Knjez Hawron so před njej suka a wije.

Škórc. Tón suk ma nié.

Hwižk. Hanka so woħladuje.

Hlaj, kak so stróži!

Škórc. Dha pytla je naju.

Hwižk. Nječamoj radšo so wotsalić?

Škórc. I, što sej myslíš? Stój! To či praju!

Lěpje ta wěčka traž njemohla hić.

Hwižk. Ja widžu, zo nimam žanu routinu,

Škórc. Wšak či pomham, duž spokoj so.

Jeli so njeradži, ponjeseš winu.

Kedžbuj na Hancyne wobličo:

Njewidžiš, kak so lesčiwje směwa?

Skoro žno zhudam, što šibała chce.

Hlaj, kajke karessy před Hawronom džěla!

Tón stary slěpc, dušu, jej do sycow dže!

Hwižk. Što dha je?

Škórc. Bratřiko, hdže dha maš woči?

Lisčik mu k wopuši přiwjazuje.

Nětk z rukomaj kleskajo do předka skoči!

O žony, o žony! Što přez was dže,

A přez wašu lesć! Haj nihdy na swěče

Třo pisarjo njebychu wopisali

Tež nic we žanym přestupnym lěče

Wšě waše lesčiwe překlepanki.

Hwižk. Hanka kiwa.

Škórc. Wšo dobre, Mój džemoj!

(*Kłapa wo Hawronoue durje.*)

Na jene slowčko, knjez Hawrono!

Hwižk. Što sej myslíš?!

Škórc. Što druhe chcemoj?

Spočana wěc dyrbi dokonjeć so.

Pjaty wustup.

Prjedawšej. Hawron (příndže z listom na wopuši z khěže).

Škórc. (*Mjelčo k Hwižkej.*) Nětk wužiwaj skladnosć a wotwazuj suki!

Hawron. Što, mojej knjezaj, sej požadataj?

Škórc. (*Dostanje wot Hwižka list, kotryž je tutón Hawronej wot wopuše wotwazat.*)

Mój dostachmoj lisčik wot lubeje ruki

A bychmoj smjeré rady jón přečitaloj.

A dokelž was ze starych časow sem znaju,

A wěm, zo sće koža najswěrniša;

Dha bjez wšeje bojosće wšitko wam praju,

Štož hewak so nikomu njepowjeda.

Hawron. Sym němy kaž row, a štož so mi rjeknje,
Je čisnjene do studnje hľubokeje.

Škórc. Dha khwatajé, prjedy hač khwila nam ēeknje,
A zaswěcēce swěcu nam do latarnje.

Hawron. Hnydom! (*Dže do khéše.*)

Škórc. Što nětko, mój bratřiko, prajiš?
Lisčik dha měchmoj. — Prěnše je šlo!

Hwižk. Ach ty mje z wjesela do hrozy stajiš;
Če Bože dla prošu: Hladaj so!

Škórc. Spokoj so, što dha mohł wjacy sej žadać!
So wjeselu bóle hač na hosčinu.

Wón do paslow lěze, a nětko chcu hladać,
Zo do čista wboheho zaslepju.

Hawron. (*Ze zaswěcēnej latarnju z khéže při-khadžo.*) Jowle, mój knježe!

Škórc. Dha dajtaj mi čitać!

Hwižk. (*Mjelčo.*) Bože dla nic!

Škórc. Što mi wobaraš?

Knjez Hawron budže če šik'wanje witać,
Zo k njemu tak hubjenu dowěru maš.

Hawron. O luby knježe, njebudźce w hrozy,
Njej wérno, knjez Škórco, mój znajemoj so?

Škórc. I, lěpje hač popec a šrybarjec kozy.
Swěćče mi jenož, wy zhoniće wšo!

Hwižk. Sy ty bjez mozow? „
Škórc. (Wótře čitajo.) „Jurko luby!

Twój lisčik sym wutrobnje košila; Haj, njech naju zjenoča swjećiše slubyl!“

Hwižk. Krasnje!
Škórc. Mjelč! a posl'chaj hač do kónca!

„Mój wuj, ta stara jědoja waka — — — Haj, haj! To budže tón škerjednik!

Škórc. Mózno, zo trjechišće do prawoh'blaka! Nałoža wšitkón drje mózny šik, Zo bych sej jeho za muža wzała.“

Hawron. Tón stary Pěta! Měniće? „Radšo bych živa so zahrjebać dała, Lubosé k tebi by skručila mje.

Wša poddam so tebi! Na wěcne twoja!“ Što prajiće k temu, knjez Hawrono?

Hawron. Hdyž dyrbju so wuznaé, dha mysl je moja, Zo čeplski žort by dawało,

Hdy by tón slěpc so zatrašnje zjebał. Što dha je tajki stary šwinc

So do młodej' holčki zahladać trjebał. Za tajkoh' je dobry dosć na puću blinc.

Wón dyrbi rozom měć njemało tupy! Škórc. Haj, tak zo lědom je k wérjenju,

Wón na wěcku masa a je tak hľupy, Zo při wšim tym tola wšak njewidži ju.

Hawron. Što? Njewidži ju, hač na nju tež masa? To dyrbi žalostny Matij być!

Škórc. A tajki Matij so nadžija kwasa Z najrješej wšich holičkow. Móhli to chycé?

Hawron. Ně! Jow ma so přečne słowčko prajiće! Škórc. Tak myslimoj tež.

Hawron. Duž njedlijtaj so!

A chceťaj to přeze mnje do skutka stajić,
Dha prajtaj mi kak. Ja wuwjedu wšo!
Škórc. Dobre, knjez knježe! Ja džeržu so słowa!

(*k Hwiźkej*) Najprjedy je nuzne, zo wotmolwiš jej,
Zo wamaj wša próca přeciwnikowa
A hewak tež ničo wjac na puću njej.
A zo je za hodžińku wšitko so stało.
Tudy je papjera! Khwataj a piš!
Knjez Hawron njech swěci. Piš jenož mało,
W třoch rynčkach žno wšitko jej wozjewiš.
A lisćik dže naspjet po starym puću.

(*Hwiźk piše na Hawronowym ramjenju a přityknje
jemu lisćik k wopuši.*)

A nětko, knjez Hawrono, njedžiwajće,
Zo hišće was k něčemu druhemu nuću:
Sym slyšał, zo maće tu we susodstwie

(*Pokazuje na měščanostowu khéžu.*)

Wam z napřeča pře wšo luboznu kwětku;
Džens widžich ju z mačeřku wote mše hié —
Ja trjebam ptačka za swoju klětku,
Nječam pak hnydom so wo durje bić.
Tež zhonich, zo jutře ma narodniny,
A tajku chcu skladnosć sej na kedžbu wzać.
Chcu somotki, naliki, balsaminy
A druhe kcějawki wobstarać.
Te stajimoj skradžu na woknješko jeje.
Nic wěrno? Wy pódla mi pomhaće!

Hawron. Wšak wěsće, zo ničo mi přeciwnie njeje,
Wam služić je moje džě wjesele!

Škórc. Ja dha chcu hić za kwětkami hladać;
Ta mysl mi njezda so wólbyrna.
Cěmniši wječor sej njemóhli žadać:
A čma je nam witana pomocnica.

(*Mjetčo k Hwiźkej*)

Maš list wobstarany?

Hwiźk. (*Mjetčo*) Haj, haj, wón wisa!

Škórc. (*Dawa Hawronej ruku.*) Dha božemje na
mału khwilčičku!
Mjez tym ta węc njech we wami kisa.
Hawron. Njebójē so: Ja wobstaram ju! +
(*Wotendze do swojeje khéže.*)

Šestý wustup.
Škórc a Hwižk.

Škórc. Hlaj bratřiko, kak so wšo wjesele pleče!
Džens wječor hišće so wěruješ.
Při kwasu pak a hdyž krčiznuječe,
Dha hladaj, zo na Škórca njezabudžeš!

Hwižk. Přečelo luby, z čim zaplaču tebi?
Hlaj ty sy dwej' člowjekow wozbožił!
Wosnje bych lědom to myslíš sebi:
Sy přezměrnu radosć mi načinił!

Škórc. Dwej' člowjekow zboże žno prócu placi —
Ale nětk stupajmoj do „Worjela“,
Tam chcu či z krótka rozprawu daći
Wo wšém, štož hišće so činić ma.
Mój pohonč njech mjez tym přec konje přaha
Tak budže či, holičo w rukomaj
A w wutrobje njebjo, žno krótka saha
Puć k přečelej, kotryž chce zwěrować waj!
Tam zawdataj sebi před wołtarjom rucy,
Hdyž Hanka je šepła či zbożowne „haj“;
A mužik a žónka staj hotowaj ducy
A bórzy dwaj baçonaj klepocetaj.

Hwižk. Bóh zaplać či wulcyšnu přečelnosé twoju!
Ja nimam ničo, z čimž płacić či mohł,
Hač jenož džakownu wutrobu swoju —

Škórc. To džaka njej' hódne, njebudź wšak woł!
Hwižk. Lědom je znjesu, to zbóžne hnuće;

Bórzy smoj swojej: Hanka a ja!

Škórc. Haj, jeli wšo njeběži wjesele puče,
Přistaju sam so za stražnika!

Hwižk. Mi wutroba bije kaž železny hamor ; —
Ach ! — Hdy bychmoj přehrałojo waženu hru !

Škorec. Ha ! Kharty je měšal bóh lubosće Amor.
Maš Hancynu wutrobu : — „coeur“ je „à tout“ !

(Woteńdżetaj.)

S e d m y w u s t u p.

Hawron (w swojim połnym wuhotowanju a wobronjenju,
prińdże ze swojeje khěže a zanknje durje za sobu).

Džens wječor mi krasny žorćik so pleče,
Tež kćěje dobra mi zapłata,
A za to přinjesu swojej čeče
Połku najlepšeho tykanca.
Mamsellka z napreća budže so džiwać
Rěbl sym hižom připrawił sej. —
Młody lud dyrbi so hromadu kiwać,
Hdyž přeciwo hamtej a swědomju njej !

(Džesać bije.)

Džesać čepje, — słužba mje woła !
Bórzy sym překhodžił swój revir,
Cheu trubić a spěwać najněžniše słowa
Na Hancynu sławu, za Hancyny měr. —
Škoda, knjez Škorec by te štučki mi zdžělał,
Bych-li prjedy so dopomnił. —
Što nětk ? — I hrónčko, kiž hewak sym spěwał,
Sym bórzy sej na Hanka přisprawił.
A na kóncu zanjesu didlom-dindu !
Z tym lubčičku njemało přeslapnu,
A jutře rano, hdyž domoj přińdu
Dostanu hubčičku na hubčičku.

(Trubi.)

Słyšće, što je so stało :
Runje je džesać čepała !
Wuhasće wohnje a swęcy wše,
Zo so nikomu njestanje złe !

(*Trubi.*)

Přez Hanku žadyn poklad njejž
Bjez wšemi k namakanju.

Hdyž Hanku mam, dha derje stej,

Kaž k wječoru tak k ranju.

Hdyž w njebjesach był jeno sam,

Dha sebi ja jich nježadam,

Bjez Hanki ničo njejsu.

(*Dže trubjo dale, na posledku je jeho trubjenje jenož
z daloka slyšeć.*)

W o s m y w u s t u p.

Škórc a Hwižk (z kwětkowcami).

Škórc. Bratfíko, njeslyšiš Hawrona rapač

Pod Hancynym woknješkom zastaničko?

Tón budže so slakowje w hlowje drapač,

Jeli skónčne mi njeskepsaš wšo.

Hwižk. Budž bjez stracha, runjež mi swědomje praji,
Zo na dobrých pućach so njenamakam.

Škórc. Hlupy, štóż z tajkim so šerjenjom daji,
Swědomje jow a swědomje tam!

Štóż chcył w tym padže so dołho prašeć?

Hlaj jene Hancyne słowčičko

A połdra koša žno zamóže hašeć,

Štož tajke we swědomju zažehla so.

Hwižk. Ja widžu, zo dyrbju do wšeho zwolić;
Hanka je moja, to wopřisaham!

A duž tež mje ničo wjac njedyrbi molić.

Ja bjeru to swoje, so njeprašam.

Škórc. Dha wzmi jo, knjez bratře, a ruče do woza
A potom do komorki njewjescínskej'.
Ze zbožom so njezněse komda a hroza;
Z khrobłoscu jenož jo dobudžeš sej!

Hwižk. Knjez Hawron cehnje.

Škórc. Njech přeco cehnje!
Ja budu z luboscu zawutlić chcyć.

A njepuknu džensa so, dha nihdy ženje!
To dyrbi mój kralowski pryzyl byé.

D z e w j a t y w u s t u p .
Przedawšej. Hawron.

Hawron. (Jako je prjedy na róšku hišće junkróć zatrubił.) Nětko by bylo dha přetratre zaso!

Spěwał sym na přemo sołobikej; —
A wésée je Hanka tež čahnyła na so.
Te zdychneńčka, kotrež sym poswjećił jej.
Žno tu, mojej knjezaj?

Škórc. Mój njedamoj čakać!
Najrjeňše smoj wonjawki wusłedźiļaj.
Nic wérno? Ta knjezna b'dže z radosću skakać,
Hdyž na nje so wóčcy jej dohladataj.

Hawron. Woprawdże, to excellentne su kwětki!
Ach, ta změje hobrowske wjesele.
Te budža jej zawésće dospoħne swědkи.
Wašeje horceje lubosće.

Škórc. Budže dha nětko tež wo mnje rodžić?
Hawron. Tak nadobny pachoł so njezanjecha!
Škórc. Ale nan jeje snadź mohł škodžić!
Hawron. Tón wbohi rips njepříndže do prašenja.
Temu so, kaž so to samo znaje,
Nósk barbi.

Škórc. Tón njebudže małuški.
Hawron. Čim wjetši, čim lěpši! Čim dlěje traje!
Škórc. Ale što byšće wy prajili,
Hdy byšće sam tón wbohi rips byli?
Hawron. Z wopredka drje by mje mjerzało,
Byšće-li takle mje za blazna měli,
Bórzy pak zabył a wodał bych wšo.
Škórc. Přečelo, waša ryč so mi lubi
A spokója swědomje łoskoćiwe.
Duž do skutka! Dliwarzej skladnosć so zhubi!
— Khort naj, naj! — Hišće je rozswětlene

Wokno našeho měščanosty.

Jow mohło so nam hubjenje hié!

Hdy by nas lepił tón Matij prosty,

Dał by nas šerjakow na koło bić.

Hawron. To miškrjenje drje je wot nócneje swěcy:
Duž njebudźmy w hrozy, tón dawno spi.

Škórc. Najlepje pak je, hdyž při kózdej wěcy
Člowjek so z wočomaj přeswědči.

Duž radžu, zo hnydom sej po rěbl džeče

A tamlekanc z khěžčički studnинеј

Najprjedy wšo rekognosćirujeće:

Překhwat wšak při ničim dobrý njej".

Hawron. Woprawdze! Haj wy sće mi wobhla-
dna hłowa;

Rěbl swój nutřkach mam na muri.

Škórc. Jedyn pak wot nas njech mjez tym so skhowa,
Snadž, Hwižko, ty z twojimi kwětkowcami;

Přetož to dołho tak napadne njeje,

Kaž hdyž so tu wšitcy třo wjerješimy.

Stuپ so duž do khěže Hawronowej.

Ale hdyž hwizdam, zo hnydom tu sy!

Hawron. Do mojeje khěže so njemóže stupić,
Tu mam najradšo přec zanknjenu.

Lohcy mohł paduch sej něsto přině kupić!

Škórc. Hdyž připódla stejmy? — Nadžeć so chcu,
Zo zechce knjez Hawron do teho zwolić;
Wšak při ničim hewak tak wonajki njej".

(*Daura jemu pjenjezy.*)

Tež njedam wšak rady so we ničim molić.

Nic wěrno, knjez Hawron da ryčeć sej?

Hawron. (*Mjelčo.*) Dwaj cyłaj tolerjej! Aj to
je hnada;

Kajkaž so porědko wopokaže.

Štó cheył tu njechać? (*Wótře.*) Nó, moje dla dha!

Stuپce, knjez Hwižko, so za durje!

(*Hwižk a Hawron woleňdžetaj do khěže.*)

Dziesaty wustup.

Škórc a Hawron (z rěblom).

Škórc. Radšo chcył tysac šesnakow zhubić,
Hač tajkemu žortej dać nimo sej hić!
Kak budže to Leńcynom' nankej so lubić,
Hdyž powjedam jemu tu předzenu nić!

Hawron. Tudy je rěbl.

Škórc. A tamle ta třecha!
Na torhošcu čiše kaž w rowje je wšo.
Pan Amor sam pohanjej naju do spěcha,
Jeli chce připóda zaslužić što.
Kouražu traž maće?

Hawron. Ha, stary sym wojak!

Škórc. Dha čowpajće horje a wopokažče,
Zo lža, kiž praja, zo stary sće bojak.

(Hawron léze horje a sydne so na třechu.)

Hawron. Aw jaw! To sydlo je hubjene!
Doňho tu sedžeć by khostanje bylo.

Škórc. (Kleska z rukomaj hromadu.)

Hawron. Što dyrbi to rěkać? Sće kołwrótny?

Škórc. Mje do rukow wozebje!

Hawron. Kak by to smělo?
Što čini sej lubownik ze zymy?

Duž pěknje z měrom!

Škórc. Biaso sławny!

Dha zhladujće lubčičcy do komorki,
A budźe mi radžíčel zjawný a sprawny,
Zo ničo mi nimo so njekuli!
Widžíče što?

Jednaty wustup.

Przedawšej. Hwižk a Hanka (z khěže).

Hwižk. (Mjelčo k Hancy) Pój!

Hanka. (Mjelčo.) Božo, budź z namaj!

Hwižk. Dowěř so! Lubosć naj' njewopušći!

Hawron. Za mału khwilku je spomhane namaj;
Knjez papa so swlěka a poł hižom spi.

Škorc. To bu khort! (Mjelčo.) Božemje, přewodź Bóh waju!

(Wótře.) Poł spicy tón Bostij drje pospochi je.

(Mjelčo.) Wóz čaka před městom we radžinym haju,
A brunačk mje za wamaj přinjese.

Hwižk. (Mjelčo.) Zaplać či Bóh!

Hanka. (Mjelčo.) Bóh zaplać wam rjenje
Za wašu prócu a přečelnosć wšu.

Škorc. (Mjelčo.) Stupajtaj! Wjetši žort njezměju
ženje.

Hwižk a Hanka. (Mjelčo.) Dobra nóc!

Škorc. (Mjelčo.) Přewodź Bóh na khwilčíčku!
(Hanka a Hwižk woteńdžetaj.)

Škorc. (Wótře.) Njej' ničo šé widžeć wo holčcy
mojej?

(Mjelčo.) Budź Bohu džak, to dha bu dokonjane!

Hawron. Ta za blidom sedži we zrudobje swojej;
Wěsće ma po wami požadanje!

Škorc. Aj, to so mi lubi!

Hawron. Šé dyrbimoj čakać,
Hač stary knjez papa so wužohnuje.

Škorc. Ha, dha snadź mohloj tu do ranja įakać,
Bjez barbjenoh' nosa tak njewoteńdže. (Séhnje rébl prječ.)

Hawron. Što ma to na sebi? Prjedy chcu dele!

Škorc. Džens wječor nic, jutře na ranje snadź.
Daj wam Bóh strowja a zabawy wjele,
A njedajće sebi nóc dołho trać.

Hawron. Što maće za mozy? Hinje wam rozom?

Škorc. Mi nic; ale z wašim je na wazy.
Runje čéri knjez Hwižk z mojim wozom

A z wašejer četku k šibjeńcy.

Hawron. O, čertowe kusy!

Škorc. Phi, štó b'dże so hněwać!

Hawron. Rébl jow, zo za nimaj wotorhnu so!

Škórc. Džens nocy b'dže Hawron tu na třeše spěvač!
Dobra nóc, wulkí Tobiaso! *(Khwata prječ.)*

Dwanaty wustup.

Hawron (sam na studninel khéžčičcy). *Potom jeho su-sodža* (z woknami won wołajo).

Hawron. Sym zjebany, předaty, wobkuzłowany!
O běda mi stražnikej zhubjenemu!
Mje w živoče šcipje, sym wjeráty, pjany!
Smil luby so božičko nade mnú! —
Tu delkach tež njerosče travička žana,
A kamjeńtny plestyr njej' poslešeo.
Šiju sej zlemić, je składnosć tu rjana;
Ale ach, kak by to boleło! —
Mjerzaca holca, zo takle mi zehra,
Mjez tym, zo sedžu, kaž na wochli tu,
Da so mi kranyć, ta khortowska mjera!
Tajku bych nihdy sej njemysliju.
Ach, za dwě minuče žno jědnače bije.
A jeli zo njetrubju, přinjesu so
Wo službu a z khlěba. Mi hižom so džije
Wot měcha a kiješka prošeřskeho. —
Njej' nichtó mi k radže a k pomocy žanej?
Dyrbju tu sedžeć hač do sudnog' dnja?
Ach wšitko tu leži we drěmańcy pjanej,
A žana so duša mi njewotwoła. —
Nětk pak chcu trubić, chcu surowje trubić,
Jako bych morwych chcył zwubudzować.
A dyrbał sam magistrat slyšenje zhubić,
A wšitke so wuhene rozespukać. *(Počina trubić.)*

Prěni susod. Bowskorženo! Hawrono, drěja was čerći?

Druhi susod. Što dyrbi to rěkać, Tobiaso?

Třeći susod. Wam drje so rozom do koła wjerći!

Měščanosta. Mje měščanosty traž hladaj so!

Štóry susod. Što trašiee takle nas pokojnych
ludži?

Pjaty susod. Susodže, trubiče k sudnemu dnju?
Šesty susod. Widžiće mordarjow?

Sedmy susod. Hdže dha so smudži?
Wosmy susod. Je zběžk? Čehnje Turka?

Dżewjaty susod. Mamy revoluciu?
Hawron. Ja chcył so zatřelić, wobjesyć, tepić;

Njebył-li tulekanc zatamany!

Mi Hana je čekla, — chce jědnaće čepić; —
A njetrubju, dha budu wotehnaty. (*Trubi.*)

(*Susodža wołaja jedyn do druheho.*)

Prěni susod. Dha jenož přestańce z tajkejle haru!

Druhi susod. Wy nas wšich hromadže pohlušiće!

Měščanosta. Wón dyrbi do džery runu čaru!

Třeci susod. To je mi pohanske zakhadženje!

Štóry susod. O zo by sej puknył tu gěrgawu
staru!

Pjaty susod. Štó wo jeho čety so šaruje?

Šesti susod. Tón khadla ma za mozy kruwjacu
šparu?

Sedmy susod. Tobias je swinjo najpjeniše!

Wosmy susod. Połožmy jeho na dračowu karu!

Dżewjaty susod. A zwróćmy tu kliboru do łuze!

Hawron. Hana je k čertu! Chcył do zemje zalězć,
Haj žiwy sam, bych-li z tej šibjeńcy mohł.

Stary sym dosé, zo mohł rozoma nalězć,

A tola běch tajkile zatrašny woł.

(*Zawěšk so spušča.*)

Pomniki Połobjan Słowjanściny.

Zhromadził a wujasnjał

Professor Dr. Pful.

(Pokazowař k pomníkam hl. deleka na koncu nastawka.)

Předspomnjenja.

§. 1. Kaž Keltojo a Germanojo [Němcy], tak dyrbja so tež Słowjenjo prastary narod Europy mjenować; přetož po swědčenju zemjepisnych wurazow bydla Słowjenjo tysacy lět (a nic nědže wot lěta 623 po Khr.) w połodišoranišich stronach Europy, na wyšinach Wólchonskeho lěsa, nad hornjej Wołgu a w runinach Dnjepra. Wu-prózjnene džěle germaniskich městnišćow su Słowjenjo najskerje w tych wulkich hibanjach zwobsadžowali, kotrež z Hunnami započawši kaž torhace rěki wšitko wobstejace spowróćaehu: a tehdy drje je tež bylo, hdjež so wšelacy Słowjenjo, bjez nimi Bódricy, po woběmaj bo-komaj Łobja zasydlichu; z najmjenša so tam jenož ně-kotre stotki pozdžišo (wokoło lěta 800) splah Bódricow jako mócný a sławny lud pokazuje. W dołhich wojnach ze Sasami (w nětčiſej Hannoverskej a Braunschweigskej) buchu Bódricy ze swojimi susodami (wokoło 1147—1160) pod nawjedowanjom Niklota, prawótca nětčiſich mecklenburgskich wjeřchow, wot wójwody Heinricha Lawa spřemóžowani: a jemu dha dobyty kraj na to słušeše. Wulki džěl słowjanskego wobydleſtwa bě w bitwach kónč zebrał, a črjódy Němcow buchu tam zasydlene. Tak běše zněmčenje słowjanskich splahow po Łobju naprawjene, runjež so k wuwjedzenju nastajenja hišće stotki lět trjebachu. Nětko su mecklenburgske krajiny hižo dawno dospołnje němske, a tež w lüneburgskej holi, poslednzej khownacy Połobjanow, bě tamniša słowjanščina hižo před stotkami do němskeje ryče rozpłuwować počala, při čimž je před nimale 100 lětami k swojemu

kóncej došla: jeno zo su tam bjez ludom přeco hišće wšelake słowjanske wurazy w tryći trjebane, a zo je wjetši džél rěčnych a městnowskich mjenow słowjanski napohlad zakhował.

Pismowstwa Połobjenjo*, runjež běchu wulcy zdžě-
łany narod, žaneho zawostajili njejsu; tola so w meck-
lenburgskich liscinach [Mecklenburger Urkunden,
von Lisch', Schwerin 1837, Bd. I.] tu a tam serbske
słowo zapisane namaka (n. př. trigorke = tři hórki),
a wot lüneburgskeje słowjanštiny z Hannoverskeje wo-
koło Lüchowa su (wosebje přez rodženego Łužičana
Khrystiana Henninga) někotre wjetše abo mjenše po-
wostanki na wulke zbože nam zakhowane.

§. 2. Rjanu zběrku tych pomnikow mamy we knižcy
Die sprachlichen Denkmäler der Drevjaner und Glinja-
ner Elbslaven im Lüneburger Wendlande. Von A. von
Hilferding. Aus dem Russischen (übersetzt) von J. E.
Schmaler. Bautzen 1857. Str. 50. 8. Tón spis je za
ryčespytnika tak zabjerný a powučowacy, zo jón z poł-
neho přeswědčenja poručam, a zo sebi njemóžu zapo-
wjedzieć, ze zawoda někotre wotsady tu wotcišćeć dać;
tolá njech je mi, štož přirodu zynkow a pismikow ~~ta~~ a ~~ta~~
nastupa, z dobom tež dowolene, prjedy hišće na mój
Zynkosłow ** (Zynk. §. 28, 5, a §. 29, 1) pokazać,
kotryž budu tež dale deleka krótkosće dla druhdy zaso
naspomnić dyrbjeć. Knjez Hilferding dhal nam str. 3—7
tak powjeda:

In dem ersten Viertel dieses Jahrhunderts ist die
slavische Sprache in dem östlichen Winkel des König-
reichs Hannover und zwar in dem Kreise Lüchow, der
im Volke selbst bis zu dieser Zeit unter dem Namen

* Slowo Polobjan bjerjemy tu we wužším zmysle; přetož k Polobjanam w šěrším zmysle su tež lužisey Serbjo ličení.

** „Zynkosłow“ je w Časopisu towarzstwa Maćicy Serbskeje 1862 zaměšceny, a jako započatk Hornjolužiskeje Serbskeje Ryčnicy tež wo-
sebje wotcišćany.

des Wendlands bekannt ist, vollständig ausgestorben. Von der Sprache derjenigen Slaven, welche diesen kleinen Bezirk inne hatten und westlich dem Stamm der Drevjanen, südöstlich aber dem der Glinjanen* angehörten, sind einige, zwischen den Jahren 1691 und 1786 niedergeschriebene Denkmäler vorhanden. Diese Denkmäler sind meines Wissens folgende:

1. Ein deutsch-slavisches Wörterbuch, zusammengestellt zu Ende des 17. Jahrhunderts von Christian Henning, einem geborenen Lausitzer, der durch Schicksalsfügung unter die Elbslaven versetzt wurde und als Pastor in dem Städtchen Wustrow bei Lüchow lebte. Das von ihm vorerst zusammengebrachte Material verbrannte ihm im Jahre 1691, aber er ging von Neuem an's Werk und hinterliess ein ziemlich bedeutendes Lexikon, welches er nach den Worten eines Bauers, Namens Johann Janisch aus „Clennow im Drawähn“ niedergeschrieben hatte. Dieser Henning hatte seine Arbeit im Jahre 1705 beendet. Er hat drei Redactionen seines deutsch - slavischen Wörterbuchs hinterlassen und ein Verzeichniss slavischer Wörter und Phrasen mit deutscher Uebersetzung. Beide zusammen bilden das hauptsächlichste Sprachdenkmal der Elbslaven und es hat sich dasselbe, so viel uns bekannt ist, in zwei Exemplaren erhalten, von denen sich das eine in der Bibliothek der Oberlausitzischen Gesellschaft der Wissenschaften zu Görlitz, das andere aber in der königlichen Bibliothek zu Hannover befindet. Von einer der drei Redactionen des deutsch-slavischen Wörterbuchs, und zwar von einer weniger umfänglichen, stammen einige Abschriften unter dem Titel: „Wendisches Wörterbuch, deutsch und wendisch.“ Die beste gehörte im vergangenen

* Möglicher Weise gab es auch einen dritten Stamm, nämlich den der Lučanen, der Bewohner des nordöstlichen, morastigen hannoverschen Wendlandes. Dieser Bezirk heisst noch jetzt die Lucie, d. i. slavisch Luki oder Luče (Лучье).

Jahrhunderte der adeligen Familie v. Platow in Grabow bei Lüchow. Sie wurde von dem Grafen Johann Potocki copirt, aus dem Deutschen in das Französische übersetzt und mit einer Menge Fehler herausgegeben in seinem Werke: *Voyage dans quelques parties de la Basse-Saxe pour la recherche des antiquités Slaves ou Vendes, fait en 1794 par le Comte Jean Potocki. Hambourg, 1795.* Später kam diese Abschrift in die Bibliothek des Oberappellationsgerichts in Celle und wurde von Spangenberg „Neues vaterländisches Archiv, oder Beiträge zur allseitigen Kenntniss des Königreichs Hannover, wie es war und ist. Lüneburg, I, 319—350, II, 6—26.“ zum zweiten Mal hinlänglich treu herausgegeben. Ausserdem finden sich in der Bibliothek des historischen Vereins in Hannover zwei weitere Abschriften derselben Redaction.

2. Das Gebet des Herrn, übersetzt in die Sprache der Drevjaner Elbslaven und von Henning seinem Wörterbuche beigefügt. Dasselbe Gebet in einer etwas andern Uebersetzung, im Jahre 1691 von dem Pastor Mithof, einem Bekannten Leibnitz's, mitgetheilt. [Hl. deleka §. 7. Pf.]

3. Ein scherhaftes Lied, ebenfalls von Henning aufgeschrieben. [Ta pěsn̄ so ‚wuženjenjam‘ runa. — Hl. Pěšnički . . Łužiskich Serbow . . wot Haupta a Smolerja, I. 229. Pf.]

4. Ein kleines französisch - slavisches Wörterbuch, nach den Gegenständen im Jahre 1698 von Johann Friedrich Pfeffinger zusammengestellt und von Ecard in seiner „Historia Studii Etymologici linguae Germanicae, Hannoverae, 1721, S. 275—305.“ herausgegeben. Es ist voll Fehler.

5. Slavische Wörter und Redensarten, im Jahre 1725 von dem Ackerbauer Johann Parum-

Schulz* zu Süthen, Parochie Küsten, im Drevjaner-lande, aufgeschrieben. Dieser bemerkenswerthe Auto-didakt aus dem Volke (geb. 1678 und wahrscheinlich gest. 1734) beschäftigte sich viele Jahre lang mit der Abfassung einer Chronik des von ihm bewohnten Dorfes, indem er derselben die verschiedenen Erfahrungen und Beobachtungen einverlebte, womit er seinen wissbegierigen Geist zu bereichern Gelegenheit gefunden hatte. Unter den Nachrichten über reichliche und karge Ernten, über Viehseuchen und An- oder Verkauf von Grundstücken, über Verheirathungen, über Anstellung eines neuen Pastors oder Küsters, sowie unter Auszügen aus verschiedenen theologischen Werken finden wir bei ihm viele interessante Bemerkungen über Sitten und Gewohnheiten, welche noch zu seiner Zeit unter den Drevjanen herrschten, oder von denen ihm alte Personen erzählt hatten, und endlich — als die werthvollste Partie seiner Chronik — slavische Wörter und Redensarten mit deutscher Uebersetzung. Er hat ihnen in seiner Handschrift 18 Halbbogen gewidmet und selbige, wie er selbst sagt, im Jahre 1725 niedergeschrieben. Ausserdem hat er in seiner Chronik in einem Verzeichnisse verschieden, in seiner Parochie befindlichen Oertlichkeiten, Feldern, Grenzen u. s. w. mit ihrer Erklärung aus der slavischen Sprache eine Stelle angewiesen. Seine Handschrift wird noch heutigen Tages von seiner Familie im Dorfe Süthen aufbewahrt. Zu Ehren eines so seltenen Gastes, eines die Spuren des Slaventhums im Königreich Hannover aufsuchenden Reisenden, brachte sie auf den Wunsch des erleuchteten Regierungschefs zu Lüchow, Herrn von der Decken, ein Nachkomme des genannten Parum-Schulz in die Stadt und gab mir die Erlaubniss zu ihrer Benutzung. Unglücklicher Weise hat eine barbarische Hand dieses Pretiosum verstümmelt. In einem

* My budžemy jeho, hdyž dale deleka na njeho spomnomy, po serb-kim wašnju Parum-Šoltu mjenować.

alten lüneburgischen Provinzialblatte „Annalen der Braunschweig-Lüneburgischen Churlande VIII, 2. 1794“ findet sich eine kurze Nachricht über den wendischen Autodidakten Parum-Schulz und über seine Dorfchronik mit einigen Auszügen aus derselben abgedruckt. Hierbei finden sich auch auf dem Raume von zwei Seiten slavisch-deutsche, aus der Schulzischen Chronik genommene Redensarten. Der Verfasser des Aufsatzes, wahrscheinlich ein gewisser Spil, schickt ihnen die laconischen Worte voraus: „Die wendischen, von I. P. Schulz aufbewahrten Fragmente sind, mit Ausschluss einer Menge besonderer Wörter und Ausdrücke, in folgende durchaus ungesuchte Dialoge eingekleidet.“ — Wir suchen nach diesen Dialogen in der Originalschrift, aber was finden wir? Im Verfolge der Nachricht Schulzes, dass er es sich für das bevorstehende Jahr 1725 vorgenommen habe, den Nachkommen etwas von der slavischen Muttersprache mitzutheilen, stossen wir darauf, dass man hiervon aus der Chronik 11 Halbbogen ausgerissen hat! Das, was man in den erwähnten „Annalen“ mittheilte, findet sich nämlich nicht mehr in der Handschrift. Die Sache war augenscheinlich diese: Die Handschrift hatte ein Mitarbeiter der Zeitschrift auf einige Zeit erhalten und aus derselben einige Auszüge gemacht. Hierbei fiel es ihm ein, auch etwas aus ihrer slavischen Abtheilung abdrucken zu lassen, aber die unbekannten Wörter abzuschreiben, dazu nahm er sich nicht Zeit oder es schien ihm zu schwierig, — und so riss er ein Stück aus der Handschrift heraus und zwar mit um so grösserer Gewissensruhe, da sie einem halbgbildeten Dorfbewohner gehörte, welcher davon entschieden nichts verstand. Der Dieb hat zum Unglück nicht alles abdrucken lassen, was er ausgerissen hatte, sondern, nach seinem eignen Geständniss, alle Wörter und Wendungen weggelassen, welche sich ohne weitere Verbindung vorfanden (und deren gab es bei Schulz im

Ganzen mehr, wie man dieses aus dem noch unversehrten Stück sehen kann,) und er fand nur diejenigen Phrasen einer Veröffentlichung würdig, welche man zu den Dialogen rechnen konnte; er glaubte, sie würden das Interesse der Leser durch ihre Naivität für sich einnehmen. Wenn wir die Anzahl der, auf diese Weise durch den Druck veröffentlichten Zeilen mit der Anzahl der ausgerissnen Blätter und mit der Menge des Materials, welches auf den acht in der Handschrift noch vorfindlichen Halbbogen enthalten ist, vergleichen, so werden wir finden, dass der Dieb kaum den sechsten oder sogar kaum den achten Theil dessen herausgegeben hat, was er besass; — und die ausgerissenen Blätter sind seit der Zeit spurlos verschwunden.

6. Ein weiteres Denkmal ist das kleine, ungenaue und ohne zureichende Kenntniss von Domeier zusammengestellte slavisch-deutsche Vocabularium, welches sich in der Hamburgischen vermischten Bibliothek, II, No. 5, 1744 unter folgender Bezeichnung abgedruckt findet: „Sammlung von mehr als dreihundert Wörtern der alten wendischen Sprache, aus den Papieren eines im vorigen Jahrhundert bei einer wendischen Gemeine in der Grafschaft Dannenberg gestandenen Predigers, zusammengesuchet und in gegenwärtige alphabetische Ordnung vertheilet von F. G. Domeier.“

7. 6. Das Vaterunser und eine protestantische Beichtformel, um die Mitte des 18. Jahrhunderts von dem Bürgermeister Müller zu Lüchow († 1755) nach dem Dictat seiner Grossmutter, Emmerentia Weling, aufgezeichnet. Beide finden sich in vielen Abschriften, welche unter fortwährender Zunahme von Fehlern von Einwohnern des Wendlandes copirt wurden, um irgend eine Reliquie aus der ehemaligen Sprache ihres Stammes zu besitzen. Potocki liess sie mit einer Menge von Feh-

lern in seiner „Voyage dans la Basse-Saxe“ abdrucken und nachher Hempel in „Neues vaterländisches Archiv, II, 2, Lüneburg 1822, S. 232“ in dem Aufsatze: „Beiträge zur Kenntniss des hannoverschen Wendlands im Fürstenthum Lüneburg.“

8. Endlich ist noch zu nennen eine handschriftliche Sammlung von 101 deutschen Wörtern mit slavischer Uebersetzung, welche im Jahre 1786 von dem Kreis-secretair Hintz in Lüchow zusammengebracht wurde; es ist diese das letzte Denkmal der lebenden Sprache der Drevjaner Elbslaven.

Tole dha bě, štož chcemy z Hilferdingowych knižkow wuzběhnyć. Knjez spisaćel je nam potom — štož smy z wjeselom powitali — na 8. stronje tež wjetši wudawk połobjanskich pomnikow přilubił: lexikaliscy a grammaticyscy po móžnosći dospołny. Ale won na str. 42 sam praji, zo je jemu njemóžne było Mithofowy Wótčenaš dostać, kajkiž je pola Leibnitza sameho wotcišany; a runje tak su wšě druhe tam zapisane zběrki temu samemu njepřistupne a najskerje tež njeznajome wostałe. To dha mje nawabi, Leibnitzowe zběrki połobjanskeje slowjanščiny kritisycy wobdžělać. A hdy bě mi wjacy khwile spožčene było, budžichu drje te druhe pomniki, kaž běch so woprawdže na nje nastajił, tež pod moju ruku přišle; přetož Połobjan powostanki su dotal tak mało wuswětlane, zo drje tu hišće wjacy hač jedyn džěla dosć nadeńdže. Dokelž pak so mi nic jeno zajimawe ale za slowjanski ryčespyt tež wulcy wažne zda (a ryčespytny wotrjad Maćicy Serbskeje je mi w lětušim posedzenju 16. sept. přihłosował), zo bychmy wšě we wselakich mało přistupnych knihach zrozprošowane powostanki čim skerje čim lěpje w jenym spisu zebrane měli: sym ja wšitkón mi znajomy material (a myslu, zo je dospołny) po móžnosći z přenjotnych žórłow zhromadžił a poskićam jón tudy w najswěrnišim wotcišeu

přečelam słowjanskeho ryčespyta k dalšemu přeptytowanju. Němcy napisowarjo, kiž za cuzu ryč žaneho prawopisa měć njemóžachu, dyrbjachu слова po klinku wučišćeć pytać. Ja sym jich napiski (ze wšemi čišćeřskimi a druhimi zmylkami) njepřeměnjene wostajił; jenož wurje-kowanje slowow sym zwoprědka po lěpšim prawopisu (z rozdželnym pismom) poznamjenjał, wšelake nuzne na-spomnjenja přistajował a lóžšeho namakanja dla kruchi a rynčki počišlał.

Najstarši pomnik je Mithofowy. W ótčen aš pola Leibnitzia (§. 7), kotryž je Adelung (Mithridates II, 690) z nowa wotcišćeć dał, při čimž su někotre snadne wot-khilki nastale; wótčenaše [z ľačanskim textom] su při-spomnjenja přiwdate.

§. 3. Dyrbju pak, prjedy hač powostanki same podawam, na někotre swójskosče połobskeje slowjanščiny pokazać, a bych najprjódey to podótknył, zo je połobjanščina zastarske n ósniki abo nasale (Zynk'. §§. 50, 51) hač do swojeho wuhasnjenja zakhowała.

1. Starosłowjanski twerdy n ósnik a, kotryž w pólščinje na „a“ a „ę“ (čit. ong, eng abo om, em) rozkhadža, wučišći so tudy z džela přez ang, am, a z džela přez ung, un abo ong, on, — štož słowjanski ryčespyt přez „a“, „ę“, „ę̄“ poznamjeni: n. př. **пáть** puć — p åt (w pomnikach pangt abo pant); **дáбъ** dub — pólski d ąb, genit. d ęba, połob. d ęb; **рáка** ruka — p. r ęka, połob. r ęka abo r ęka.

2. Sts lskemu mjehkemu n ósnikej a wotpowjeda pólske ie, ia abo połobjanske ja, ju, jø (jang, jung, jong): n. př. **мáсо** mjaso — p. mięso, połob. mjas i (pisane „mans i“); **свáтъ** svjaty — p. święty (świątek), połob. s [w]j yte abo s [w]j øte.

§. 4. K lěpšemu zrozymjenju połobjanščiny mamy sebi, runjež teje węcy tu dočeřpać nochcemy, hišće někotre zhromadne prawidła postajić.

1. Mjehki přidych (Zynk. §. 41 sicc.) je so wot Połobjanow wěsće tak husto trjebał, kaž wot Polakow abo Łužiskich Serbow. Němcy, kiž nam pokazki z jich ryče napisachu, su drje jón z dźela přesłyšeli abo jeho poznamjenie njewjedželi; z dźela pak su jón woprawdze přistajili: n. př. *wycja* (wowca) — abo su so tola prócowali jón wučíšeć: n. př. *delka* we słowničku (§. 10) „Asche pipeél”; Němc, kiž „pipjél” slyšeše, staji to najjednorišo tak na papjeru: *pipeél*; přir. „simea” = *zemja* atd. — Nam so zdobne zda, zo połobjanščina swoje stare prawo tu zaso dostanje; tehodla pišemy (**husa**) jeimjają *mjeno* (nic „jeimą”), parsją *proso* atd.

2. Krkniki přeńdu do syčawkow, kaž pola wšech druhich Słowjanow: n. př. *ruka* — ruce *rucy*, graich, grjéch — *graisi* abo *grjēsi* (w Ekkartowym Wótčenau), *hréchi*, Büg — Büzac. (Zynk. §. 84.)

3. Za krknikami so rad mjehki přidych zasunje (přir. Zynk. §. 82, 3, 2), na čož krknik do zubnika přeńdže: n. př. *gora* (t. j. hora) — (gjöra:) *djöra* [wopaki „tjöra” pisane], wulki palc — *wiltje* *polac*; nóhc — *nitjid* (za **нокътъ**). — Wot słowa „skýwa, skiba, stej so wobě twórbje zdžeržałej: *skjeiba* (skyaybe, Domeyer) a *stjeiba* (Henning).

4. Też po syčawcy, c' so rad mjehki přidych zasunje: n. př. *wowca* — *wycja*, *mlyn* (*młynica*) — *malneicja*. [Tak wujasnja so nam z dobom naše twórby kaž „*płokafniča*”. Přir. Zynk. §. 94, 8.]

5. Zhuscene syčawki, č, š, ž' so jeno porědko pokazuja; z wjetša su jednore nałożene (Zynk. §§. 7. 8.): n. př. **мұсмены** jećmeń — *jäcmin*, *wš-ón* — *wisi въсь*, žena (żona) — *zena*. — Nawopak a wopaki je so při napisowanju druhdy, š' za ,s (s') nałożilo abo tež za ,c (č') stajiło: n. př. *šnjeg*, *šlowjak* za *snjeg* *śnjeg*, *clowjak* (= sněh, člowjek).

§. 5. Hłosniki — barba abo móhł-rjec duch słow-

wow — přeběhuja pola połobskich Słowjanow wulke přeměnjenja.

1. Korjeńske ,a' spadnje rad na ,o': n. př. małe — mole; přir. pola nas: mały — mólički, rad — ród, raws — rows. [To je hinaši pad hač boroda brada ęrada — broda.] — Podobnje zatupi so wysoke ,i' we wukóncu lóhko do hľubšeho twerdeho ,e': n. př. mi — me, na zemi — nô zime (7, 4).

2. Napřečiwo temu so hľubší hlósnik, wosebje ,o', rad na ,i' abo ,ü' pozběhnje: n. př. noga (noha) — niga, wot — wit, mokre — mikre mükre, mjaso — mjasí mjasü, mój — mij; dale: zemja — zimja; wječor — wicír; jego jeho, čeho — jig, cig; Bug (Bóg) **Bóh** — (Büg:) Büz a c. — W někotrych padach so hlósnički njeporjadnje měšejú: n. př. daj — doj dűj.

3. Druhdy pozběhnje so ,o' pod zaplěwom plono-němskeje ryče na ,ö' (přir. de söhn — der sohn): n. př. nos — nös; a ,ö' zaso na ,ü': n. př. wa nüse *w nosu*.

4. Hlósnič ,i', wosebje hdyž pod přizynkom (abo akcentom) steji, rozsylni so pod němskim zaplěwom na e i (ei), druhdy na o i [přir. pola nas: ,wjes Kina' — němski Kayna]: n. př. wina — weina; **nia p.** imię *mjeno* — jejmjä; cjerkwica (z přizynkom po pólskim a delnjołužiskim wašnju na předposlednej sylbje) — cjerkweicja; piwo — poiwi; tri abo tari (§. 5, 8 b), *tři*, — tarói.

5. Hlósnič ,u' rozsylni so pod němskim zaplěwom na au abo eu [au, eu], druhdy na o i: n. př. dusa — dausa deusa (přir. Budissin — Bautzen [t. j. Baud-sin], graf Baudissin; tehorunja [runjež tu ,u' za a steji] wjesne mjeno ,Duby', němski Daube, druhdze Deuben); **ovcta**, wusta (huba) — woista (přirun. ov [dołhe ,u']) a dwuhlósnički o i); sukati *pytać* — soikat.

6. Stslske **u** (Zynk. §. 29) wustupi druhdy hišće — jako ai: **ręczk hréch** — graich; z wjetša pak jako jé

abo jô: n. př. **дѣва** — *djêwa dżowka, holca*, **бѣль** — *bjôle běty*, měra — *m jôr ô*; tak tež: graich — *grjêch*.

7. Stskske **и** (*ui*, nětko z *wjetša* ,*y*) pokazuje so jako dwuhlósnič o i, ei, ai: n. př. **рыба** — *ryba roibô, reibô* (§. 5, 9), **зуб** — *zubaj zuby*.

8. a. Pohlósničaj **и** a **и** (Zynk. §. 56) wuciščitaj so srjedz слова přez přihodny hlósnič: n. př. **дѣсь** *dešć*, **день** *dzeń* — dost abo dasde, dań; **сынь** *serp* — sarpe; černje (korjeń **трынъ**) — trjenü abo [trinü] treinü (§. 5, 3); na kóncu pak jednorje wotpadnjetaj abo pak někajki slěd zawostajitaj: kaž na horječnych příkladach sobu widžimy. — b. Srjedz слова so pohlósnič hišće huscišo nałoži, hač w starosłowjanščinje: n. př. **дѣв** abo porědšo **дѣва** — *däwoi, dwaj*, tri **т҃ри** — *tarói*; **кръвь** — *karói* [genit. *karowi*], (*krew*) *krej*. [Přir. němske „genade“ za *gnade*.]

9. Wukóncy wěnikow su husto skepsane (druhdy snadz jeno přez napisarja), z džela tež wotcisinjene: n. př. **воде** abo **wade** za „woda“, **złata** za „złoto“; měra — **mjôrô** (za „mjärâ“, §. 5, 1); slepeicja **kokos** — **slepeic**.

10. Wkóncy přidawnikow (adjektivow) su -e (**и**) abo -i, -a, -e: n. př. **mole** *mały*, **neiztji** *nizki*, **mükri** *mokry*; druhdy pak so -a za wšě rody (genera) trjeba. Tež namaka so muski ród bjez widomeho wukónčenja: **bjal** *běty* za „bjali“, *bjalj*: [Tamne zhromadne „a“ za muski a za srjedzny ród mamy drje tak zapřijeć, zo prajimy: Zastarske wěcne „o“ je so na „a“ powyšiło (přir. *zloty* — *złata*); za zastarske muske **и** [§. 5, 8] pak je hlósnič „a“ zastupił (přir. *wa, za = въ, съ*).]

11. Wukóncy podžělnikow (participiow) so bjez porjada měšeju: n. př. **delka** (§. 8 c. 2, d. 2) **düpjala**, **njemgalo** = *düpjali, njemgala* abo *njemagla*.

12. Wukóncy infinitiva je „t“ za „ti“. — Wukónčne „i“ po suhlósničku „t“ wotpadnje pola Połobjanow, kaž so

zda, bjez zawostajenja někajkeho slěda; tehodla i jeho tež tudy poznamjenjeć njebudu.

To bychu, kaž horjeka prajach, někotre prawidla byłe, kotrež dyrbjia hłubšemu dohladej do połobjanściny spomózne być.

§. 6. Prjedy pak hač so Połobjan wótčenaš tudy wotéšci, podajmy hišće, dokelž je přirunowanje słowjanskich naryćow wulcy powućowace, někotre druhe přełožki wótčenaša, a to po čćenju swjateho Mattheja 6, 9 — 13.

Starosłoujanski.

1. **Отче нашъ, иже юси на небесехъ! да святиться имѧ твоє. да придетъ царствиє твоє. да будеть воля твоя и на земли. хлѣбъ нашъ насаждыній даждь намъ дньись. и остатки намъ долгы наша ико и мы оставляемъ долгъникумъ нашимъ. и неизъведенъ насть къ напастъ, иъ избави иты отъ испринации.**

Ruski.

2. Отче нашъ, сущій на небесахъ! Да святится имѧ твоє. Да придетъ царствиє твоє. Да будетъ воля твоя и на земли какъ на небеси. Хлѣбъ нашъ насаждыній дай намъ на сей день. И прости намъ долги наше какъ и мы прощаемъ должникамъ нашимъ. И не предай насъ искушению, но избавь насъ отъ лукаваго.

Južnoserbski.

3. Отче нашъ, који си на небесима! Да се свети име твоје. Да дође царство твоје. Да буде волја твоја и на земљи као на небу. Хлѣбъ наш потребни дај нам данас. И опрости нам дугове наше као и ми што оправштамо дужницима својијем. И не наведи нас у напаст, но избави нас ода зла.

Polski.

4. Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech! Święć się imię twoje. Przyjdź królestwo twoje. Bądź wola twoja jako w niebie tak i na ziemi. Chleba naszego powszed-

niego daj nam dzisia. I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom. I niewówódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego.

Češki.

5. Otče náš, kterýž (jsi) w nebesich! Posvěť se jméno tvé. Přijď království tvé. Buď vše tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nam dnes. A odpušt nám viny naše, jakož i my odpouštíme vinníkům našim. I neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od złeho.

Hornjołužiski.

6. Wótče naš, kiž sy we njebjesach. Swjećene budź twoje mjeno. Přińdź k nam twoje kralestwo. Twoja wola so stani kaž na njebju tak tež na zemi. Naš wśedny khlěb daj nam džensa. A wodaj nam naše viny, jako my wodawamy našim winnikam. A njewjedź nas do spytowanja, ale wumóž nas wot tego złego.

Delnjołužiski.

7. Wóśce naš, kenž sy na njebju. Huswěśone buži twojo mě. Přijži k nam twojo kralejstwo. Twoja wóla se stani ako na njebju tak teke na zemi. Naš wśedny klěb daj nam žinsa. Wódaj nam naše viny, ako my wódawamy našim winnikam. A njewjež nas do spytowanja, ale humóž nas wot tego złego. —

A. Leibnitzowe zběrki.

§. 7. Naše najstarše žórło połobjanščiny ma tónle napis: Godofr. Gvilielmi Leibnitii Collectanea Etymologica . . . Hannoverae 1717. 8º (druhi wudawk: Leibnitii Opera omnia . . . Genevae 1768). Pars II., stav VI. jedna „De lingua Vinidorum Luneburgensium, ex epistola Georg. Frider. Mithofii, data Luchoriae [t. j. Lüchow] d. 17. Maii 1691.“ (Strr. 335—345.) Tudy je na str. 339—340 (druh. wud. Tomus V, 544).

I. a. Połobjan wótčenaš, rynčk po rynčku a písmik po pismiku, tak wotčišany:

1   **Noos Wader tada töjis wattuem (a) nibisien.**

Čitaj: Nôs wader, tada tö jis wa tuem nibisjeu!

Pater noster qui es in celis.

2   **Sioncta (b) mowardoot tüj**

S[w]ijqta mo wardowot tüj

Sanctificetur nomen tuum,

3   **Seimang tüj (c) Rieck cumma.**

jeimja. Tüj rik kuma.

Adveniat Regnum tuum,

4   **Tua (d) willia mossä schinjot wan nibisjeu (e) eack**

Tua wilja mo sa tjinjot kak wa nibisjeu

Fiat voluntas tua sicut in cœlo,

wissei soquoi (f) noossime.

wisei - toko i nô zime.

ita & in terra.

5   **Noossi daglitia (g) Sjeibe (h) dünam (i) daans.**

Nôsi daglitja stjeibe düj nam dáns.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

6   **Un (k) Wittodüman noosse (l) Greichie coock moy**

Un witodüj nam nôse graichi kok moi;

Et dimitte nobis debita nostra, sicut &

witto düjeme noos sume Greihynarim.

witodüjeme nôsüme graichinarim.

nos dimitimus debitoribus nostris.

7   **Ni (m) farsorūnas wa versoikung.**

Ni farzorüj nas wa versoikung.

Et ne nos inducas in temptationem.

8   **Erlösūnas (n) wittigge goidac. Hamen.**

Erlözüj nas wit tige cheudag. Hamen.

Sed libera nos a malo. Amen.

b. Wótčenaš su njeposrđnje te přispomnjenja rynčk po rynčku přiwdate:

(a) **Nebesi**, cœlum, Bohemis, Croatis, Serviis. **Nebbia**. nebula, νεφέλη, nubes.

(b) **Wardas**, nomen, Lithuanis; **Waariž** Livonis. [Přir. horjeka rynčk 2. Pf.]

- (c) *Rieck & cumma*, sunt Germanica, nec ea in aliis Slavonicis invenio. Nec video, quid sit seimang. [Přir. rynčk 3. Pf.]
- (d) *Dein wille müsse geschehen.* [Která věc musí] (e) *Cack*, sicut, ut Croatis *jako*, Servis & Dalmatis *Kako*, Bohemis *yakona*, Polonis *Tako*, Lusatis *Takhak*. [Tak ako, „so wie“, delnjołužiske. Pf.]
- (f) *Nossime nostris terra*. Croatis, Carnis, Dalmatis, Servis *Nasemli*, Bohemis *Nazemi*, Lusatis *Nasemu*, Polonis *Nazemii*, Lithuanis *andziames*, Livonis *Summes*, Russis *Nazemlee*. [Přir. r. 4. Pf.]
- (g) *Sjeibe*, panis, nostris. Speise. Bohemis *chleb*, Lusatis *Klib*, Russis *Għlæb*. [Stjeiba: §. 4, 3. Pf.]
- (h) *Dū nam*, da nobis. *Dai nam* Croatis & Servis, Bohemis, Polonis, Lusatis.
- (i) *daans*, hodie, des *tages*. Croatis & Servis *danas*, Bohemis *dues*, Russis *dnæs*.
- (k) *Wittoduman*, dimitte, abthun, in nulla Slavonicarum. *Wit* à Weit. [,Wit = w o t, r. 6. Pf.]
- (l) *Greiche*, debitum, fehl. In Livonica est *Grake*, in Wallachica *greselotte*, in Biscaina *Corrac*. Et reperio *grech* vel *grich* Slavonibus esse peccatum.
- (m) Hoc purè Germanicum est, nec tale quicquam video in reliquis Slavonicis.
- (n) *Wittige*, ab, longè, à Germanico *Weit*. [Cyła twórba je dospołne słowjanska. Pf.]

N a s p o m n j e n j a .

Rynčk 1. ,*Noos*, nôs‘ naš. Najstarša nam přistupna słowjanska twórba je nás, nas; přir. pólski mnohotnik nasi: n. př. nasi idą. Połobjan je korjeński hlōsnik „na“ ó ponižil (přir. lačanske nos-ter), §. 5, 1; druzy Slowjenjo su syčawku zhuscili: **наш-ъ**, naš (tež pólski nasz), §. 4, 5. — ,*Wader*: němske; přir. §. 9 wo wurjekowanju němskich slowow. Delka w Müllerowym Wótčenašu rěka nan (vater): ,eyta“ [čitaj oita a přir. pólske ojciec t. j. „oit-jec“], pola Henninga tež ,ljôlja; hl. tam č. 1 a 3, a přir. z tym naše „wótc“. — ,*tada*: delka w Ekkardowym wótčenašu ta, pola Müllera tą. Wuma (abo logika) žada tudy pronomen relativum: naše slowo ze započnym, t“ pak je, z najmjenša na napohlad, demonstrativne; přetož relativum dyrbjało na počatku „k“ měć (přir. naše k i -ž, k otryž, delnjołužiske k enž), — kotrež „k“ by po zakonjach połobjanščiny (§. 4, 3) před zasunje-

nym „j“ do „t“ přešlo: kada, ka, ką — tja da, tja, tja. Němske „der, die, das“ a grichiske ó, ï, íó (rel. ó, ï, íó) je nic jeno demonstrativne, ale tež wróćo demonstrativne t. j. relativne; by snadž połobjanske tada atd. tež tajke wobojoſte bylo? abo dyrbimy snadž, dokelž drje je přetožef zmylku scinił,* radši tja da atd. čitać? Poslednje budže, kaž so mi zda, wšitkim wobstejnoscäm najpřihodniše. — — „t ö“, ty. Starša twórba je **tu** (tui), kotruž delka **we to i** (§. 8, a., a druhdže) zaso namakamy. „Toi“ (§. 5, 7) je pod němskim zaplěwom pomalu do „tö“ přešlo. — „jis“, sy. Překhody: **nech** — jisi — jis. — „wa“, **wę**, **we**: že je přez „a“ zastupjene (§. 5, 8). — „tu em“ rozmjehčene z twerdšeho **twem**, **tudem**, **twojim**. Z napisanja „wattuem“ widzimy, zo je přizynk na wa ležał: kaž tež pola nas Serbow předložki (præposicie) přizynk na sebje čahnu (jenož „we“ nic). — „nibisjeu“ („nibisien“ je čišćeřski zmylk), Ekkard nebisgáy. Słowo „nibisi“, kotrež by pola nas *njebjeso* klinčalo, ma w měscaku (lokativje) *nibisu* abo z rozsylnjenjom (§. 5, 4) *nibisjeu*; skrótšeny mjenowak je „nibi“, po serbsku *njebjø* (přir. pola nas „koleso, koło“). Korjeň „njebjes“ je w naryčach pak wukónčenje přiwzał („njebjesje“), abo pak korjeńske „s“ wotcisnył („njebjø, njebjø“); serbščina nałožuje jenotnik *njebjø* a mnohotnik *njebjesa* („njebjesa“ tež jako plurale tantum). — — **2.** „Swjota“ = swjote, (§. 5, 10). — „ma“ = ma, §. 5, 1. — „wardowot“, němske *werden* (za wardowat, §. 5, 1). — „tuj“. Překhody: twój — tuój — tuij — tuj. — — **3.** „Seimang“ je wopaki čitane za Jeimang: za čož lěpje jeimją pišemy (§. 3, 2; §. 4, 1). Słowo „jeimją“ (p. imię, s. *mjeno*) je do muškeho rodu přešlo. — „rík“, němske [das] *reich*. — „kuma“ je němski Conjunctions optativus: [er] komme (er kumne). — — **4.** „Tua“ zmjehčene z twerdšeho **twia**, **twaja**. — „wilja“ = wola, *wola*, §. 5, 2. — „mo“ = ma. — „sa“, so. Překhod: **ca** (sja) — sa. — „schizjot, tjinjot“. Slowjanski korjeň je konati, pola nas k mjehkim přidychom „konjati“ we do-konjeć; z tajkeho

* Hač k Połobjanam slowjansey missionarojo došli njebjechu; tehdla dyrbimy přiwzać, zo cuzy (najskerje němski) wučer křesćanstwa, kiž bě Połobjan ryč trochu nawuknył, jim Bože słwo přeložowaše, z džela wěsće pod připomocu domjaceho Slowjana. We wěcy leži, zo při tym zmylkii nastachu, jeli zo wón sebi hdže radžić njewjedžeše, abo jeli zo sebi wobaj hdže njedorozymještaj.

konjat(i) je Połobjan tjinjot wutworił po §§. 4; 5, 2; 5, 1. Hdyž pak napisowacy Němc wot Połobjana tjinjot slyšeše, klinčeše jemu to nimale kaž ,tschinjot': štož wón jednorišo přez schinjot wućišća. [Wot konati wukhadża tež činiti, *činić*: př. Zynk. §. 85, 5, 4.] Naše hrónčko ma so potajkim tak zrozymjeć: Twoja wola ma so konać (dokonjować, *činić*). — ,eack' je čiščefski zmylk za cack; we přispomnjenjach pola Leibnitza pod znamjenjom ,(e)' tež woprawdze ,cack' steji: kaž móže so kózdy tam pod pismikom *b.* sam přeswědčić. Słowčko cack je pak na njeprawym měscie; tehodla sym ja ,kak' dale do předka stajił: ,kak wa nibisjeu'. — ,so quo i' je přečišćane za ,toquo (toko)i'; toko = tak-*ъ*, §. 5, 1; ,wisei-toko i' je dosłownje němske ,all-so auch' (wisi = wšón). — ,Nô zime', na zemi. Z napisanja ,noossime' widžimy, zo přizynk na předložcy ležeše: přir. horjeka r. 1; pod zaplěwom přizynka je so wukónčne ,i' (z i m i) na twerde ,e' zeslabiło. — — 5. ,Nô si' drje ma zastarske wukónčenje ,i': *наш-ъ*, naš. — ,daglitja' wot němskeho daglik = tägliche, je wutworjene z daglikja, §. 4, 3. — ,Sjeibe' je přečišćane za stjeibe abo stjeiba: hl. §. 4, 3. Kózdy sam widži, so staj ród a pad (genus & casus) poměšanaj, za ,nôsô daglitjø stjeibû': kaž nas §. 8*b*, 1; *přisp.* wući. — ,düj' = daj: přir. §. 5, 1. — ,dâns' = dzen-s: ,dâñ' = dzeń, a demonstrativne ,s' abo *съ* = tón. — — 6. ,Un' je němske und. — ,witodüj', po slowje *wot-edaj*, *отъдай*; ,wit' = wot, §. 5, 2. — ,moi' *my*, je dospołnje stslske *мы*, mui: §. 5, 7. — ,Nôsüme' *нашем-ъ*; přir. 4 nô zime. — ,graichinarim', (§. 5, 6) *hréšnikam, dołžnikam, winnikam*, za graichinarjem (-*яемъ*): př. §. 5, 2. Zajimawe je, zo mamy tudy před přivješkom *и**нъ* njepreměnjeny krknik (Zynk. 85, 3), hdžež tola hižom stslščina *граичиникъ* poskića. — — 7. ,Ni' = nje §. 5, 1); přir. ni-mam. — ,farzorüj nas', *njeujedz nas*. Pola Leibnitza je cyle jasne ,farforūnas' (nic ,farforūnas') čišćane; wuswětlić pak teho slowa njemóžu, khiba zo směmy tola ,fartorüj' čitać, po němskim verföhre za jednore föhre: na čož Mithof delka pod ,(m)' pokazuje. — ,wa' (do) z akkusativom, po slowjanskim wašnu: tak tež my hišće prajimy: ,swoju [t. j. w swoju] stronu hić; slónčko w Boži domčk dže'. — ,versoikung'. Prěnja a poslednja sylba stej němskaj; srjedźna je slowjanska, wot suk-ati (suchen), za čož Połobjan soikat praješe

(§. 5, 5). — — **§. Erlözuj** (*wumóž*) němske, ze serbskim wukóncom (wot „erlőzowot“), kaž snadž horječne „far-foruj“. — „wit“ = wot. — „tige“ = tego, *teho*: př. §. 5, 2. Po napisanju „wittigge“ leží přizynk na předložey. — „cheudag“ (§. 5, 5.) t. j. cheudago; korjeň: „chud“ (**խոնդ**, pola nas „khudy“, arm., pauper). W někotrych st. naryčach je „chudy“ = hubjeny abo zły; tak tež tudy.

§. 8. II. Potom čitamy na stronomaj 341 a 342 štyri druhé pokazki nabóžneho wopřječa, kotrež drje hišće wot nikoho wułożowane njejsu; ja sym je z pismikami (*a.—d.*) poznamjenił a po boku počislił. Mithof piše (340—342):

Sonsten habe andere gebeter vernommen, welche vor alters von den Wenden gebrauchet worden, alss:

a.

Büsaz tade tojis Wattuje emmerize wittódume doch
Čitaj: Büzac, tadetoi jis wa tujej emerice, witödij me doch
tamüje Greichie wa Bühe jeomang.
ta müje graichi! Wa Bühe jeimja.

Auf Teutsch.

Gott, du bist im himmel, vergieb mir doch meine
Sünde in Gottes nahmen.

b.

Ein ander Gebet.

Plotüs Wasang drenü Wottong rösgung suitsj
Čitaj: Plotüs wazä trjenüwotq rözgū, suici
Wargnüme Búsje nosüje prowa tsilesoi coquile Wargne
Warehnüme Búzje no süje prowa eilesoi. Kok wile Warehne
Büsaz copecung caroi aipoistas toqüile Moroika slase
Búzac kopkä karowi eupoistas, tok wile Moroika slaze
apoistas, Tjirooleis.
eupoistas. Tjirooleis.

Teutsch.

Pilatus nahm eine dornen-ruthe, schlug Gott dem
Herren auff seine backen. Wieviel tropffen blut Gott
dem Herren von seinen backen fliessen, so viel thränen
Mariæ aus ihren augen rinnen. Kyrieleis.

Aliud.

Daans ian Moroin daanaaz Waddaan noos Jesúš
Čitaj: Dáns já Moroiin dánâc. Wa dán nôs Jezús
porüdeine töhr daan dump jalajec trite daan afstörial
porüdeine; tör dán dypjala jeg; trite dán afstörjal
comine Wacle simia tu Wissi noos Jesus afstörial took-
komine, wode, zimje: to wisi nôs Jezus afstörjal. Tök
tung Krie vva ganzen Weltie afstörial. Tjiroleis,
tu krí wa ganeen weltje afstörial. Tjiroleis.

Teutsch.

Heute ist Marien tag, da unser Herr Jesus gebohren; am andern tage ist er getauffet; den dritten tag hat er alles abgesteuret, steine, vvasser und erde, das alles unser Jesus hat abgesteuret. So soll er den Krieg absteuren von der gantzen Welt. Kyrieleis.

d.

Maroia güdi vvackaarst tserk Weitse sat taraime
Čitaj: Maroia jüdi wakárst ejerkweice sa tareime
suétskome soikas Büsie nem salojick nit jidde noocht,
suéckome, soikat Büzi; njemgalo jíg nitjídje nôjt.
seidec lúmang tsoorne dreine techung Büsie vvir diattai
Zeidai lúma cérne treine, techy Büzi wirdyat; taj-
tu my Büsaz nibas vvaine vvissang lidang prilidiot por
to mij Büzac nibas weinne. Wisja lidá prilidiot por
noosse grees neitje.
nôse grjésneitje.

Teutsch.

Maria gieng um die Kirche mit drey leuchtern, suchte Gott, konnte ihn nicht finden. Die Juden brachen Dornen-streuche, vvolten Gott damit streichen, deren mein Gott nicht vverth vvar. Alle das leyden hat er gelitten für uns arme sündler.

Přispomjenje. Čitaj je so sam dohladał, zo su horjeka pod *a*, *b*, *c*, *d* grammatische časy tu a tam poměšane, a tehorunja zo so nowše napohladowanja druhdy na

zastarske wobsteje přenošeju. To same so nam delka §. 9 pod *a*, *b*, *c*, *d* z dźela zaso pokaže.

N a s p o m n j e n j a .

a.

,Büzac‘ je deminutivum słowa Bug abo Büg, Büh, kaž Połobjenjo za Бог-ъ Bóh prajachu (přir. pólske ,Bóg‘, čitane ,Bug‘). Wukóne ,ac‘ klinči stslski ыпъ; za preni połhlónik je pola Połobjanow hlónnik ,a‘ zastupił: Božiči — Büzac = lub y Bóh (přir. južno-serbske ,dan‘ — danac). — ,Tade‘: ze zeslabjenym wukóncom = tаду §. 7, r. 1. — ,toi‘: §. 7, r. 1 ,tö‘. — ,jis‘: §. 7. — ,tujej‘ rozmjehčene ze ,twojej‘. Z napisanja ,Wattuje‘ widžimy, zo je přizynk na przedłożcy leżał. — ,emerice‘. ,Emerika‘ (lokativ ,emerice‘) je z němskeho dativa ,himmelreiche‘ scinjene: ,tuja emerika‘; tehoda dyrbjach ja ,wa tujej‘ pisać (kotryž zynk so Němcej přez tuje hižom wučiščany zdaše). — ,witoduj‘ = horječenemu ,witoduj‘ §. 7. — ,me‘ = mi. — ,doch‘ němske. — ,ta‘: zastarske neutrum pluralis (тн, тъ, та, wot тн, та, то). — ,mijje‘ = moje, §. 5, 2. — ,Bühe‘, genitiv ze zeslabjenem wukóncom, = Büha. — ,jeimja‘ §. 7.

b.

,Plotüs‘: Pilatus, §. 5, 1. — ,waza‘ = woza abo wza, wot ,wozać, wzać‘; korjeń взыть = ыути, a ыти jać: jeć (wzjać; wzać), ыти. — ,trjenüwotō‘ wot ,trjenü‘ = černje [delka d. 3 piše so dreine: §. 5, 8]; korjeń трынъ-ъ čerň; ,trjenüwote‘ potajkim = černjowaty. Z napisanja ,drenü Wottong‘ [přir. nem salo‘ d. 2] widžimy, zo je přizynk, kaž pola Polakow a Delnjołužičanow, na przedposlednej syllbe leżał: khiba zo móžeš so móc akcenta na przedłożku zlehnyć, štož smy horjeka pola ,wa‘ póznali. — ,röggu‘. Słowjanske ,rozga = prut, die ruthe. — Z našeho akkusativa ,trjenüwotō‘ röggu směmy drje wotewzać, zo su Połobjenjo wukóne adjektivow a substantivow rozdželeli, tak kaž jo Polacy činja: cierniowatą rozge. — — ,Swici‘ rozmjehčene ze ,swici‘, a ,swici‘ je powyšene ze ,swice‘, §. 5, 2, = ,swiče‘, §. 4, 1; korjeń: swik, pola nas šwik-ać, peitschen, schlagen. — ,Warchnümē Búzje‘: Bohu Wjeſhnemu; ,Búzje‘, stary dativ: бозъ. — ,süje‘ = swoje, po němskim waſnju stajene za ,jig, jeho‘. — ,prowa‘, prawe, §. 5, 10. — ,cilesoi‘ (Henning ,züli-

say^c), plural słowa ,cili^c = luž. čelesno die kinnbacke, §. 5, 2. — — ,Kok wile^c = kak wjele. — ,Warchne^c, §. 5, 10. — ,kopkū^c zda so genit. plur. być z njeporjadnym nónsnikom, za ,kopk-ū^c (t. j. kapk-**ě**), *kapkow* [přir. delka c. 1 a 4]. Mamy snadź we wukónecu ,u^c starodawnu twórba, kiž lačansko-grichiskemu um, *wot* wotpowjeda? — ,karowi^c genit.; korjeń **кръвъ krej** (krev): §. 5, 8 b. — ,eupoistas^c: něhdy ,upoistase^c, *wupušćeše* (přir. delka d. 4 ,nibas^c = njeběše); korjeń *poist*, *pust*, **поустити** (wobkedžbuji o i = **оти**: §. 5, 5); předložka ,u^c je na ,eu^c rozsylnjena, §. 5, 5. — — ,Moroika^c = Maroika: §. 5, 1; korjeń ,Maria^c: §. 5, 4 [deleka d. 1: Maroia]. ,sلاze^c (e = **ъ**), genit plur., *sylzow*; korjeń **сълз-а**, sylza. — ,Tjirooleis^c (§. 4, 3): zajimawa dissimilacia hłosnikow.

c.

,Dâns^c: §. 7 rynčk. 5. — ,ja^c je. Prěnjotna twórba bě (indiske) ,asti^c: štož Slowjenjo jasti wuprachu, hač jo do **есть**, jest, je přeménichu; Połobjan **захова** starodawne ,a^c, z kotrehož so njeporjadny nónsnik wutwori: ja [přir. porědké **ράχα**, **ноζа**, **патель** (gallus) = **ράχε**, **ноζе**, **петль** (wot **πε-ти s-pé-wać**)]. — ,Moroiin^c: Moroia, a přiwešk in, iny (Marj-iny). — ,dânac^c je deminutivum słowa dán, *dzeń*: južnosł. danac; přir. horjeka a. 1 ,Bûzac^c. — ,Wa dán^c, po mysli = w dźeň sam: w prěni dźeň, na prěnim dnju. — — ,porüdeine^c (přizynk na ,ei^c) = porodine, *porodzony*, §. 5, 2 a 4. — ,tör^c je slske wtory, *druhi* (wot ,wütoru wtory^c mamy my wutora, dienstag, a wokolo Wojerec wotry = někotry). — ,tör dán^c je accus. temporis: den andern tag. — ,düpjal^ca: §. 5, 11. — ,jeg^c: jego, *jeho*. — ,trite^c, třeći. — — ,afstörjal^c, němske, ze sl. wukónčenjom participia. Participium perfecti pak płaći wjetšemu dźeľej Slowjanow sobu za tempus finitum: n. p. onъ давалъ = wón dawaše, wón je (bě) dawał. — ,komine^c §. 5, 1, *kamjenje*. — ,Wacle^c wopaki čitane za wode (§. 5, 9), *simja^c* přečišcane za zimje, *zemju*. Při zeslabjenym wukónčenju (§. 5, 9) je Połobjan wode a zimje po němskim wašnju za akkusativ brał (= wodę, zimję). — ,tu^c je přeslyšane za ,to^c. — ,wisi^c *wśo*. — — ,tu^c (korjeń **ть**, **tó-n**) ma njeporjadny nónsnik, kaž horječne ja^c. — ,kri^c, němske *krieg*, *wójna*. — ,ganzen^c (w němskim texé steji ,gantzen^c), němske z němskim wukónčenjom, ,weltje, ze slowjanskim wukóncom.

d.

,Jüdi‘ za starše ide abo z nadychom jide: pólsk. idzie, pola nas dže (geht). — ,wakárst‘, po mysli = wokoło; přir. delka w Henningowym słowniku č. 73: „Kreis, wokoärst“, hdžež je Dobrovský připisal „Vergl. okrest“; tam č. 179 ,wakurstneicia‘ = wokolenica (khléba); **окъсть** = wokoło. — ,cjerkweice‘ [genit.] za starše ,cjerkweici‘; cjerkweicja pak (§. 4, 4), **чърквица**, je diminutivum słowa **чърквъ**, *cyrkej* (cyrkew); přizynk leží na ,ei‘. — ,sa‘ = ze (mit), **сь**. — ,tareime‘. Prénjotna twórba bě **треин** (př. §. 5, 8); Połobjan přetwori: tarími — tareime. — — ,suéckome‘ rozmjehčene a zeslabjene ze ,swjéckami (swéckami). — ,soikas‘ přeščane. — ,Büzi‘, **божъ**, je nic jeno nomin., ale po sttskemu tež akkusativ: Božeho (Božeho syna). — ,nem salo‘ wopaki čitane; ,njemgalo‘ (§. 5, 11) = njemogla abo njemagla: njemóhla, njemóžeš; př. c. 3. — ,nitjidje‘: korjeň **нихъде**, *nihdze*; Połobjan zasuny j‘ a wutwori nitjidje: §. 4, 3. — — ,noocht‘ je wopaki napisane za nōjt: (na-it) naúć, nadeńć. — ,seidec‘ na kóncu wopaki čitane za Zeidai (§. 4, 7; korjen Zid). **Židži**. — ,lúma‘ **łamu** = łamaju [přir. hrjebu, Matth. 8, 22 (hrjebaju, Luk. 9, 60)]. — ,côrne dreine‘, *čorne černje*. — ,techu‘, *chycchu*. — — ,wirdjat‘: korjeň **въргъ** (mjetam), wjerg-ać (§. 4, 3). — ,taj‘ = ale: kaž delka Ekkartowy wótčenaś wući. — ,mij‘ = mój, §. 5, 2. — ,nibas‘: **не възше**, njebeše, njebješe; př. ,eupoistas‘, b. 3. — — ,weinne‘: korjeň weina (t. j. wina); ,weinne‘ = winny, *winojty*. — ,Wisją lidą‘. Z němskeho akkusativa ,leiden‘ je Połobjan sebi akkusativ lidą wutworił, kaž by nominativ lida rěkal; při tym je tež ,wisi (wšón) do žónskeho rodu stupilo: wsja. — ,prilidjot‘: pol sl. a poł němske. — ,Při‘ = pře (n. př. pře-čeřjeć). Praesens ,lidjot‘ pokazuje na infin. lidowot, wot němskeho ,leiden‘. Třeća wosoba by lidujo klinčala, abo kaž naši krajenjo wokoło Wojerec praja, z krótka lidjo (wot ,lidwać‘ za ,lidować‘); tutemu ,lidjo‘ je němski wukóne ,t‘ při-wješeny: leidet — lidjot (slskeho ,t‘ drje Połobjan tola nima). — ,por‘ nic = vor (abo für), ale = česk. pro, t. j. za, für, lać. pro. — ,nōse‘ (,e‘ = ſ) = nas. — ,grjēsneitje‘: singul. grjēsneik, **грѣшникъ**, *hrésnik*; korjeň grjēch. Krknik je před wukónčenjom ,nik‘ abo ,neik‘ do jednoreje syčawki přešol (hinak bě horjeka §. 7,

r. 6); jako wukóne akkusativa plur. je **■ za ■** zastupilo: grjēsniⁱ za „grjēsnikū“; při tym so j' zasuny, a ,k' přeñdže do t (§. 4, 3): grjēsneitji; w běhu časa spadže ,i' na ,e': grjēsneitje. — Němske „arme“ tu njesteji.

§. 9. III. Kónčne je nam Leibnitz strr. 342—345 hišće druhí naměrk po połobskich Słowjanach zakhował, z Mithofoweho lista nam pokazki podawajo, kak su Połobjenjo w času swojeho zněmčowanja němski ryčeli. Tež tute powostanki su nam wulcy zajimawe, a dyrbja so tudy zaměstić jako poslednje slědy a poklinki živeje połobjanskeje słowjanščiny. Mithof piše:

Die achte Frage betreffend: *worinn nemlich die Wenden, wenn sie Deutsch sprechen, von unserer pronunciation abgehen*, so ist bey ihnen gebräuchlich, dass bei allen Worten, vvelche cum aspiratione sonsten ausgesprochen vverden, sie den h zurücke lassen; und hergegen, da keine aspiration, sie allemahl den h. davor setzen: e. g. pro aller augen, sagen sie: *haller haugen*; pro Herre, *Ehre*, Ambtmann *hamman*, etc. Item, vvelche Worte sonsten mit dem *w* gesprochen vverden, dieselbe sprechen sie mit dem *f*; und hergegen gebrauchen sie den *w* vor dem *f*. e. g. pro Wiese, sagen sie: *fiske*, pro *Vogel*, *Wogel*, pro finck *Winck*, pro Vader, *Wader* etc. Ingleichen gebrauchen sie selten die Worte ein, der, die, das: als vvenn man saget: ich gehe auff den boden, so sagen sie: *Gah sick hup böhne*;* pro in der Kirche, sagen sie: *hin karcke* etc. Und vvenn sie zu Zeiten den articulum etwas zu demonstrieren gebrauchen, sagen sie gemeiniglich vor der, das,** & vice versa: als pro das huhn, *dr aun*; pro die arbeit, *dat harbeit* etc. Item, vvelche Wörter in der terminatione mit *che* oder *chen* pflegen geredet zu vverden, reden sie *ke* oder *ken*: als

* Kaž naši krajenjo „Směju so“ druhdy „Ich lache sich“ přeloža, tak je połobski Słowjan kročel dale šol a „gah sick“ prajíl (t. j. Ich gehe sich, == Ich gehe).

** Zrozym tak: Sie sagen „das“ für „der“. — Kak njedospolne je tuto prawidlo, widzi kóždy z příklada „dat harbeit“.

e. g. ein bischen, sagen sie: *ein bitzken*. Sonsten sprechen sie andere Wort sehr corrupt: als pro *mutter* sagen *muttersche*. Item gleich vvie sie sagen pro *Herr*, *Ehre*, so nennen sie die Frau *Ehrske*, und sagen nicht Frau. Wenn man auch bey die rechte alte abgelebte Wenden kömt, pflegen selbige vvol ihr viel zu nennen *ihr*, und hergegen dutzen sie einen menschen, vvenn er gleich vornehmer vvie sie. Wie ich den selbst einsmahls gehöret, dass eine alte Frau zu ihrem hunde, welcher auff dem stuele lag, sagte: Bias (hund) staht hup; und hergegen sagte sie zu einer vornehmen Frauen: *Ehrske, gah sitte.** Wie sie im übrigen in der pronunciirung sich bezeigten, kan aus folgenden alten gebeten, vvelche nach ihrer ausrede nieder geschrieben, ersehen werden:

a.

Ein Gebet.

Ehr Gott, treuer Gott, lefe Ehr, Immelske Wader,
Werlehn huns dienen Illigen Jeest, Christlick tho lefen,
hun salick tho stervven. Giff huns tho häten. Wan fin
hun vvan brode. Hähten dat hiss dien lief, drincken
das hiss dien bloth, hamen.

[To rěka: Herr Gott, treuer Gott, lieber Herr,
himmlischer Vater, verleihe uns deinen heiligen Geist,
christlich zu leben und selig zu sterben. Gieb uns zu
essen von Wein und von Brot; Essen, das ist dein Leib,
Trinken, das ist dein Blut. Amen.]

b.

Eine Beichte.

Tain Gebode Gades hick effte Gott mines Ehren
voll bekohmen. Hick effte Gott nich gelevvet hun nich
gefrüchtet [čitaj gefürchtet]: dat hiss my grundt hun
vvan arte leedt. Hick kill doch gerne beiterr. Ho
Ehre, dat Gades Worth hick vill lehren, hun mie trösten,
dat de leve Ehre mine sünne vergeven.

* Po slowje: „geh sitzen“, to rěka: „setz dich“.

[T. r.: Die zehn Gebote Gottes ich habe Gottes meines Herrn wohl bekommen. Ich habe Gott nicht geliebet und gefürchtet: das ist mir von Grund und von Herzen leid. Ich möchte mich doch gern bessern. O Herr, das Gotteswort will ich lernen, und mich trösten, dass der liebe Herr meine Sünde vergeben (hat).]

c.

Ein Passions-Gesang.

Walsske Jöden, vat söcke gi ier: Vie soicken Gott den Ehren Jesum Christ. Vie villen Gott den Ehren hup krütze schlahn. De krütze vass ooch, hun vass so breit. Ehr Jesus sprack: mie dörstet sehr. De Jöden bringen valsske drunck, de drunck vass hiedel gallian. Hun nah dem Jöden drunck mie dörstet mich; mie dörstet nah mines Waders rick.

[T. r.: Falsche Jüden, was suchet ihr hier? Wir suchen Gott den Herrn Jesum Christ. Wir wollen Gott den Herrn auf (das) Kreuz schlagen. Das Kreuz war hoch, und war so breit. Der Herr Jesus sprach: Mich dürstet sehr. Die Jüden bringen falschen Trunk. Der Trunk war eitel Galle. Und nach dem Jüden-Trunk mich dürstet nicht; mich dürstet nach meines Vaters Reich.]

d.

Aliud.

Maria nahm höre boek hup änne, voll höhr Söhne nahsoiken, darmödde höhr biddelman. Biddelman hick lete die fatt vragen. Effstu nich mien Söhne seen? Ho Maria, hick effe sehn? Ju Söhne ging tho garde, Maria ging tho garde. Staistu doch Jesus halleine ier? Ho Maria, bin hick halleine? Dohr stohn tvvey vvalsske Judas, breken vvan daren krantz haff; de krantz schlahn hup mien öefde. Huhter mien öefde bloth huht spranck; de bloth spranck tho heerden. Wann de bloth vert goede vvaite; wann waite Illige Sacrament, da herfreuet sick halle Christenait.

[T. r.: Maria nahm ihr Buch auf (die) Hände, wollte ihren Sohn aufsuchen: damit (t. j. mit ihr) ihr Ehemann. Ehemann, ich möchte dich etwas fragen. Hast du nicht meinen Sohn gesehen? O Maria, ich habe (ihn) gesehen. Euer Sohn ging zu (t. j. in den) Garten. Maria ging in den Garten. Stehst du denn, Jesus, allein hier? O Maria, bin ich allein hier? Da stehen zwei falsche Judas, brechen von Dornen einen Kranz ab; den Kranz schlagen sie auf mein Haupt. Aus meinem Haupte Blut heraussprang; das Blut sprang zu Erden. Wann das Blut wird Gott geweiht, wann geweiht das heilige Sacrament, da erfreuet sich alle (t. j. die ganze) Christenheit.]

Auff die neundte und letzte Frage wird berichtet, dass ein Teutscher auff Wendisch *Sjostje* heisse; als vvenn ich spreche: Das ist ein Teutscher: *Wan jang Siostie*; oder, er ist ein Teutscher: *Tung jang Sjostie*.

Přispomnenje. „Sjostje“ je wěsće mnohotník (plural.), = Saskije (Sasojo) abo Sask-je: kotraž twórba je po zakonjach połobjansciny do „Sostje“ abo (z mjehkim přidychom) „Sjostje“ přešla. (Přir. delnjolužiske „Sar[b]ske“ = Serbjo.)

§. 10. IV. Kaž w přidawku poskića nam Leibnitz na strr. 346—352 němsko-połobjanski *słowničk* (njeznajomeho spisaćela), kotrež zaso njepřeměnjeny čitarjam podawam; jenož wurjekowanje sym poznamjenił, ličniki po boku připisal a potřebne naspomnjenja přistajił. Słowničk je tón:

Designatio vocabulorum aliquot, Winidis Luneburgensis usurpatorum.

A.

Asche, pipeél, pipona
Aufschürtzel, Wisdrisal.
Apfel, Jaápke.

Čitaj

pipjél, pipóna
wystrígal
jábka

B.

Bier, poywi. gebt mir einen Krug poiwi. daj m kroiz
bier, Tjem Crois poywi.

poiwe.

5	Brodt, Theibe.	stjeiba
	Butter, Mooskum.	môslq
	Bohne, Bube.	bobe
	Balge [to je waschwanne], uberack.	upjerak
	Birn, Greiswa.	greuswa
10	Bette, Kubier.	lugir?
	Baak-Käule, Kienneiz.	kineie(i)
	Brautigamb [t. j. brätigam], Sadie.	zjatik
	Braut, Neênska.	njênska

D.

	Dieb, Diif.	djif
15	Dorf, Wessi.	wjesi
	Dannenberg, Woikam. [est locus primarius Districtus, olim sedes Comitum.]	
	Dreck, tjuna.	djuno.

E.

	Ey, Joji.	oji
	Endte [t. j. ente], Pogla.	poila
20	Eichbaum, Dump.	dûb
	Erbse, Karg.	garch
	Eule, Teêlka.	tjêlka
	Echse [t. j. de ex, die axt], Tsytjer.	sitjera

F.

	Färcken [t. j. ferkel], porsang.	porsja
25	Fleisch, Mangsi.	mjasî
	Füllen, Sribang.	zribja
	Frau, Schena.	žena
	Fenster, Wackenow.	wakno
	Flachs, Laang.	lań
30	Fuchs, Leisseitz.	liseicja, leiseic

G.

	Gehe hin, Hoiden.	ehoid hen
	Grütze, Tjösör.	tjözör
	Gans, gums.	gûs
	Gönse Küchlein, Poilum. [anserum pulli.]	poilu
35	Gärsten [t. j. gerste], Jazmin.	jäcmin
	Garte [t. j. garten], Pradiin.	gradnü
	Guthen Tag, Dubere Dân.	dobere dâu

Gib mir das morgenbrodt, keim daj m priwjēl
pribēēl.

Gros Maul, Wilka Woista. wilka woista

H.

- 40 Haar, Flasser. flasei
Huth, Klubik. klubik
Hure, oröng. (6) ora
Uber-Hemdt, [t. j. überhemd, ober- rukol
hemd], Runkol.
Unter-Hemdt, Körtal. kôrtal
45 Harcke [t. j. der rechen], Groblum. groblju
Hundt, Pias. pjas
Huhn, Slepeiz [Gallina.] sljepic(ja)
Hahn, Slepaz [Gallus.] sljepac(i)
Himte, Schubelei.[modii dimidium.] ?
50 Haber, Wubbyes. wuwjes
Heu, Tjanü. sjanü
Haus, Wisa. wiza
Hinterste podex, peisda. S. V. Leck peizda. leize peizde,
mir im H., leise peisda Wappius. leize wapeus
Hase, sojanx. zojac
55 Hoff [t. j. hof], Geim. geum
Holtz, Drafa. drafo
Handt, Ronka. rōka
Handschnuch, Ronkawez. rōkawieic(ja)
Hering, Slide. slide

I.

- 60 Junge, Clawer. chlapar
Ich wil dier was etc., sant nozarath. cheq t nosarat

K.

- Kopf, Gawung. glawa
Krähe, Wornang, Rofnang. worna, rofna
Kringell, Kranyl. kranyl
65 Knecht, Kneēcht. knijēcht
Krueg [t. j. krug], Crois. kroiz
Katze, Chyto. ehyta
Kalb, Tilang. tilja
Käse, Wris. drys?
70 Küglein [t. j. küchlein], Tjoram. tjora
Kessel, Kutlik. kótlik
Kruke, Croisko. kroisko
Koh [za k o h l], Kaalje. kálje

Kerl, Tjaâl.	tjâl
75 Klein Kind, Déta.	djêto
Kindertuch, Scheipa.	šeuba?
Komm her, poût zimher.	poûdj eü mer <i>sim nem her?</i>
L.	
Löffel, Lasseitz.	lazeic(ja)
Lein, Semnii.	sjemuü
80 Lacken [t. j. laken], Plagtweiz.	plachtweic(ja)
Lüchow, Loichowiz. [est nomen loci.]	
Luneburg [t. j. Lüneburg], Glein.	Gleina
Leinwand, Plaâtna.	plâtno
Licht, Schwerza.	swjêcja
M.	
85 Milch, Mlaka.	mljâko
Mütze, Broitka.	?
Magd, Defong.	djêfa
Wacker Mädgen, Dufera defka.	dofera djêfska
Mehl, Mooke.	môka
90 Morgenbrodt, pribael.	priwjîl
Mund, Woista.	woista
Mist-gabel, Weidlum.	weidlju
N.	
Nase, Nös.	nös
Nacht, naux, nox.	nošć, naušć
O.	
95 Ofen, Komnei. [Caminus.]	komnei
Ohr, Woischi.	woiši
Ochs, Vallò. [bulle.]	wolo
P.	
Pastor, Püp. [papa, pope.]	püp
Pferd, Tjun.	tjón
100 Pastörsche, Pupeneitz. [Conjux Pastoris.]	pupeneic(ja)
R.	
Rock, Zeickna.	seukna
Rübe, Repa.	rjepa
Regen, Dafde.	dasde
Racken [t. j. roggen], Raâsch.	râž

S.

105	Schnee, Schneck.	šnjeg
	Schaff [t. j. schaf], Wyzja.	wyčja
	Schlitten, Sonang.	sonja
	Schwein, Schvveinang.	šweinja
	Sperling, Pessineitz. [passer.]	petineic(i)
110	Spinradt, Saccodel.	zakQdjēl
	Schüssel, Plattireich. [plat.]	platineic(ja)
	Scheffel, Kuriz.	kóric
	Stuel, [t. j. stuhl], Stril.	stoil
	Stroh, Schlamma.	slama
115	Spinnerin, Prodka.	prodka
	Sack, Meêseist.	mjêseist(ji)
	Stube, Dvvarneic. [Dörnizen, Dörnsse, alicubi.]	dwarneic(ja)
	Storch, Buûtjen.	bûtjen
	Schuhe, Serize.	cerice
120	Seissel [t. j. de seis = sense], Koôssa.	kôsa

T.

	Thür, Divar.	difar
	Tag, Daang.	dâń
	Tisch, Deiske,	deiska
	Teller, Taleér, inde Tallör.	taljér
125a	Tantz, Ploôssat.	plôsak?
125b	er tantzet, vvan ploôssat.	wan plôsa

V.

	Vesperbrod, Pritzierk,	prideírk
	Vogel, Pattinatz.	patinac(i)

W.

	Wasser, Wade.	woda
	Weisbrod, Wuûmska.	wûska
130	Wagen, Tjöli.	tjöli
	Wolle, Wauno.	wauna
	Wolf, Wauck.	wauk
	Wiese, Blaân.	blân

Z.

	Zaun, Tána, Wattein.	tûna, teun
135	Zaun König, Stresic.	strezik

Předspomnjenje. Přizynk połobjanskich słowow ma so nic na přenju, ale z wjetšeho džela na předposlednju sylbu klasć. Hlubše rozstajenje podawam deleka we wubču abo exkursu §. 11.

Naspomnjenja.

1. ,Pipjēl‘ (§. 5, 2): popjeł, popjoł — kaž by prajił popal abo popalki, wot předložki po a wot korjenja pal-i-é. We ,pipôna‘ (štož by pola nas popjelnja klinčalo) je suhlósnič ,l‘ z přednišim hlósnikom do ,ô‘ splunył: přir. ,połny‘ — južnoserbski pun, a delka ,wolle, wolf‘ — wauno, wauk. — 2. ,Autschürzel‘, korjeń: aufschürzen. ,Wisdrisal‘: ,s‘ je přećišcane ze ,g‘, kaž §. 8 d. 2 nemsalo za ,njemgalo‘. Korjeń słowa ,wystrígal‘ je předložka wy a **ctřebíz**: **ctřebíz** custodio, ich wache; přir. č. vystrehu, vystrahám, vystřihám, ich bewahre. ,Wystrígal‘ je potajkim něšto zakhowowace, zakitadło. — 3. ,jabka‘, jabluko, **jabłko** abo **jabko**, p. jabłko (jabko). — 4. ,poiwi‘: §. 5, 4 a 5, 2. ,kroiz poiwe‘ (t. j. piwa) sym ja za poiwi pisał, kaž smy §. 8 a. 1 Bühe = Boha nadešli. — Za ,tjem‘ je pod čislom 38 ,keim‘ čišcane; woboje je wěsće wopaki čitane za ,teim‘ abo ,deim‘ t. r. ,daj m(i)‘ abo ,daj m(e)‘: §. 8 a. 1 me: §. 5, 1. — 5. ,Theibe‘ je přećišcane za stjeibe (§. 5, 9) abo stjeiba: §. 4, 3. [W peterburgskim přirunowacym słowniku (hl. delka w Henningowych zběrkach č. 179) so praji: ,Stjeiba ist aus Scheibe, also nicht slawisch‘; naše ,skibka khľeba‘ přećiwo temu swědči.] — 6. ,Mooskum‘ je přećišcane za mōslo abo, z njeporjadnym nōsnikom, mōslu; korjeń: maz-a-ć. — 7. ,Bube, bobe‘: **boś-ki**; ,u‘ je přeslyšane za ,o‘; ,e‘ = **ki**. — 8. ,upjera rak‘: wutworjene z předložki ,u‘ a słowjesa **up-ati** **nep-ati**, lavare, waschen; wot słowa ,prać pjeru‘ mamy my w serbskich pěśničkach hišće prajeńiča = plokafniča. — 9. **gróuš-ki**: krušwa — greuswa. — 10. We ,Kubier‘ tči drje němske słowo ,lager‘, wo rée Połobjana do lugir skażene. — 11. ,Baak-Käule‘. ,De bâke‘ je djrewjana wěžička při morju, z kajkimiz so łodžam při brjozy prawy puć pokazuje, a Baak-Käule budže drje tosame. Połobscy Słowjenjo su tajku wěžičku kineic(i) mjenowali, t. j. kóne, p. koniec. Za ,koniec (konjec)‘ praješe Połobjan z nałożowanjom zastarskego wukónca ,i‘ zwoprědka konici; pozdžišo přeńdže ,o‘ do ,i‘ (§. 5, 2): kinici, a jako bě so přizynk na předposlednjej sylbe zasydlił (§§. 11. 12), rozmóčeni so ,ni‘ do ,nei‘ (§. 5, 4): kineici.

Hdyž pak bě wukóne i wotpadl, je drje přizynk bjez wo-běmaj sylbomaj khablował: kineic a kíneic; přir. delka č. 30 ,fuchs' — leiseic, a §. 11, 14. Słowo **лисъ** (abo **лис-к а**) podawa nam zmjenšowacu twórba lisica [serbski liš-k a], štož by po połobjansku ,lisicja' (§. 4, 4) klinčalo [z přizynkom na ,li']; pozdžišo rozmóeni so ,si' pod přizynkom na ei (§. 5, 4): liseicja. Po wotčisnenju wukónca (,ja') pytaše přizynk zaso swoje prěnjotne město, a pod jeho zapléwom přehdže nětka ,li' do ,lei'; nakónčne ,seic' pak bě stwerdlo a njemóžeše so tehodla wjacy na ,i' wrócić. Ja sym delka pod ,fuchs' dwě rozdželnočasnej twórbe stajił, — liseicja a leiseic — dokelž dyrbja so Połobjan słowam jich připadnje skepsane wukóncy po móžnosći zaso dostać, a dokelž sym přeswědčeny, zo pod zakonjom přizynka ženje žadyn Połobjan ,leiseicja' prajíl njeje, ale najprjedy lisicja a skoro tež lisicja, pozdžišo liseicja, potom liseicje abo liseice a naposledku liseic a leiseic [§. 11, 13]. — 12. ,Sadie' je přečitane abo přečišćane za ,Sadie', štož mamy z mjehkim přidychom a z nósnikom zjátki wuprajíć. Nósnik je tudy tež delka pod 35 zanjekedžbowany (,jaemin' == jāc min); w Henningowej pěsni pak piše so Santik (t. j. zjantik): a prěnjotniša twórba ma prěnje prawo. W stslsčinje a w drugich naryčach je **заты** tak wjele kaž přichodny syn, gener, schwiegersonh; polobjanščina je tworjacu sylbu ik přiwjesyla a poznam słowa trochu změnila. — 13. ,nјенка', pozdžišo ninka, korjeń: njenja; přir. č. naňa **цета** r. ninya a słowaske řaňo == nan. — 14. ,djīf' němske. — 15. ,wjesi', **въсъ**. — 16. ,Woikam'. Korjeń zda so być **wika** (§. 5, 4), **město**; přir. naše ,wiki, na wiki hić, a ,do města hić' (== do Budyšina). — 17. ,djūno'. Překhody: gumno (howno) — gjowno — djowno — djūno; ,ow' je do ,u' splunylo: přir. pola nas ,rowny' — runy. — 18. ,joji', něhdy jaje' (**яи-иє**), §. 5, 1. — 19. ,poila'. Korjeń: pila (§. 5, 4). ,Pila! pila!' so kački wołaju. — 20. ,dub'. Deleka w Henningowym a w Ekkartowym słowniku ma słowo ,dub' — kaž tež **дъбъ**, quercus, arbor — dwojaki poznam: 1. dub, a 2. štom; to same placi wo grichiskim **dgùs**, eiche, baum. Dub (die eiche, quercus) so přez swój cyły wuzjaw wot druhich štomow tak wuznamjenja, zo móžeše wón so štom **хат'** ē ťoxňv pojmenować. Přir. deleka č. 109. — 21. ,garch', něhdy grach (groc'h, hroch). Čečnik ,r', kiž po němiku steješe,

je pola Połobjanow husto za hlósnik přeskočił; přir. delka č. 24 „proso“ — parsja, a grich. *χάρτος* — *χαρτερός*. — 22. „tjélka“. W korjenju słowa je na počatku něhdy „k“ bylo (§. 4, 3): snadž „kilka“; přir. naše „kiwkać“ (sowa suta, sowa kiwka) a „kawka“ (die dohle). — 23. „Tsyttjer“: počatk słowa je přeslyšany; korjeń: **СЕН-Ь syku**; „sjekjera“ — sitjera (§. 4, 3). — 24. „parsja“, přir. č. 21 a deleka 108. — 25. **МАСО**, §. 5, 2. — 26. **ЖРЕБ-А** (č. 108). — 27. **ЖЕНА**. — 28. **ОКНО**. — 29. **ЛЫН-Ь**, po połobjansku **ЛЫН-Ь**; přir. deleka č. 123. — 30. přir. č. 11. — 31. „choid hen“, poł sl. a poł němske: choid za „chodi“ wot chodit abo snadž chodit *khodzic*; hen za hin. — 32. „tjözör“, něhdy „kozor, kjozor“ (§§. 4, 3; 5, 3); ale korjeń ... ? — 33. „gus“, p. gęś, die gans, *χήν* (za *χηνς*), ans-er. — 34. kaž č. 19. — 35. přir. č. 12 zjatík. — 36. „Pradiin“ je přečítane za *Gradnū*; starša twórba bě gradno (§. 5, 2). Korjeń: **ГРАД-ИТИ**, za -h rodzić, wobh rodzić, wot kotrehož mamy hród, hrodź (**граждъ**), zahroda. — 37. **ДОБРЪ, ДЪНЬ**. „Dubere“ drje je přeslyšane za „dobere“; přizynk ma so na prěnju sylbu połožić: §. 11, 3. — 38. „keim“, hl. č. 4. Za „pribeēl“ čitam ja „priwjet“; morgenbrodt pokazuje na prěnju jědž; korjeń změjemy w českém prv, prv-ý *préni*, a „el“ (z přidychom „jel“) je tworjaca sylba: słowo priwjet by potajkim po našej naryći „prěnjel“ klinčalo (abo prěnica). W Hennin-gowych zběrkach tón wuraz zapisany njewidžu; hl. tam č. 181, a přir. §. 11, 5. — 39. „woista“, §. 5, 5. — 40. „Flasser“ přečítane za „flassei“ (**и** = ei, §. 5, 7). Korjeń „wlas, włös“; „f“ za „w“, kaž deleka č. 56 drafo (přir. č. 63); „f“ za „b“ č. 88 dofera. — 41. **ХЛОБОУКЪ**. — 42. „oröng“, z němskeho; wukónc öng zda so na akkusativ pokazować; přir. č. 62. — 43. 44. „rukol“ (korjeń „ruká“): rukawata košla; „kôrtal“ za „krótal“ (korjeń **КРAT-ЬКЬ**, č. krát-ek): krótka košla. — 45. „groblju“ je plural. wot „grab-l-ja“ abo (§. 5, 1) „groblja“, a steji za grablju, kaž deleka č. 92 weidlju za weidlju; z druhimi słowami: Nósnik **и**, w kotrymž ma hewak „a“ přewahu (přir. č. 107), je so hľubšemu **и** tak přibližił, zo so jeno přez mjehkosé wot njeho rozdžela. Groblju abo poprawom grablju pak je to same słowo z našim hrabje: wobě wukhadžatej wot „grab-ać“, hrab-ać. Zajimawe je, zo za hubníkom „b“ ēečnik „l“ zasunjeny widžimy, štož so hewak pola južnoranišich Slowjanow stawa, kaž tež w našim wrobl

(,Zynk.' 65, 1. 1 a 2). Druhi zabjerni njenawječorni wuzjaw pola Połobjanow hl. deleka č. 94: nōc. — 46. **пъсъ** (§. 5, 8), dłuż. pjas. — 47. 48. přir. č. slepice **kokoš**. Wukónce słowow sljepoćia a sljepaci, kaž č. 58 pola rókaweieja, je so zhubił (§. 5, 9): přir. č. 11 a 30. — 49. Korjeň . . . ? — 50. ,wuwjes' za ,owjes'; zhusćeny přidych je předstajeny, kaž w našim ,wows'. — Z napisanja ,Wubbyes' móžemy přizynk wotewzać: wúwjes. — 51. ,Tjanū' přečitane. — 52. ,wiza': wěża; dłuż. wjaža = domske. — 53. ,peizda', č. pizda (to samo). — ,leize' je z ,lizi' (pola nas ,liz') nastalo; ,peizde' sym stajil, dokelž so akkusativ trjeba: kaž horjeka §. 8 c. wode. Słowo ,leize' sym podwoił, dokelž so dwě sadže być zdatej. — ,Wappius': ,i' za ,e' přečišćane; ,wapeus' = wopuš. — 54. ,sojanx' po klinku napisane za ,sojangs, zojac', **здань** (dłuż. huchac, ,langohr'). — 55. ,geum' (pola Parum-Šolty č. 156 ja um za ,gaum'): korjeň **гумно**, huno (die tenne), p. gumno, der scheunenplatz, dłuż. gumno der garten, połob. tež něhdy guimno der hof; najstarši poznam je wésée tón był, kiž so w dłużiskim a połob. hišće přeswětluje: ,wobhrodżene městno'. We słowie ,gumno' něsto za wurjeknjenje wobčežne leži; tehodla je so pola nas ,m' wustorčilo (huno), pola Połobjanow pak cyła sylba wotciśla (gum, geum, gaum). — 56. ,drafo': ,f' za ,w', kaž č. 40. Stslski **дръко** das holz, lignum; **дръко** der baum, arbor. — 57. **ръка**. — 58. hl. č. 47. — 59. ,slide': ,e' = **ъ**; č. sled, slid. — 60. ,Chlawer' pola Henninga č. 12 ,klawar'. Korjeň je drje **хлапъ**, č. chlap, pola nas khlop-e, khlop-ak, ein bursch; tehodla sym horjeka chlapar napisal. Někak skepsane so to słowo zda; z najmjenša wukónce teho sameho cuzotnje klinči. Jeli zo napisowacy Něme ,chlabar' za chlapar zrozymi, móžeše wón to lóhko přez ,klawar, clawer' wućišće pytać. — 61. ,Cheu či nasrać'. — ,nosarat' ma přizynk na přenjej, dokelž je ,a' druheje sylby jeno pomócný hłosnik (§. 11, 3); ,t' = ti abo te, kaž horjeka ,m' = mi, me horjeka č. 4 a 38. — 62. 63. To staj akkusativaj (kaž č. 87); wyše teho je ,gawung' přečišćane: pola Henninga č. 16 steji nomin. glawa. — We ,worna' (**врана**, wróna) a ,rofna' mamy to same słowo, jeno zo su pismiki přestajene (přir. č. 21): při čimž je tež hubnik ,w' do runorodneho ,f' přeskocil. Korjeň: **вранъ** = čorny. — 64. 65. němske. — 66. ,kroiz'; č. 72 kroisko. Korjeň je krug (po

§. 5, 5 kroig), wot kotrehož mamy kružić, skružić; ,krug‘ a ,kroiz‘ staj zhromadne kublo němskeje a slowjanskeje rycē. — 67. ,Chyta‘: přir. die kieze. — 68. **тεл-ьцъ**, čelo. — 69. ,Wris‘ je najskerje přečitane za ,Tris‘ = ,drys‘, pola druhich Slowjanow syr, pola nas sydr; hdyž pismiki přestajimy (přir. č. 63), wutwori so lóhko drys. — 70. ,Tjoram‘ je akkusativ. Překhody: kura (= kokoš) — kjura abo kjora — tjora. — 71. **котъ**. — 72. ,kroizko‘ wot ,kroiz‘ č. 66; ,o‘ = **я**. — 73. Pola nas ,kal‘. — 74. ,tjâl‘ = ,tyarl‘ (Henning) t. j. ,tjârl‘; korjeń: němske kerl (,karle‘). Překhody: kârl — kjârl — tjârl (tjâl). — 75. ,Djêto‘ by z wěstoséu nónsik mělo, hdy by stslskemu **дят-я** wotpowjedało. Znajoma twórba „džéći“ pokazuje nas (přir. wucho, woko — wuši, woči) na hinaši wukóne, na ,o‘: djêto. — 76. ,Kindertuch‘ najskerje = ,windel‘. ,Scheiba‘ (šeuba?) klinči, kaž by našemu ,šuba‘ přiwuzne było. — 77. ,poût‘ zda so přečitane abo přečišcane za ,poût‘ t. j. ,poûdj‘ abo ,poûd‘; starša twórba bě ,po-idi‘ abo ,pojdj‘ (pola nas nětkole pój), wot předložki po a slowjesa idu abo jdu, du, ich gehe. Sčehowace ,cü mer, je němske zú mir (nic: zu mír). — 78. Połob. twórba a pôlske łyżka wykhadza jako deminutivum wot hewak njeznajomeho ,łaz(ja), łyż(ja); hlósnik ,a‘ abo ,y‘ je zastupowař pohlósnika **я** (§. 5, 8), kaž z našeho łyž-ica widžimy [Přir. č. 30]. — 79. **сг-ма**, wot **сг-и-ти** syć. Połobjanska twórba je na kóncu starša hač stslska: přetož něhduši wukónc (přir. hač. se-men-) bě -mjenje, z kotrehož w běhu časa -mjen abo **ма** nasta [přir. tež ,kol-eso‘ a pôzdiňše ,kol-o‘]; z něhdušeho ,st̄mjenje‘ je Połobjan předposlednje ,e‘ wučisnył a zadnje ,e‘ po swojim wašnu na ,i, ü‘ powyšil (§. 5, 2). — 80. Přir. naše płachta (bett-tuch) a płasć (mantel), stsl. **плащанина** = linteum, leinwand, laken. ,Płachta‘ zda so rozsylnjene z přenjotnišeho ,plat‘. — 81. Přir. pola nas wjesne mjeno Luchow (němski Laucha): §. 5, 5. — 82. Korjeń: glina, hlina (§. 5, 4); přir. wjes ,Kina‘ — němski **Ka'yna**. — Pismikaj NB. pokazujetaj, zo je spisačel něšto přispomnić chcył; ale što je to bylo, nichtó njezbuda. — 83. Přir. plat, platno, płotno; hl. tež č. 80. — 84. Přečitane za ,Schweeza‘, p. świeca; korjeń **свѣт-и-ти** swěćić: přir. **свѣт-и-ти** swěćeć. — 85. **матко**. — 86. Korjeń ,brita‘ (§. 5, 4)? ale što to? — 87. ,Defong‘ je akkusativ (djêfq). — 88. scéhuje zmjenšeny nominativ

djēfka, wot djēfa = **дѣва**; ,f' za ,w' hl. č. 40 a 63. — 89. **мѣна**, chorwat. môka. Miklosić we słowniku (1864) njepodawa korjenja; we „Radices“ (1845) wón pisaše: „Etymon est **мѣна** **мат** diminuere“. — 90. kaž horjeka č. 38. — 91. §. 5, 5. — 92. ,weidljuč je plural. wot ,widl-ja, weidlja‘, a steji za widlja: přir. **вилици** *widlicy*; serbske wiidljy pak wukhadža wot ,widla‘: korjeň je wi-č, wi-ju. — 93. **нось**. — 94. ,naux, nox‘ je přečitane za ,nausz, nosz, stslski **ношть**. Twórbu nośe sym jako staršn dopředka stajił. Zabjerny wuzjaw, zo so **ношть** [přir. horjeka č. 45] tež pola wječornych Słowjanow namaka! Po druhich žórlach praješe so nic abo nūc (Henning č. 88), = „nōć“: §. 5, 2. — Korjeň słowa leži, kaž nas grichiska, laćanska a němska ryč wuči, we pismikach N—K—T: *vúč* — *vuzt-ós*, nox — *noct-is*, nacht. Ze stslskeho **ношт** a wukóncea b' wukhadža twórba **ношть**; pola wječornych Słowjanow pak je tuto **шть** do ,c‘ splunylo [přir. „Zynk.“ §. 71 *přisp.*]. — 95. ,komnei‘, čé. komna, woboje plural. Grichisko-laćanske caminus je so wot Połobjanow a Čechow čim lózo přiwało, čim wjetšu ma podobnosć ze słowom k amjeň. — 96. **оъх**; ,woiši‘ = wuši (§. 5, 5). — 97. **волъ**. We „Wallò“ pokazuje ,o‘ na to, zo dyrbi tón hłosnik so krótko wuprajić, ** štož je po stslskim ź eyle prawje; w prěnej sylbje pak je ,a‘ přesyšane za słowjanske **о**. A zo ma woprawdze prěnja přizynk, a nic nědže poslednja, widzimy tež z napisanja ,ll‘; přetož hewak budžiše so wésée jenož jednore ,l‘ stajiło. — Njech hišće přispomnimi, zo je **волъ** a „bulle“ zhromadne narodne kubło wobeju ryčow (§. 12, 1), nic nědže z jeneje do druheje prěnjesene. — 98. 100. **попъ**, pop (§. 5, 2). „Pupeneitz“ (kaž by prajit „popnica“): přir. č. 30; ,u‘ za ,o‘: přir. Bog — Bug — Büzac, §§. 5, 2; 8, 1; ,e‘ = ź. — 99. Překhody: **коњ** — kjón (kjún) §. 4, 3 — tjón (tjuń). — 101. **сѹк-ати** sukać; **сѹкно**, suknja (§. 5, 5). — 102. Přir. фáп-vs, rap-um, rüb-e. — 103. ,Dafde‘ přečišćane za ,dasde‘: §. 5, 8. — 104. ,ràž‘, rož, rožka; ,a‘ kaž ,o‘ je po swědčenju našeho ržany (n. př. ržana muka) z pohlłosnika nastalo (§. 5, 8. — 105. **снегъ**, p. śnieg. — 106. ,wyca‘ za ,wo-ica‘ (§§. 5, 7; 4, 3): dluž. wójca, wejca. **ор-ыця**, p. owea, s. wowea atd.

* Po pismiku přeložene ,mjenu = mjenšu‘, drobnju.

** Napřečiwo temu je w našich žórlach ,o‘ = ,o‘: př. roibó, mjoró = roibô, mjôrô, t. j. roibâ, mjârâ (ryba, měra): §. 5, 1.

su deminutivne twórby; korjeńska sylba je ,aw, ow‘: ind. *a v - i*, gr. *øF - i s*, kać. *o vis.* — 107. ,sonja‘ (za ,sanja‘, §. 5, 1) je mnohotnik wot jenotnika sonja, z porjadnym wukóncom *a*. — 108. ,sweinja‘. Hłowna sylba je ,swin‘ abo ,świn‘ (plononémski też świn), pod přizynkom nominativa ,świn-ja‘ do ,świn‘ rozsylnjena. Přiwešeny wukóne je zmjenšowace *a* (w serbščinje ,o‘ za ,je‘), kaž pod čisłomaj 24 a 26: śwein-ja — śwein-ją swinjo. — 109. ,Pessineitz‘ je přećišcane za ,Pettineitz‘: ,petineici‘ pak je po pismiku = ptačk, hinaša twórba za patináci pod číslom 127; wšedny hósé wrobl so potajkim ze zhromadnym mjenom jednorje ptačk mjenowaše, kaž smy horjeka widželi, zo bu dub *zut’ ešozn’* jako štom poznamjenjeny. Korjeń prašomeho słowa (109 a 127), kotrež po stlsku **път-ица** rěka, zložuje so na pismikaj P-T, kiž druhdy pomocny hlósnič přiwozmjetaj, kaž n. př. we grichiskim *път-омаи течу*. Z pismikow p-t we zjednočenju z tworjacej sylbu a wukóncom je slowjanščina **път-ица** a pt-a k wudželała; Polobjan pak je po swojim wašnju (§. 5, 8b.) někajki polhlósnič, kiž nimale kaž a klinčeše, k pomocy wzał a sebi wuraz wudobył, kotrehož najstarša twórba móže so jeno ze stlskim pismom dospołnje wučišćeć: **път-ици-ци**. Cheemy-li nětko pomocne hlósnič zastajić, dyrbimy sebi k slowomaj **божица** Büzac (§. 8a. 1) a **коњица** kineici (horjeka č. 11) po radu hić; tak dostanjemy (patináci): patináci abo patinác [§. 11, 14], a (patináci): patinici [pod zaplèwom přizynka petineici] abo petineic (Zynk.‘ §. 93, 1 *přisp.*). — 110. Předložka ,za‘, kotrejež krótkosé je přez sc̄ehowace ,cc‘ poznamjenjena, a ,kqdjel‘ štož nas na kudžel dopomni; přir. stlske **куд-зль** der weber-aufschlag, der zettel, — z kotrehož widžimy, zo je tež Polobjan tudy nôsnik měć dyrbał [přir. č. 12 a 35]. Jeli zo, štož chee so mi wěrić, kudžel a kudžer wot zastarjeneho slowjesa, ***куд-ж** *kud-ž = wjeréu‘ wukhadža, by zakqdjel tak wjele było kaž ,zawrot‘ a by dospołnje našemu kołwrot (das spinnrad) wotpowjedało. — 111. ,Plattireich‘. Słowo plat je słowničkał we spinkach připisał; pola Čechow poznamjenja plát tež šklu (schüssel). ,Plattireich‘ je najskerje přećišcane za ,Plattineitz‘ — z kotrehož so něhduša polobjanska twórba ,platinieca‘ a (§. 5, 4) ,platinieci(ja)‘ z lóhkoscu wuběli. — 112. Přir. kórc, p. kórc (za ,kor-jec‘), č. korec. — 113. ,Stril‘ přećišcane

za ,Stoil‘: př. č. stůl (gen. stola) a r. стуль = blido, der tisch; poł. stul — stoil, §. 5, 5. Korjeń hladaj pod scéhowacym čisłom. — 114. слама, Henning sláma; kaž stroh wot streuen, tak slama, słoma [za ,stlama, słoma'] wot słać [za ,stlać'], sčeļu t. j. stjeļu. Młodši korjeń ,stl‘ wukhadža wot staršeho ,str‘, kotrež we столову (= přesčeram) a we sternere widzimy, a kotryž mamy tež sami we swojim pře-strěć, strona. — Wot tamneho ,stl‘ je drje tež słowo stoł wutworjene. — 115. ,Prodka‘: korjeń ,prod- = přad-‘ — přadu. — 116. ,Sack‘ pola Henning-Dobrowskeho (§. 17): mjêch. Naše horječne słowo wotpočuje na twórbeje ,mjêsisko = měšisko‘; překhody: mjêsisko — mjêseisko (§. 5, 4) — mjêseiskjo (§. 4, 3) — mjêseist(ji). — 117. Korjeń дворъ, d wór; ,dwarneicja‘ kaž by prajíl dwórnička. W Mecklenburgskej so horjenga (knježa stwa) husto hišće de dörnsk mjenuje. — 118. Baćon, dłużiski tež bachan. Korjeń słowa drje dyrbi so w pysku abo w klepotanju pytać. — 119. ,Serize‘ wopaki napisane za ,Zerize‘; cerice pak = cerijice = črijice (deminutivum za ,črije‘). Prěnje ,e‘ je pohlósnič (§. 5, 8b.). Dolhe přizynkowane ,i‘ njeje do e i přešlo, dokelž bě hlósnič (z ,iji‘ splunjeny) ryčnemu čućej dosć a nadosć sylny. — 120. коса. — 121. дъръ; přir. thür, θύρα. We ,difar‘ je so předku pohlósnič zasunył (§. 5, 8b.); za wosrjedźne ъ je hlósnič ,a‘ zastupił, a wukónčne ъ je wotpadlo (§. 5, 8a.) Hubnik ,f‘ za hubnik ,w‘, kaž horjeka č. 40 atd. — 122. §. 5, 8a. — 123. Za дъска, deska, dyrbimy sebi дъска myslíć; za ,diska‘ praješe Połobjan ,diska‘ a naposledek deiska (§§. 5, 4; 11, 14). ъ а ъ pak so husto měšatej: přir. дъни a połob. dań (horjeka č. 37), poł. a južnos. danac (§. 8c. 1), pola nas džen a plural. dny (kaž by °дъни° bylo); přir. z dobom č. 29 lań a 30 лисъ — лись. Runje tak wukhadža naše wjelk, p. wilk, wot °влькъ = влькъ. [Zynk.‘ §. 93, 1 přisp.] — 124. Němske. — 125a. b. ,Ploôssat‘ čě. plesati) je infinitiv. Prěnje zda so přečitane być za ,plôsak‘, kaž by prajíl ,rejwak‘; posledniše je z njedorozymjenja napisane za plôsa: přetož wukónčneho ,t‘ třećeje wosoby nawječorni Slowjenjo wjacý nimaju [přir. we łaćanskim a grichiskim n. p. serpit z wukónčnym ,t‘, a єгите (bjez ,t‘)]; přir. §. 7 d. 5. — 126. ,pridecirk‘ za ,pridwicir(a)k‘, kaž by prajíl ,předwječork‘: hl. §. 11, 7. — 127: č. 109. — 128. вода. — 129. ,wyska‘ je drje to same

słowo kiž naše huska. — Korjeń **kolو**, koło. Překhody: kolo — kjolo — kjoli — kjöli — tjöli. — 130. 131. Za **BLUHA**, **BLUKA** praješe Połobjan (přir. č. 21) wulna, wulk(u); w běhu časa spłuny „ul“ do dołheho û (přir. č. 1 pipôna): a naposledk rozsylni so û do au (§. 5, 5). — 132. 133. Přir. č. blan (die aue). — 134. ,Tána je přečitane za ‚Túna‘, kaž ‚Wattein‘ nas wuči: přetož ‚Wattein‘ wobsteji z předložki wa (§. 7, 1) = *we* (in) a z wěenika tûn abo (z přiwdatym wukóncom) tûna; to słwo pak wukhadža z płononěmskeho de tûn = der zaun: połobjanscina je ú do eu rozsylnila (§. 5, 5) — tûn, teun, — kaž wysoka němčina do au. — 135. Přir. č. střízlík.

(Pokračowanje.)

Přinoški maćičnych sobustawow.

W běhu lěta 1863 su sčehowace sobustawy M. S. swój přinošk zaplačile:

A. **Sobustawy I. rjadownje.**

1. Na lěto 1863: k Pětr Dučman, stud. lěkařstwa w Prazy; k Jakub Pjech, senior na tachantstwje w Budyšinje; k. Michał Buk, scholastik na tachantstwje w Budyšinje; k. Jakub Wornač, kanonik a farař we Wotrowje; k. Hendrich Imiš, farař w Hodžízu; k. Michał Rostok, wučeř w Drječinje; k. Dr. Pful, professor w Draždžanach; k. Handrij Seileř, farař we Łazu; k. H. F. Wjela, aktuar w Budyšinje; k. Jakub Buk, progymnasialny direktor w Draždžanach; k. hrabja Aleksij Tolstoj z Ruskeje; k. vjeřej Alexander Gagarin z Ruskeje; k. Bróska, farař w Budestecach; k. Schmidt, podwyšk w Draždžanach; k. Čabran, za-stojnik při zeleznicu w Draždžanach; k. Mučink, wučeř w Zemicach; k. Mróz, farař w Grunawje; k. J. Kulman, wučeř we Wojerecach; k. Mikel, překupski w Budyšinje; k. Wawrich-Jězorka, póstmištr w Krim-mitschawje; k. Mosig von Aehrenfeld (Kłosopolski), ryčník w Lubiju; k. Seifert, sudniski w Rakecach; k. Libš, wučeř w Budestecach; k. Bjarnat, seminarist w Budyšinje; k. Krečmař, wučeř na měščanské wučeřni w Budyšinje; k. W. Jakub, překupe w Budyšinje; k. M. Hór-ník, tachantski vikar w Budyšinje; k. Mättig, seminarist w Budyšinje; k. Sigmund Räda, serbski farař w Mužakowje; k. Tešnař, farař w Niedźe pola Zhorjelca; k. Ponich, kubleř w Mješicach; k. Blažik, lěkař w Rakecach; k. Bjar, kubleř w Brězy; k. Wjenka, hajnik we Wysokej; k. Wagner, wučeř w Dittelsdorfje; k. Jenč, farař w Palowje; k. Sykora, farař w Smilnej; k. Kral, wučeř w Ketlicach; k. Jurij Ja-

kub, stud. duchownstwa w Lipsku; k. Józef Zeman, póstski zastojnik w Pardubicach; k. Jarosław Kučera, póstski zastojnik w Pardubicach; k. Józef Lernet, lekarz w Pardubicach; k. E. Rychtař, ryčník w Budýšinje; k. Matej Matijca, kubleř w Zdžarach; k. Guda, farář emer. w Budýšinje; k. Probst w Brězy; k. Henč, krajskodirekcejiny pokladník w Budýšinje; k. Rabowski, kubleř w Pomorecach; k. Kral, wučeř w Klukšu.

Na lěto 1862: k. Handrij Dučman, kaplan w Radworju; k. Žur, gymnasiast w Praze; k. Bergan, farář we Wulkich Zdžarach; k. Pohonč, domácí wučeř we Łusku; k. Marčka, šulski rektor we Wósporku; k. Dr. Pful, professor w Draždánach; k. Garbař, wučeř w Minakale; k. Wičaz, farář w Rychwaldě; k. J. Kućank, farář w Budýšinje; k. Imiš, kand. duchownstwa a wučeř w Annabergu; k. Kürschner, wučeř w Bukecach; k. Seifert, sudniški w Rakecach; k. Libš, wučeř w Budestecach; k. Smola, kaplan w Khrósćicach; k. ryčeř Möhn, farář we Budestecach; k. M. Hicka, wučeř w Ralbicach; k. H. Kopf, wučeř w Lutolu w Delnjej Łužicę.

Na lěto 1861: k. H. Dučman, kaplan w Radworju; k. Imiš, kand. duchownstwa a wučeř w Annabergu; k. Kućank, farář w Budýšinje; k. Kürschner, wučeř w Budestecach; k. ryčeř Möhn, farář w Bukecach.

Na lěto 1860: k. Kućank, farář w Budýšinje; k. ryčeř Möhn, farář w Bukecach.

Na lěto 1864: k. Wjelan, farář w Slepom; k. Wawrik-Jčorka, póstníšť w Krimmitschawje; k. Mosig von Ahrenfeld (Klosopolski) w Lubiju; k. Seifert, sudniški w Rakecach; k. Jan Nowak, kaplan w Njebjelčicach; k. Pjech, knihařník w Budýšinje; k. Kouba, professor w Praze; k. hrabja Eustachij Tyszkiewicz z Wilna; k. Jurij Hawš z Noweje Wsy pola Njeswačidla.

B. Sobustawy III. rjadowejne.

Na lěto 1863: k. Buk, gmejnski předstejičeř w Zyjicach.

Na lěto 1862: k. Mlynk, blidař w Zarčeū.

Na lěto 1861: k. Mlynk, blidař w Zarčeū.

Na lěto 1860: k. Keřk, kubleř w Rodecach.

Na lěto 1859: k. Keřk, kubleř w Rodecach.

W Budýšinje, 31. decembr 1863.

Wylem Jakub,
pokladník M. S.

ČASOPIS TOWARSTWA MACICY SERBSKEJE.

DRUHI ZEŠIWK

1863.

Pomniki Połobjan Słowjanšciny.

Zhromadził a wujasnjał

Professor Dr. Pfül.

(Pokračowanje.)

Wuběh wo přizynku pola Połobjanow.

§. 11. 1. Horjeka (§§. 7 a 8) smy na wašnju napisowanja wjacry króć pónzali, hdze dyrbimy přizynk wěsteho wjacysylbneho słowa pytać: t. r. zo tón samy we połobjanšcine na předposlednej sylbje wotpočuje, khiba zo je przedniša przedłożka, štož so tež pola nas stanje, jón na so scahnyła. Hač je so wón przedłożcy kóždy raz podcisnył, to so nam hakle pozdžišo zjawne pokaže.

2. Hdyž pak smy přizynk husto na przedposlednej naděšli, mőzemy a drje dyrbimy scéhować, zo je — kaž druhdy tež na wašnju napisanja (n. př. dibber) abo na přiwdatych akcentach widžimy — we dwě sylbnych jeho porjadne město na přenjej. Wuzwate budža jeno te pady, hdzež je Połobjan pomocny hłosnik za połhłosnik zasunył (§. 5, 8 b); tudy je přizynk na korjeńskim hłosniku zawostał, kaž nam Ekkardowe napisanje ,karói, tawói (čitaj dawói), tarói‘, krej, dwaj, tři, wuci (§. 5, 8 b). — Na Henningowy napisk ,witzír‘ (č. 90) sebi de-leka pohladamy.

3. Hdžež je dwęsylbne słwo přez pomócny hłosnik wo jenu přirostło (přir. §. 5. 8b), zakhowa přizynk, kaž kózdy sam widzi, swoje prěnjotne sydlišćo: n. pr. do-bere dâń [za ‚dobre dán‘], do fera djêfka, *dobry dzeń, dobra dżowka (holca)*. Přir. §. 10, č. 61.

4. Na prějawu „nje“ přizynk přeskakował njeje, kaž nam napisanje „nem galo“ (§. 8d 2) = „nje mgalo“ pokazuje. Tudy dha rózni so połobjanščina wot našeje naryče a wot čěštiny. Jeno níbas, §. 8d 4, je do dwęsylbneho słowa zrostło (§. 11, 2).

5. Chcemy-li pak połniše dopóznaće połobjanskeho přizynka dóńc, dyrbimy sebi hišće někotre słowa Połobjanow etymologiscy wobhladać, kotrež so nam zbožownje jako wopokazowace wuzjawy poskičeju. Henning we słowniku, pola Dobrowskeho č. 181, piše: „Speise, gédena (t. j. jédjena), das Essen, gést [t. j. jést], Esswaare gé-sena [t. j. jézjena],* Frühstück brüde böde. Die Wenden rechnen 6 Mahlzeiten des Tages. 1) Frühstück, 2) Morgenbrod, wibbióde, wibbegôd (t. j. wibejôd), 3) kleine Mittag, prüdgauenak, 4) Mittagsmahlzeit, gausenia, 5) Vesperbrod, prütgerak, 6) Abendmahlzeit, wützerang.“ Prěnje tři nam tu poskičene słowa wróćeju so na tónsamý korjeń jěd-⁴ abo  d-, kotryž mámy w swojim jědž, jěsć jěm, a w stšskim  dъ,  стн  мъ (grich.  δ-ουαι, lač. ed-o: es-sé, němsk. essen, azen). Wot teho korjenja a wot předložki o b abo wob wukhadža tež  вѣдъ =  ցւտօր, prandium, das spätfrühstück, die vormahlzeit, a połobjanske wibjôde (wob: wib, §. 5, 2; „e“ =  ) abo wibejôd (wib-e =  - , a wukončne „e“ abo   je tudy wotpadlo): pola nas wobjed, jeno zo my při połodnju wobjedujemy; frühstück rěka pola nas snědanje (za „zjědanje“), wot cъ abo zъ a slowjesa jěsć: přir.  ынѣдъ = cibus,  ցանուց, wot  ынѣсти zjěsc. Za snědanje widžachmy horjeka wuraz „brüde böde“. To je napisowacy Němc za dwě słowje wzał (kaž früh-stück),

* Pola Henning-Dobrowskeho č. 221: jetzna.

wosebje dokelž přizynk na ,bö‘ ležeše: my pak dyrbimy čitač ,prideböde‘ t. j. předwobjed. Dzělej słowa stej předložka **prid** = **před** (vor) a **eböde**: ,eböd-e‘ pak je = **oετд-ъ**; za **o** je před přizynkom wyšše ,e‘ zastupiło (přir. w i bjöde za ,wobjöde‘), a horječne ,bjö‘ (we wi-bjöde) je pod němskim zaplémow do ,bö‘ přešlo. **Złóżka** ,pridobjöde‘ abo (štož je nam zakhowane) ,prideböde‘ pak dyrbi z tych zastarskich časow być, hdzež so zhusceny přidych ,w‘ (,Zynk.‘ §. 36) hišće njenałožowaše: a tuto słowo, kiž w začeu móhl-rjec za simplex płačeše, dzěše při přeměnjuwanju hłosnikow swój samsny puć.

6. Naš ,wobjed‘ (die mittagsmahlzeit) rěkaše pola Polobjanow, kaž horjeka steji, **gausenia**.* Korjeń je bjezdwljnje **κογ-ητη** = gust-are, kost-en. γεύεσθαι, po polobjansku kausit (§. 5, 5); slowjesny wěčnik klin-češe ,kausjenje‘ abo pozdžišo ,kausjenje‘ a nałožowaše so logiscy tak, kaž my swój slowjesny wěčnik snědanje trjebamy (přir. němske imbiss). Jeli zo **gausenia** plurale tantum njeje, budžemy drje **kausjenje** čitač dyrbjeć, kaž so snědanje praji. Wot słowa ,kausen-je‘ wutwori so z předložku **prid** a z přiwješkom a k nowy wuraz **prüdgausenak**, t.j. **pridkausjenak**. Chce-my-li swoje snědanje zaso grammaticy k pomocy wzać, móžemy sebi k přirunantu a k dorozymjenju ,před-snědank‘ wudželać.

7. Za ,Abendmahlzeit, wječeř‘, praješe Połobjan, kaž je horjeka pisane, wützerang. Kaž naše ,wječeř‘ na wječor, tak pokazuje ,wützerang‘ na witzör abo witzír (Henn.), t.j. wicör, wicír. Što pak witzerang je? Najskeřje plurale tantum: **wicjerja** (z wukóncom **a**), wot zhujeneho jenotnika ,wicjerja‘. — ,Vesperbrod‘ (pola nas swačina) mjenuje so tudy **prütgerak**, w Leibnitzowym słowničku (č. 126) **pritzierk**. Wobej słowje so znapřeča dospołnjatej. W poslednim je ,a‘

* Wot Parum-Šolty pod č. 139 mamy hinaše słowo z druheho ko-rjenja: **jäuseinna** = jeuzeina, — štož je Hilferding přez ,južina‘ wuložil.

wupadło (: pritzierak; přir. pridkausjenak); w prěním je ,g' za ,z' přecišcane: přetož po klinku napisowacy Němc njebudžiše ,tg' (ale ,dg') hromadu stajił (: prüdgerak); ,t' potajkim za ,z' swědči. Je-li pak přejacy dopokaz słabý, hladajmy za krućacym we wotwodżowanju. Wukónč ,ak' je nam jasny; zwotkal pak słwo wukhadža? Počatk je předložka prid, kaž pola ,pridkausjenak'. Čežšo so zbytne ,zerak' abo ,zierk' wułoži; ale tež tudy pomha nam přečel ,pridkausjenak'. Kaž je ,pridkausjenak' před ,kausjenjom', tak dyrbi prützerak abo pritzierk prjedy być hač ,wicjerja'. Čelo prašomeho słowa je potajkim wicör (wicjer) abo wicír, a dospołna złóżka by ,pridwicjerak' klinčała (kaž bychmy my prajili ,předwječeřk').

8. Ale hdže je ze staršeje twórby ,pridwicjerak' sylba ,wi' wostała? Přizynk słowa wicír leži po Henningu na posledním ,i', dokelž to same něhdy na předposledním měsće steješe před wukóncom **ъ**: ,wicírō, wicíre' (**вічир-ъ**), a na tej samej sylbjie ležeše wón we złóżcy ,pridwicjerak' abo ,pridwicírak' [přir. horjeka wibjöde, pridēbōde]. Před tymle mócnym přizynkom so lóhka a za nowe słwo njeważna sylba ,wi' wucišća; čežše, za zrozymjenje wažne a wot přizynka zdalene prid pak dyrbješe a móžeše so pod pólanskim přizynkom zakhować: tak nasta při wuprajenju skróšena twórba pridcjerak, pridcírak abo po wucišnjenym wukónčnym hlósniku, pridcírk.

9. Hdyž pak předložka, kaž smy to §. 7 wjacy króć widželi, hlowny přizynk na so čehnje, dyrbimy so z dobom tež woprašeć, čehodla so pola prid we ,pridcjerak' stało njeje. Přicina zjawnje we tym leži, zo je prid konsonantiska předložka abo poprawom d wěsylbna, ,pridō, pridě'; přetož jeno vokaliskej předložcy (kaž n. př. **na**) móže so přizynk scéhowaceho słowa přizanknyc. Ale čehodla to? **a**. Dokelž je vokaliska tež jenosylbna, kózda konsonantiska pak poprawom dwěsylbna a to na

prěnjej přizynkowaná: n. př. **ot-ъ wote** (wote mnje), **wot**, **нрз-ъ** **přeze** (přeze mnje), **přez.*** We wěcy samoj pak leži, zo móže so přizynk na jene dobo jenož wo jene městno přesydlíć a potajkim jenož w tych naryčach, kiž prěnju sylbu přizynkuja, wot počatka słowa na prjednišu přicahowacu předložku, kiž ma tež hižom swój přizynk, swobodnje přeskočić, — tak zo wot dweju hłowneju přizynkow, kiž so po přirodze člowskeje ryče njeposřdnje pornjo sebi znjesć njemóžetaj, prawy (t. r. posledni) swoje knjejstwo lěwemu susodej (t. r. předložcy) přewostaji: n. př. ,zá nášich‘ — **zá našich.** **b.** Je-li pak předložka konsonantiska, t. r. poprawom dwě-sylbna, njeje žana přičina, kotrejež dla dyrbjał přizynk přeskočić, a wón wostanje tehodla na swojim prěnjotnym měsće, t. r. hdžež prjedy přistupjenja předložki ležeše: kaž smy horjeka na słowie ,pridcjérak‘ póznali. Tola je lužiski Serb a Čech wot tehole popřirodneho prawidła wotstupił, dokelž je so něhduša dwěsylnosé předložki z ryčeho začuća zhubiła, a kladźe přizynk móhl-rjec stajnje na předložku (n. př. *nád nám*); z teho přiwu-čenja wukhadža pak dobo tón wuzjaw, zo, jeli zo so zastarska dwěsylna předložka hdže zaso pokaže, hłowny přizynk scěhowaceho słowa wo dwě městnje wróćno doskoči, jeno zo móhl so na předložku zaprjeć (n. př. **rozebrali**). Hdyž pak so horječnego popřirodneho prawidła při konsonantiskich předložkach dzeržimy, budźe nam hnydom bjezdwljnje wěste, zo tež słowo **pridkausjenak** njebě na přid přizynkowane.

10. Ale hdže dha je ,pridkausjenak‘ swój přizynk mělo? To póznajemy (př. §. 11, 12) z Henningoweho napiska pola Dobrowskeho č. 181, kotryž smy horjeka podali: *gédena*, *gésena*. Tudy je přizynk na koreňsku sylbu připisany; hdy by pak tež připisany njebýł, bychmy jón z pôdlanskeje twórby jetzna [t. j. jedzna‘] bjezdwljnje wotewzali: přetož ,e‘ móžeše zjaw-

* Přir. přizynk našich předložkow prjedy, spody, zady.

nje tola jeno we nje přizynkowanej sylbje wupadnyć. Přizynk potajkim tež na třečoposlednju sylbu padnje, runjež jón Połobjan pornjo Polakej a Delnjołužičanej rad na předposlednju kladžeše, kaž smy w §. 8 b. a d. trjen ü w ót q a c j e r k w e i c e a we słowničku pod 11. a 30. číslom čitali. Tak dha je, hdyž bě w někotrych naryčach tón přewrot wudyrił, zo přizynk wot korjeńskaje sylby přeskakować započa [§. 12], połobjanščina dobo tež swój samsny puć šla: t. r. wón njeje doslědnosć (abo konsequencu) pólščiny a delnjołužiskeje naryče dotworil, ale je přizynkej — a to k nadobiznje dobroklinka — wěstu swobodu zawostajił, runjež so přepóznać njemože, zo přizynk po móžnosći na předposlednju khwata. Wěste so zda, zo so přizynk, na čož nas jēdjena a jēzjena pokazuje, na korjeńskaje sylbje tam zdžerži, hdzež bě korjeński hlōsnik tak sylny a stajny, zo móžeše so přizynk bjez stracha na njón jako na nje-khablatu podpjemu zeprjeć abo jón móhl-rjec z rukomaj wobjeć (wobkedźbuj korjeński hlōsnik we **исти**); slabše hlōsniki pak, wosebje „o, e, i“, přizynka wobdžeržeć njemóžachu: wón, kaž horjeka hižo podotkných, wokoło khablaše, hač so nowšemu principej poda a swój statok na předposlednjej sylbje wuzwoli (příklady §§. 7. 10).

11. a. Twórba mjēseístji (wot **меж-и**), §. 10 č. 116, njepostorči nam našeho prawidła. Tudy so dwě dwojako krutej sylbje zeńdžeštej: 1. móčny korjeński hlōsnik (**и**), a 2. konsonantiska čeža (-sisk-). Tale sylba pak bě konsonantscy tak čežka, zo móžeše w ryčnym čuću hlōsnikej **и** wahu džeržeć. Tak so přizynkej dwě přihodnej sydlišči poskičeštej. Wón budžiše sebi swoje narodne městno wěsće rad zakhował; ale znajoma pokhilnosć za předposlednju sylbu je jón zhrabnyła a wotwiedla (mjēch — mjēsisko — mjēsisko — mjēseiskjo — mjēseístji). Tak dha widžimy, zo so přizynk kruťeho hlōsnika pušći, hdyž druga sylniša móć jón přewinje. Korjenja sylniša móć pak leži tu we tym, zo

stej konsonantska čeža a tamna bjezdwlna pokhilnosć so přeciwo krutemu korjeńskemu hlósničej zjednočiłojo.

— b. Naše horječne prawidło (č. 10) pak so tež přez to njepostorči, zo je nam Parum-Šolta jäuseinna (= južina) napisal; pretož we slowje „jeuzeína“ wuzjewjatej so nam dwě hronje abo periodče ryčeho rozwiwanja. Wot **югъ** (= połodniši wětr, połodnjo) wundže slowo „južina“, kotrež by po prawidłach druhich naryčow w druhotnej twórbje „južina“ klinčało. Přizynk dyrbješe so zwoprédką z nuznotu na prěnju klasé (§. 12): a zo je woprawdze tak bylo, za to swědći nam dwuhlósnič e u, kiž je so jeno pod zaplěwom přizynka ze starodawneho **ю** wuwił. To dha je twórba prěnjeho hrona: je úzina, z přizynkom na e u. Hdyž přizynki přeskakowač počachu (§. 12), bě e u hižo tak stwerdło, zo so wjacy na prěnjetne „u“ wrócić njemóžeše; přizynk pak zwjaza so na přeposlednju: „jeuzína“, a „i“ rozsylni so pod přizynkom do ei: „jeuzeína“. Spodžiwe nam bylo njeby, hdy by w času wotemjeranja ryčeho začuća a spadowanja cyłeje ryče přizynk so zhromadnemu zakonjej podčisnył był, přez kotryž bu wón na předposlednju honjeny: a tak snadž móžemy sebi tón wuzjaw wułožić, zo ani „u“ sylne dość njebše, zo by jemu za podpjera služiło; ale my na zbožje ani žaneje njeporjadnosće přiwzać njetrjebamy, dokelž tu w korjenju slowa mōcneho hlósniča ani njewidžimy a najskerje tež ani nimamy. Mi chce so mjenujcy zdać, zo so **ю** njeje z tej dołhoséu wurjekowało, kotaž je přez **оу** zjawnje wuciščana; pretož hewak budžiše drje so „**юу**“ pisało. K temu dyrbi so přiwzać, zo drje tež stsłske **оу** njeje wšudže tu samu dołhotu měło, dokelž so **оу** druhdy samo z pohlósničkom **и** wotměni: n. př. **БУД-ИТИ** (wachen, vigilare), **БУД-РЬ** (munter, alacer) — **БОУД-ИТИ** (budžiće). Z teju přičinow sym teho nahlada, zo, runjež by so w rozpadowacej ryči při nakhilnosći přizynka za předposlednju sylbu tež wurjadne přeskocenje teho sameho derje wułožiło, hlós-

nik „u“ we **toru** teje dołhoty a sylnosće njeměješe, kotař budžiše nazynk z połnej nuznotu na sylbje **u** dzeržala.

12. Hinak steji ze słowom **pridkausjenak** (§. 11, 10). Tudy je přizynk nawoprawske **oř** do au přetworił, wot kotrejuž bě jene kaž druhe z wěstosću móćne dosć, zo móžeše wón tež dale bjez stracha na nim wotpočować; žana konsonantiska ēeza tu njeje, kotař by přewahu pytała; na przedłożku přenjesny pak wón tež njeběše, kaž smy horjeka widżeli (§. 11, 9). A tak dha dyrbimy za dopokazane dzeržec, zo so we słowje **pridkausjenak** sylba kau přizynkowaše. Po tych samych prawidłach pak změja so wšitke temu rune wurazy rozsudźec.

13. Nastawa prašeń, hdže je so přizynk w tych słowach kładł, kotrež su wukónce zhubiłe. Wotmołwa je tale. Tak dołho hač někajki runjež najsnadniši slěd wukónca pak při wuprajenju abo pak z najmjenša w ryčnym začuću wosta, tak dołho so přizynk, kiž na przedposlednjej steješe, ze swojego města hnuł njeje: n. př. **κεγερъ** *wjecjéro abo *wicíro — pola Henninga z připisanym akcentom witzír. Hakle hdže bě ryčne začuće wotemrjeło, podcísny so přizynk tež tudy wjelestronskej nakhilnosći za przedposlednju sylbu — štož bě jemu cím bóle přirodne, dokelž bě w trisylbnych słowach něhdy hižo na tym měscie stał —, kotař dha so při tym pod jeho zapłewom rozmócní: n. př. we słowničku §. 10 pod č. 30 liseicja — **leiseic**.

14. Přeskakowacy přizynk je druhdy tež na połhlósnik trjechił a jón sebi so potrjebje rozsylnił: n. př. w §. 10 pod č. 11, 109, 127 **kineic(i)**, **patineic(i)**, **patináe(i)**.

15. W unoški přepytowanja. Přizynk khwata w polobjanščinje wot prěnjeje sylby (§. 12) na przedposlednju, khiba zo vokaliska przedłożka jón na so sčehnje. Móćna korjeńska sylba přizynk ze sebje njepušći, khiba zo by druga sylniša móć jón přemóhla. Na žanu kon-

sonantisku předložku přizynk přeskočić njemōže. We słowach ze skepsanym wukóncom přizynk pak stejo wostanje hdžež prjedy steješe, abo pak pyta w třisylbnym słowie swoje starozastarske městno na započatnej sylbje.

Wuběh wo přizynku zhromadnje.

§. 12. We dwojim — staršim a nowšim — wašnju přizynkowanja we īaćanskim a grichiskim je snadź hižo tón a tamny poryčał, ale wujasnjenje teho njedwělneho wuzjawa drje hišće nichtó poskićił neje. Ja pak so nochcu komdžić, k wubudženju dalšeho přeptytowanja swój nahlad ryčespytnikam předložić.

1. Wšo člowske ryčenje wukhadža z někajkeho začuća w duchu: w rozymje abo we wutrobje. Hdyž bě člowjek w časach ryčtworjenja kruwu zaruć abo cělca zajuskać slyšał, běchu so zynki ,kruw (korow, kraw)^c a ,buik^c do njeho začišćale, a tuto začuće wozjewi wón přez wunjesenie nastawaceju słowow kruw-a (korowa, ~~κράνιον~~) a ~~εγγένης~~ buik-u(s) *byk*. Najprjedy płaćestaj samaj korjenjej ,kruw^c a ,buik^c za dospołnej słowje, a hakle w běhu časa so jimaj tak mjenowany wukónc přiwjesy (kotrehož přiroda abo natura je nam hač dotal čěmna wostała): -a, -b abo połnišo -üs; wukónc pak tež w běhu časa druhdy zas wotpadnje, kaž nam n. př. naše słowo ,byk^c a īaćanske ,puer^c (za ,puerus^c) pokazuje. Člowjek slyšeše dale n. př. trawu kusace zwěrjo, a jeho začuće wučišća so přez gr, žr (žrać, žeru); potom bě n. př. rólnik wobkedžbował, kak wěste stworjenčko (němski ,hamster^c pomjenowane) na poli jara wjele ,žerješe^c, a wón poznamjeni jo z wurazom žurk, t. j. ,žračk^c. Zo pak bych so njepředrobnił, njech tudy jeno zhromadnje na ,hrimać, kleskać, pluskotać, praskać, rubać^c pokazam, kotrymž so wšelake druhe runaju. — Džěco bě wot njeskónčeje maćerskeje lubosée pomału někajki začišć dostało. Tuto začuće wotewri jemu hubku: wopo chcyše ryčeć — ale hubka teho njeswědoma so bórzy

zaso začini a wunjese tak jenož zynk ,m'; wutroba k ryčenju nakhilena pak hubku zaso wotewrješe z najjednorišim hłosnikom (,a'): a słowo mama bě hotowe. Podobne hrajkaše hubka ze słowem n.a.n.

2. Dźěco prěnički ryčenja bjez hłubšeho zrozymjenja wunjese; wono jenož něšto začuje, a wucišci to přez zynki jemu móhł-rjec do hubki padace. Podobne je ryčtworjacy člowjek po wašnju dźesća wěsće tysacy słowow wudzěłał. Někajke začuće so we nim hibny abo někajka myslička jeho zapřija: znutrkowny začišć pytaše sebi puć do zwonkowneho swěta a namaka jón we — směm-li tak prajić, w přenich lěpšich zynkach, kiž člowjek njewědomo kaž same wot sebje do rta přińdzechu, kotrež pak běchu po wysokomudrej naprawje Božeje stwórby znutrkownemu statkej (podawkej) z wěstosću přeco přisprawne, přiměrjene a přihodne; z druhimi słowami: Člowjek da nastatej mysličcy zwonkownu podobu (štalt), kaž wabjenje bohorodneho ducha jeho njewědzaceho wučeše.

3. Ćělna podoba za wuzjaw abo plód duchowneho žiwjenja pak dyrbi so zachodna abo připadna mjenować: tehodla móžachu abo tež dyrbjachu rozdžělne ludy jene a to same začuće z rozdžělnymi zynkami poznamjenić. Při ryčtworjenju bě jeno to nuzne, zo mějachu wustorčene zynki wěstu podobnosć na začtu wěc, t. r. wěstu přiwuznosć z tej samej; to bě njewobkhodnje nuzne, zo by so sčinjeny wuraz nic jeno wunamakarjej ale tež posłucharjam kruče do duše (do pomjatka) zaščepił.

4. Naše woči a wuši pak wjacy wótre dosć njejsu,* zo bychmy wšitke abo jenož wulki dźěl tamnych podobnosćow póznali, kotrež so prěnjemu člowjestwu jako wjazadła bjez duchom a cěłom poskiéowachu. Tola husto dosć tež jasnjacy pruh do našeje cěmnosće padnje, zo móžemy z našimi staroprjedomnikami to same začuće začuć a jich móhł-rjec hač k prěnjemu žórlej teho

* Dopomímy so na wótre zmysla Indianow.

abo tamneho słowa přewodžić. To wjesele, tale radosć je so nam hižom při tych wurazach dostała, kotrychž pokhod (abo nastaeć) smy horjeka wobkedźbowali. Ale ryčespyt dosledži so tež za někotrymžkuli słowom, kotrež nam na přeni napohlad móhł-rjec kaž morwy hruzl před wočomaj leži. Wznmimy wurazaj płomjo a palić. Ma woheń abo palenie žanu podobnosć ze zynkomaj ,p' a ,l'? Štó njemóhł spóznać, zo ,p' na praskotanje wóhnja a rozpłuwowacy čečnik ,l' na jeho rozšerjowanje a skakotanje pokazuje? Štó njeby zaprijał, kajki začiše je so we słowie słońco přez syčawku ,s' a přez čečnik ,l' wudobył? Přez syčawku ,s' poznamjeni so nahle wuwalenje pruhow a přez čečnik ,l' rozšerjenje přibywaceho swětla. — Podobne podobnosće wěsće wšudže knježa, tež hdžež nam krótkowidnym wjacy přistupne njejsu.

5. Ryčeć počinacy člowjek we młodzenčnej muškosći je swoje móhł - rjec pod ruku nastawace słowa bjezdwlne z połnego wutrobna wustorkował; žive začuća so wudowywachu: a wón ani skradźnosć ani dwórliwosć njeznaješe. Štóž pak nastawace słowa tak z połneje wutroby wurjekowaše, dyrbješe połny doraz abo wuraz na počatki tych samych klasć: přizynk ležeše na přenjej sylbje — tamny połnoklink při wuprajenju, kotryž po přirodze člowskeho hłosa z wurjeknjenjom přenjeje sylby woslabnje a so hakle při třećej zaso zběha jako pödlanski přizynk. A takle je přizynk, kiž ma z ryču samej runu starobu, žive wjazadło kaž bjez sylbami tak bjez słowami člowskeje ryče.

6. To bě přenje, wot přiroydy sameje připokazane hrono přizynkowanja. W běhu časa pak słowa, kaž hižo horjeka spomnichmy, přez wšelake wukónocy přibywachu, kotrež móža pak žive přirostki być (móhł-rjec kaž hałožki mězhneho štoma) abo pak zašcěpjene přiweški. Tak dołho hač člowjek po přenich prawidłach žiwje čečacych słowow ryčeše, je na přirostki abo při-

wješki jenož pódłanski přizynk padał. Zezda-li pak so přirostkom ryčacemu ważny dosé, zo by so z hłosom wosebje wuznamjenił, móžeše abo też dyrbješe přizynk na hłowny dźěl přirostka přeskoći. Tak přińdże hibanje a žiwjenje do přizynkow; ale tak bě so jim też puć k swobodze wotewrił. Swoboda pak je tudy k dospołnemu přewrotej dowjedla; pretož přizynk z putow pušceny poča so nětko na wśelakich městnach zasydleć, za tym hać so ta abo tamna sylba jemu za statok přihodna zezda. Tajke swobodne wobskakowanje přizynka móžemy wosebje na ruskej a na grichiskej ryči wobkedźbować. Tola dyrbi w ryčach z poibiliwym přizynkom preco to za hłownu zasadu płacić, zo je so přizynk, byrnje nam přičiny tu a tam ujejasne byłe, stajnje z dobrzych přičinow runje na tej sylbje zaměscil (a nie na druhej). Pohladajmy sebi na jenički příklad. Rus přizynkuje głowā a głāva; čehodla? Prěnej sylbje przednišeho słowa (kiž so ā ā wuprajitej) stej tak lóhkej, tak poibiliwej, tak móhł-rjec njedospołnej, so přizynk żaneje praweje podpjery na nimaj njenamaka: wón tehodla swój statok swojemu pódłanskemu towarzej za-wostaji a na jeho město hać na wukončne ,a' doskoći, kotrež ma w cylym słowje najwjacy dźerža we sebi. Zo pak je Rusowy prjedomnik w šerej starodawnosći po prěnim přirodnym prawidle gółowa přizynkował, wuci nas kruciše wobhladanje druhotneje twórby głāva. Naj-starša nam přistupna twórba bě głowā, kotaž, hdyž čečnik a hubnik přestajimy, pismik po pismiku grichiskemu *нега́ла wotpowjeda. Hdyž nětko, štož so pola čečnikow lóhko stanje, prěni teju hłosnikow wobskoći (Zynk. §. 78, 2, 3), splunjetaj wobaj do jeneho dołheho hłosnika: głowā — gloova — (глôва) głâva. Čehodla so přizynk tudy na prěnu sylbu zepjera? Wón je, kaž hižo wěmy, wot přiroydy na prěnej stał (gółowa) — na kotrymž měscie so jako na khabłatym podłożku dźerżec njemóžeše. Tak ruče pak hać so jemu w druhotnym ,a'

kruta podpjera dosta, wróci wón so w przedstawiznowskich časach přeskakowacych přizynkow zaso na swoje narodne město. Ale čehodla bě we голова wukončne ,a' za přizynk bóle přisprawne? Na to wotmolwja nam přirunowacy ryčespyt, kiž nas na grichiske η pokazuje. Tudy dha η za «steji; to pak nas wuči, zo běše wukónce « we zastarjenym *zegauka tež hižom dolhi,* potajkim přizynkej jara přisprawny. Tak je z dobom tež sobu wuswětlene, čehodla ma grichiske zegaukη swój přizynk na wukoncu. Ale, rjeknje snadž něchtó, to tola móžno njeje, zo by w grichiskim zegauka přizynk hdy na ε ležał był; přetož wukónce « = η džé je dołhi! Na to by so wotmolwiło: Akcentne prawidła grichiskeje ryče w klasiskich časach płaća jeno za ,klassisku formu' teje sameje; my pak při hlubším přeptytowanju grichiskeje ryče dosć slědow nadeńdzemy, zo je — za čož tež popřirodny khód rozwiwanja kóždeje ryče swědči — grichiska, kiž w swojim pismowstwie z přizynkom na stejišeu druheho a třečeho hrone steji (§. 12, 7), něhdy pornjo laćanskej tež prěnjemu abo najstaršemu principej přizynkowanja podcisnjená była.

7. Tak smy druhe hrone abo swobodne přizynkowanje přeptytali, kotrež cyle wot rozsuda ryčtwo-rjerja wotwisuje. Su pak tež ryče, kiž su swobodu swojeho něhdy z prěnjeje sylby pušceneho přizynka zaso wobmjezowałe. Kóždemu drje budže znajome, zo so we laćanšinje přizynk po dołhosći abo krótkosći předpōslednjeje sylby zložuje (n. př. cívitas, civitatis), a zo we francowskim přizynk na poslednju sylbu khwata. Laćanske přizynkowanje ma móhl-rjec něšto wobhladne we sebi a je ryčenju derje přihodne; francowske wašnje poskića nam njewustawace dalekhwatanje. Ani na laćanske ani na francowske stejišeo žana slowjanska naryć

* Tež polobjanščina swědči, runjež na wobpuću, za dolhe ,a'. Nam je n. př. roibô, mjorô napisane za ,roibô, mjôrô'; to móže (po §. 5, 1) jeno wot ,roibâ, mjârâ' (ryba, měra) wukhadźeć.

stupiła njeje. Ale w člowskich organach, w člowskim hłosu něsto leži, štož na to pohanja, zo by wěsta stajnosć abo jenakosć do přizynkow přišla; najpřihodnišo mjenujcy za ryčaceho so słowo tak skónči, zo wón pře d-poslednju sylbu z hłosom wuznamjeni a potom při wobzankowanju słowa poslednju sobu dodynchnje: tak zo so rót móhl-rjec sam wot so zanknje; z druhimi słowami: Ryčacy, kiž wjacy na počatku njewuzběhuje, cyłu mōc na k ó n c u słowa zebjerje, zo by wón słowa jako cyłotku pokazał, na čož so rót ze slabšim dodynchnjenjom začini. Spodžiwna polarnosć !

Přizynk na předposlednju sylbu kladže pólšcina a delnjołužiska serbšcina. Wulku pokhilnosć k temu ma tež połobjanšcina; tola je, kaž smy horjeka póniali, wosebje kruty korjeński hłosnik tudy swój přizynk prěnjeho hrona zakhował. — We wobmjezowanju něhdy pušceneho přizynka na wěstu sylbu widžimy třeće abo, kaž móžemy prajić, wjazace hrone člowskeho přizynkowanja.

8. Tudy so naposledk zdobnje prašamy, kotre tych třoch wašnjow přizynkowanja ma so za najlepše, za najdospołniše džeržec. Přizynk prěnjeho hrona kroči ze starodawnej dostójnosću přez swoje krajininstwa; přizynk třečebo hrona přima z mōcnej ruku do podoby słowow a přetwori je wšitke do móžneje jenakosće; přizynk druheho hrona je pohibliwy žiwjoł, kiž pod hesлом *Suum cuique!* člowsku ryč wodži a rjaduje. We přizynku prěnjeje rjadownje leži wulka jednorosć, pod ko-trejež knjejstwom pak ryč połnego rjanoklinka nadobyć njemóžeš; we přizynku ze „spaniskimi škórnjemi“ třečebo hrona pokazuje so wěsta „grandezza“ a móhl-rjec powšitkomna stajnosć, kiž pak lóhko do njelubozneje prostoty a njepohibiliwośće zapadnje; we přizynku druheho hrona hiba so młódne žiwjenje a knježi derječinjaca wotměnjawosć, kiž słowam najrjenišu barbu pōskića. Tak smy na horječne prašenje poprawom hižo wotmolwili; přetož ryče z logiskim přizynkom swobo-

dneho rozsuda dyrbja so tež we dobroklinku najdospołniše mjenować.

9. Njemóža so ryče prěnjeje a třećeje rjadowej porjeňšec? Móža, móža! jeno zo z wustojnoscu ryčimy. Hłowny srědk je tón, zo słowa rozdželneje dołhoty abo metriske stopy bjez sobu měšamy, tak zo so jeno- a dwěsylbne słowa z wjacysylbnymi spodobnjem wotměnjeju. Štóż tole prawidlo nałožuje, wutwori swojej ryči lubozny rhythmus: a z tym přibliža so wón rjanemu połnoklinnej samostatneho přizynka.

B. Henningowe zběrki.

I. Henningowy Wótčenaš.

§. 13. Knjezowa modlitwa w Henningowym rukopisu rozdžela so w někotrych słowach wot teje, kotruž bě Ekkard (hl. deleka) wot Henninga* dostał a njepřeměnjenu wotcišćeć dał. Knjez Hilferding podawa (str. 43. 44) Henningowy text tajkile:

1. Nôsse wader, ta toy gis wa nebisgáy,
2. Sjungta woarda tügi geim; 3. Tia rík komma;
4. Tia willia schinyôt, kok wa nebisgáy, kok kak**
no sime;
5. Nôssi wissedanneisna stgeiba doy nâm dâns,
6. Un wittodoy nâm nôsse ggrêch, †
7. kak moy wittedoyime nôssem grêsmarim;
8. Ni bringoy nôs ka warsikónye,
9. Tay lösoáy †† nôs wit wissokak chaudak. Amen.

II. Henningowy słownik.

§. 14. Slovanka. Zur Kenntniss der alten und neuen slavischen Literatur atd. von J. Dobrowský. Prag

* Henning rěka pola Ekkarda „Hennigenius (Hennigen)“.

** Kok kak zda so přečitane za „tok tak (tak tež)“.

† Přez „gg“ je napisář wućišćeć cheył, zo čitacy Němc tudj khroble njedyrbí „j“ wuprajić.

†† Čitaj: lösday, t. j. lözowaj (wot „lösow-ać“).

1814. 1815. 8°. — Na prěnich 11 stronach (1814) poskića Dobrowský ,Uiber die slawische Sprache, besonders über die Lüneburgisch-Wendische^t, wúčah ,Aus Christians Hennings langer Vorrede zu seinem noch ungedruckten Vocabularium Venedicum^t. Str. 12 čitamy ,Neue Beyträge zu den Petersburger Vocabulariis comparativis. Lüneburgisch-Wendische Wörter. Ein Auszug aus einem noch ungedruckten teutsch-wendischen Wörterbuch der Sprache, welche unter den Wenden in den Chur-Braunschweigischen Lüneburgischen Aemtern, Lüchow und Wustrow annoch (vor 100 Jahren) in Schwange gehet.*

* Str. 8: „Jetziger Zeit reden hier herum nur noch einige von den Alten wendisch, und dürfen es kaum vor ihren Kindern und andern jungen Leuten thun, weil sie damit ausgelachet werden. Gestalt diese, die Jungen, einen solchen Eckel für ihre Muttersprache haben, dass sie sie nicht einmal mehr hören, geschweige denn lernen mögen. Daher unfehlbar zu vermuthen, dass innerhalb 20, zum höchsten 30 Jahren, wenn die Alten vorbey, die Sprache auch wird vergangen seyn, und man sodann keinen Wenden mehr mit seiner Sprache allhier wird zu hören kriegen, wenn man gleich viel Geld drum geben wollte.“ . . . . Str. 9: „Die Predigten, welche der berühmte Lehrer Bruno, der mit allem Recht der meklenburger Wenden Apostel kann genennet werden, in dieser Sprache gehalten und beschrieben, sind nicht mehr vorhanden; wären sonst eine unschätzbare Antiquität.“ . . . . „Nach der Zeit (t. j. po 1691) habe die Ehre gehabt, mit unterschiedlichen vornehmen Leuten bekannt zu werden, welche ein sonderliches Verlangen bezeuge, etwas von dieser Sprache zu sehen. . . . Es liess sich zwar sehr schwer an (*něšto napisać*), und schien, als ob ich eine ganz vergebliche Arbeit vorgenommen hätte. Denn erstlich wollte mir keiner von den Wenden gestehen, dass er noch was davon wüste, aus Sorge, meine Nachfrage würde auf einen Spott und ihre Verhöhnung hinauslaufen; nächst dem war es lauter einfältiges Bauernvolk, welches insgemein (sc. str. 10) eben so wenig Ursache von diesem und jenem Worte zu geben weiss, als andere gemeine Leute in andern Sprachen. Uiberdies wollte sich keine bequeme Gelegenheit darzu finden. . . . Allein je grössere Schwierigkeiten sich ereigneten, je mehr wuchs meine Begierde. Gott fügte es auch endlich, dass ich in der mir anvertrauten Gemeine einen Mann traf, der . . auch so geschickt war, dass er sich in meine Zweifel-Fragen bald finden und nach gegebenen Anlass mich ziemlich vergnügen, zugleich auch darbei schreiben konnte.“ Tón Serb rěkaše Jan Janiško (Janieschge), Einwohner zu Clennow, Amts Wustrow, von solchem

Na to scěhuje slovník sam (strr. 12—26), kotryž je dospołnje tajki tu wotcišcany, kajkiž je Dobrowský jón wozjewił;* jenož paragrafy (15—24) sym ja připisał a poslednjemu (24.) tež pismiki (a—r) přistají.

§. 15. 1. Gott, büsatz, plur. büzay.

„Eigentlich heisst Gott in dieser büg, plural. bügîw als: Gott helfe euch drause büg oder dreise büg; mit Gott sa büggôm. Sie (die Wenden) haben sich aber das Wort büsatz angewöhnt. Wenn sie eine sonderbare Liebe und Ergebenheit gegen Gott bezeugen wollen, sprechen sie büsatzak.“ Bei Grossvater Igôlga wird bemerket: Gott haben sie genannt nos Igôlga unser uralter Vater. (Vergleiche, bog, pl. bozi, bogowe.)

2. Himmel, nebí (für nebo).
3. Vater, eyta, lgolga, wader. (eyta für ota, otec.)
4. Mutter, möhmę, motáy, auch mama, und dieses Wort ist bey ihnen nicht zuerst aufkommen, sondern ein uraltes gewöhnliches Wort. Bey Bienenkönig moteicia, d. i. Mutter. (motáy für mati.)
5. Sohn, woatrik (für wotrok, otrok, Knabe). Söhnchen sänka oder woatrisak.
6. Tochter, dêwka (s. N. 11).
7. Bruder, brot, pl. brotya, dim, brotatz (für brat, bratec).
8. Schwester, sêstra, plur. sêstroy (für sestry).
9. Mann, tyarl. So nennen alle Weiber ihre Männer, wenn sie in der dritten Person von ihnen reden, als my tyârl, mein Kerl, jung Mann, santek.
10. Weib, sena (für žena, bey Domeyer seina).
11. Mädchen, dêvka, so heisst gemeiniglich die Tochter im Hause bis sie heyrathet. Magd, dewa. Jungfer,

guten Wandel, dass weder Obrigkeit, noch Prediger, seinetwegen Verdriesslichkeiten gehabt.“

* Pola Dobrowskoho, kotryž je tu a tam česke twórby přirunala, plaći „g“ po staršim českim prawopisu za „j“.

- némgtgeimka, Personen, die mehr als Baurenstandes sind.
12. Knabe, klawar, mola klawrik; jung Kerl, glei pe tgârl, junger Bursch, nematz, so wird genannt, wer mehr als Baurenstandes ist. (Vergl. woatrik N. 5.)
  13. Kind, tetang, tgôtga (bey Leibnitz deta).
  14. Mensch, slawak, czlawak (für élowiek).
  15. Leute, lgaudi (für liudie).
  16. Kopf, glawa.
  17. Gesicht (facies), witsáy, s. N. 20.
  18. Nase, nös (für nos).
  19. Nasenlöcher, wa nüsse dare.
  20. Auge, watgi, dual. witsay, plur. witsêssa (für woko, woči, und woéesa).
  21. Augenbrauen, brawoy.
  22. Augenwimpern, — — —? Powatgi im Vocabular ist ein ganz erdichtetes Wort. *gewokot?*
  23. Ohr, wauchgi, dual. wussay, pl. waussêssa (für ucho, uši, ušesa).
  24. Stirn, leisseina. (Vergl. lysina, Glatze, éolo im Vocabul. ist aus dem Wendisch-Lausitzischen, wie schon mehrere Wörter unter den Nummern 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 19.)
  25. Haar, wlâs, plur. wlassoy (für flasser, im Vocabul. sollte es wohl flassei heissen).
  26. Wangen, Backen, züli, pl. zülisay. *colešna?*
  27. Mund, Maul, wausda (für wusta, usta). Das Wort, rât, roat wird meistens vom Vieh gebraucht und von Menschen nicht als im bösen Sinne, e. g. schlage (ihn) auf's Maul, büe no rât, auf den Schnabel.
  28. Gurgel, Kehle, — — —? Bey Domeyer bröda, s. N. 31. *kinn!*
  29. Zahn, sumb, pl. sumbây (für Zub, zuby).
  30. Zunge, junsik (für jazyk).
  31. Bart, breda (für brada), wungs (für us, wus), sind die Haare. Unterkinn, zülyauast.

32. Hals, wajó (für wyja).
33. Schulter, Arm, ramang (für ramia).
34. Ellenbogen, litgitt (für loket).
35. Hand, runka, pl. runze (für ruka).
36. Finger, polatz; Zeigefinger, pölza; Daum, wiltge polatz; kleinste Finger, mole pölza; Goldfinger, treiwene polatz, von treiwene, trauen, weil der Trauring an demselben getragen wird. Mittelfinger, sride polatz. Ring, Fingerring, parstin, porstín (von parst oder porst, das ehedem für Finger üblich gewesen seyn muss).
37. Nägel, nítgid, pl. nichde (für nogot, nogti).
38. Bauch, seiwat (für život, Leib).
39. Rücken, gribat (für grebet).
40. Fuss, Bein, nigga, nika, dual. nize, plur. nidgày (für nogá).
41. Knie, tgilyón (für kolieno).
42. Haut, tyisa, tyíská (für koža, kožka).
43. Fleisch, mangsi (für miaso).
44. Bein, Knochen, — — ? Gräte, tyist (für kost), Knöchel, työska (für kostka).
45. Blut, karroy, kroy (für krej, krew, krow).
46. Herz, seiwóatak (kleiner Leib, s. N. 38).
47. Milch, mlaka, mlauka (für mleko).
48. Gehör, sleissa, slause (für sluch).
49. Gesicht, — — ? (Bey Pfeffinger, witsay, s. N. 17.)
50. Geschmack, smâtzna.
51. Geruch, wungsat. (Bey Pfeff. poiwungsa.)
52. Gefühl, . . . , ?
53. Stimme, wastrosa.
54. Name, geimang, geimí (für imia).
55. Geschrey, . . . ? wêzen, schreyen.
56. Geräusch, . . . ?
57. Geheul, . . . ? woye, heulen (er heult).
58. Wort, sliwi (für slowo).
59. Schlaf, ssapa. (Vergl. spati, schlafen.)

60. Liebe, lyeibí (für liuby, liubow).
61. Schmerz, . . . ? wehe, büle.
62. Mühe, tgoli, s. N. 63.
63. Arbeit, dgolí (für dielo).
64. Stärke, . . . ? 65. Vermögen, . . . ?
66. Macht, mocht.
67. Heyrath, . . . ? (Bey Domeyer rodust, Hochzeit.)
68. Leben, seiwat (für žiwot). *als žiwot niewierowni*
69. Wuchs, . . . ? riste, wachsen (er wächst).
70. Geist, tyaba, heiliger Geist, sjunta ſyba. Seele,
taussa, daussa.
71. Tod, dôt.
72. Kälte, seima (für zima).
73. Kreis, wokoärst. (Vergl. okrest.)
74. Kugel, kuel (für kula, bey Domeyer kuwol).
75. Sonne, wedri. (Vergl. wedro.) *= Słońce / Holoś*
76. Mond, launa (für luna; Domeyer leina).
77. Stern, ggyôsda, īgyôska (für gwiazda). *ggyôsda*
78. Strahl, . . . ? (Bey Domeyer will, bey Pfeffinger
williéed, Strahlen.) *= Gajel [glee3]*
79. Wind, wyóter (für wietr).
80. Wirbelwind, weicharr wartisa.
81. Sturm, . . . ? Sturmwind, wiltge wyóter.
82. Regen, dâst, doâst (für dešť, dožď).
83. Hagel, grôt (für grad).
84. Blitz, sweta; mauna swetet, es blitzet. (Vergl. swiet,
Licht, und molnja, Blitz.) *obecznego Błyskawica*
85. Schnee, snêk, snedyâw (für snieg).
86. Eis, lêd.
87. Tag, dân (für den).
88. Nacht, nütz (für noc).
89. Morgen, jautrí (für jutro).
90. Abend, witzör (für wečer).
91. Sommer, waléta (d. i. im Sommer, vergl. lieto).
92. Frühling, püseima (d. i. nach dem Winter; bey Pfeff.
te proilutù, bey Dom. dipróilutù, d. i. der Vorsommer).

93. Herbst, . . . ? (Bey Pfeff. te pregnia seine (lies seime, der Vorwinter.)
94. Winter, wa seima (d. i. im Winter; bey Domeyer, seyma, s. N. 72)
95. Jahr, Igoti (für lieto).
96. Zeit, teid.
97. Erde, simea, bey Domeyer simia (für zemia)..
98. Wasser, wóada (bey Dom. woda).
99. Meer, romaray (für more). Bey Dom. wilka woda.
100. Fluss, reka. 101. Wellen, . . . ?
102. Sand, pyósak (für piesek).
103. Ton, Leim, gleinó (für glima).
104. Staub, . . . ?
105. Koth, poró, Menschenkoth, tgina (für tina).
106. Berg, työra (für gora).
107. Ufer, brik (für breg).
108. Hügel, . . . ?
109. Thal, döl (für dol).
110. Luft, wióter; s. N. 79.
111. Dunst, . . . ? Wasserdampf, neagla, Nebel, meagla, miogla (für mgla).
112. Feuer, widgínn (für ogeň).
113. Hitze, . . . ?
114. Tiefe, . . . ? Tief, glombik (für glubok).
115. Höhe, . . . ? Hoch, s. N. 204.
116. Breite, sáritga (für širota).
117. Länge, . . . ? Lang, daudga (für dolgij, dlugy).
118. Loch, dara (für diera).
119. Grube, gomó, ein lediges Grab (für jama), Grab, darin ein Körper liegt, migkola (für mogila).
120. Graben, growo.
121. Stein, komoy, pl. komín (für kamy, kameň).
122. Gold, slata (für zlato).
123. Silber, srebri (für srebro).
124. Salz, süli (für sol').
125. Wunder, . . . ? *džin*

126. Wald, lgôs, grosser Wald, wiltze lessây (d. i. grosse Wälder).
127. Gras, Kraut, sile (bey Pfeff. siglia, für zelie).
128. Baum, dumb (bey Pfeff. tumb, für dub, s. N. 131), Holz, dráwa, drowa.
129. Pfahl, pol. Zaumpfahl, tyulice na waten. (Vergl. kol.)
130. Das Grün, . . . ? s. N. 211.
131. Eiche, dumb (für dub).
132. Stamm, pân (für peň). *os. pjenâ = řeřichový*
133. Blatt, leist (für list).
134. Früchte, Obst, sadawina. (Vergl. sad.)
135. Rinde, styera (für skora).
136. Wurzel, tyaurîn (für koreň).
137. Ast, golungs (für galuz), Zweig, röseka (für rozga).
138. Feld, püeli (für pole).
139. Wiese, blana (bey Leibnitz blaan, bey Pfeff. und Dom. plone, Niederlaus. ploň, Fläche, Ebene).
140. Getraide, seiti (für žito).
141. Korn, seiti, Roggen, rassi, rase (für rež, rož).
142. Hafer, Haber, wias, von Hafer, wiwâsna (für wowes, owes).
143. Weintraube, . . . ? (Bey Pfeffinger waineiza, s. N. 180.)
144. Fisch, reibó (für ryba).
145. Wurm, modek, Made, ggodek (bey Dom. gudic).
146. Fliege, mauchó (für mucha), Mücke, masweicia.
147. Thier, slyôt. *č. 4400? 3633*
148. Ochse, woal, jung Rind, gaunatz. *agorun žebřík*
149. Kuh, korwó (für krawa, krowa). Färse, güste Kuh, goliweicia (jalovica). *jo jena*
150. Widder, Schafbock, ramka. Böcklein, gogenang (für jagnia). Hammel, stgîp (für skop). Schaf, witzia (für owea, wowea).
151. Horn, rík (für rog).
152. Pferd, tyün (für koň).

153. Schwein, Sau, sweinya (für swinia).
154. Hund, piâs, pl. pessáy (für pes), jung Hündchen, stinang, Hündlein, tyatrik, Tiffe oder Petze, mutka.
155. Katze, tgetôy (für kot'ka), Kater, tgeter. (Vergl. kot, böhm. kocaur.)
156. Maus, meis (für myš).
157. Vogel, pattinatz. (Vergl. pteneč, ein junger Vogel.)
158. Feder, péri (für pero).
159. Hahn, slepatz, sleipeitz, s. N. 161.
160. Ey, gogi, pl. goga (für jaje, jaja).
161. Henne, . . . ? (Bey Domeyer, schlepeitschia, im Vocabul. slepeic, böhm. slepice.) Hühnernest, slepeiza gginnyôsda. Küchlein, tyaurang, tyeirang, pl. tyaurey (für kuria, kury).
162. Gans, gûngs (für gus).
163. Ente, pagla (bey Domeyer und im Vocabul. pogla, bey Pfeff. stricia). Enterich, stritsgan.
164. Taube, tgelumb (für golub).
165. Pflug, plauk. Hake, radelí (für radlo).
166. Egge, pôrne (für brany, brony).
167. Gränze, grensa. (Vergl. granica.)
168. Häus, wisa. (Vergl. wieža, Zelt, Thurm.)
169. Thür, dwaray (für dweri, dwere, bey Pfeff. vórdá, für wrata, Thor).
170. Hof, tyeimene (im Vocabul. geim aus Leibnitz). Meyerey, dör (für dwor).
171. Stadt, weitgay, weika (im Vocabul. miesto aus andern Dialekten). Ort, mêté (für miesto). Vorstadt, dgauretzé.
172. Heerd, pêde. (Vergl. das Russ. pod.)
173. Maass, moró (für miera).
174. Fass, Tonne, tána, klada.
175. Hacke, Beil, Axt, ssittgarya, zitgaria (für sekyra).
176. Gürtel, wastrisall (im Vocabul. pas aus andern Dialekten).
177. Nagel (clavus), gîzd (für gwozd').

178. Fuhre, woase (für woz). Wagen, tgela (d. i. Räder, für kola.)
179. Brod, stjeiba, wird vom angeschnittenen Brod gebraucht. Ist das Brod noch ganz, so heisst es pitzan, plur. pitzne, ein Stück Brod rund um's Brod herum, wakurstneicia, Kante vom Brod, krimka, Rinde, styörka. Krume, srêtka von sreda. (Im Vocabul. unrichtig hleibe, da doch bey Leibnitz theibe, bey Domeyer skiaybe steht. Stjeiba ist aus Scheibe, also nicht slawisch; pitzan, böhm-pecen, ist der Laib, styörka ist das Diminutiv von styera, s. N. 135.)
180. Wein, weina (für wino, das aus andern Dialekten im Vocabul. steht).
181. Speise, gédena, das Essen, gést, Esswaare, gésena, Frühstück, brüde böde. Die Wenden rechnen 6 Mahlzeiten des Tages. 1) Frühstück, 2) Morgenbrod, wibbiode, wibbegôd, 3) kleine Mittag, prüdgausenak, 4) Mittagsmahlzeit, gausenia, 5) Vesperbrod, prütgerak, 6) Abendmahlzeit, wützerrang.
182. Dieb, dif (bey Pfeff. auch smacia.)
183. Panzer, . . . ? (kiris im Vocabul. ist aus andern Dialekten entlehnet.)
184. Wächter, nitzióne (d. i. Nachtwächter, im Vocabul. steht warjo, woher mag diess entlehnt seyn?).
185. Streit, stridya.
186. Schlägerey, . . . ? bie, schlagen (er schlägt). (Puki im Vocabul. ist Wendisch-Lausitzisch, wie bey den meisten folgenden Nummern.)
187. Elend, . . . ? 188. Sieg, . . . ?
189. Krieg, krig. Krieger, krigirr.
190. Soldat, musketier.
191. Faulheit, . . . ? faul, wüle.
192. Eintracht, . . . ?
193. Niederkunft, . . . ? ridiessa, geboren worden.

194. Boden, Diele, tyala.
195. Acker, lgundi (d. i. Land). Gepflügt Land, plausena lgunti, gehackt Land, woaróna lgunti. Ackermann, ratóy, eigentlich einer der hacket, (s. N. 239).
196. Joch, geidigi. (Vergl. igo.) *abast (wo) raya?*
197. Schiff, lüdyá. Ein grosser Kahn, lidga, ein kleiner, zaun. (Vergl. lodia, čoln, člun, Niederlaus. zoln, lies coln.)
198. Wallfisch, . . . ? (Die Slawen haben keinen einheimischen Namen für den Wallfisch. Das russ. kit ist griechisch, und das böhm. welryba ist dem Deutschen nachgebildet.) *z. g. swat*
199. Licht, swêt; es ist Tag, gang swêt (d. i. es ist Licht); es wird Tag, swetoye, mit anbrechendem Tage, wa swetonye, sweitonye. Welt, sjôt, auf der Welt, no swatte. (Vergl. auch sweta, Blitz, mauna swete N. 84.) Im Vocabul. steht hier fehlerhaft swerca, bey Leibnitz schwerza, anstatt sweica. Bey Domeyer succia auch fehlerhaft, anstatt swecia. Pfeffinger schreibt richtiger suecia und erklärt es auch richtig une chandelle. Das Licht, d. i. die Kerze, war hier nicht gemeint, sondern das Licht (lux lumen), überhaupt. Alter, der in swerca keinen Fehler ahndete, setzt zwar hinzu: Keine Sprache hat es bei Pallas, aber ihm hätten doch die von swiet abgeleiteten swiešča, swieča, swieca, böhm. swjce, swjčka, Licht geben können.
200. Donner, grama (für grom).

§. 16. Von diesen 200 Wörtern, denen im Petersburger Vergleichungs-Wörterbuch das Polabische beygesetzt werden sollte, sind 110 ganz ohne Erklärung geblieben. Viele wurden nicht durch Lüneburgisch-wendische, sondern durch Lausitzisch-wendische erklärt. Auch ich konnte nicht alle Nummern mit Wörtern versehen, weil sie im Wendisch-deutschen Wörterbuche, woraus ich diesen Auszug machte, nicht zu finden waren.

Aus den in Klammern eingeschlossenen Bemerkungen, womit die meisten Nummern erläutert werden, wird man das Eigenthümliche dieses Drawenisch-wendischen Dialekts hinlänglich abnehmen können, nämlich den Rhinessmus nach tiefen Vocalen, die häufigen Veränderungen der Vocale, besonders des o in i, endlich die nicht seltene Verwechselung des k und g mit ty, das zischend wie tsch ausgesprochen werden muss. Schade, dass die Sibilanten z, ž, s, š, c, č, nicht gehörig unterschieden worden sind. Henning, als Deutscher, mag diess Bedürfniss selbst nicht gefühlet haben. Unmöglich hätte er sonst slawak; Mensch, mit s schreiben können. Und noch weniger hätte er, wenn seinen Ohren der Unterschied zwischen s und č so bemerkbar gewesen wäre, als er es den slawischen ist, folgende Bemerkung hinzufügen können: „Slawaksch ist, wie bekannt, wendisch oder slawonisch, und scheint es, als ob die Wenden, welche gewiss jederzeit eine hochmüthige Nation gewesen, wie man noch an den Russen, Polen und andern siehet, aus Einbildung gegen sich nur diejenigen gleichsam für Menschen gehalten, die ihrer Nation gewesen. Und ist mir erzählet worden nur von den hiesigen Wenden, dass kein Deutscher unter ihnen bleiben könne. Sie haben ihn so lange tribulirt, bis er gewichen. Dafern auch einer von ihnen deutsch lernen wollen, ist er auf ärgste beschimpft worden.“ Allein slowan, slowak sind ganz und gar verschieden von člowiek, wie der Mensch in weniger verdorbenen Mundarten heisst. Erstere müssten unter slowo, letzteres unter čelo, zwey ganz verschiedenen Stammwörtern, in einem etymologischen Wörterbuche stehen.

§. 17. Es ist kaum zu errathen, was die russische Kaiserin Katharina II. bestimmt haben mag, gerade diese 200 Substantive zur Vergleichung mit andern, auch sehr unausbildeten Sprachen zu wählen. Mehrere davon würde ich streichen und ganz andere an ihre Stelle

setzen. Ungern vermisste ich einige von den folgenden, denen ich noch das Wendische beysetzen will.

Biene, zela (für pčela).

Bienenkorb, waul (für ul, böhm. aul).

Ferse, pyúnta (für piata).

Floh, placha (für blocha, blecha, pchla).

Flügel, kreidele (krídlo).

Garbe, sníp (für snop).

Gedärme, Eingeweide, srewa (für črewa, strewa).

Harz, smela (für smola).

Heh, von einem Thiere (masculus), sámatz.

Heu, sgoni (für sieno).

Lein, lgán (für len).

Nadel, gagla (für igla, jegla).

Nest, ggennyôsda (für gniezdo).

Nisse, gneiday (für gnida, gnidy).

Nuss, wrêch (für orech, worech).

Pfeiffe, peistgolka (für piščala, pišťalka).

Rabe, rowân (für wran).

Rad, tgeli (für kolo).

Rauch, däym (für dym).

Rübe, repó (für repa).

Ruder, wêslí (für weslo).

Ruthe, prunt (für prut).

Sack, měch (für miech).

Schlitten, soney (für sani).

Schlüssel, kilgauz (für kliuč).

Schmeer, sodelí (für sadlo).

Schock, tyipa (für kopa).

Seite, starni (für strana).

Sichel, sarpe (für serp, srp).

Sie, die Sie von einem Thiere, someicia (für samica).

Sieb, risséte (für rešeto).

Sommervogel, nétiparr. Netopyr ist sonst die Fledermaus, die aber hier mützia heisst.

Sperling, wôrblik (für wrobel, wroblik).

- Spindel, wrítene (für wretno).
Spinne, poyang (für pauk).
Spule, zêw (für ciewa).
Strasse, punt (für put').
Stroh, sláma.
Sünde, ggrêch.
Tanne, gadela (für jedla).
Teig, dgôsti (für tiesto).
Thau, rêssa (für rosa).
Thräne, slasa (für sleza, slza).
Trog, tyereita (für koryto).
Tropfen, kôpka (für kapka).
Trommel, bumbân (für buben).
Wachs, woásk (für wosk).
Wand, styóna (für stiena).
Warze, bredaweicia (für bradawica).
Weidenbaum, warba (für werba, wrba).
Weitzen, pissineiza, pessineicia (für pšenica).
Wermuth, péleine (für pelyň).
Wespe, wôssa (für wosa).
Wittwe, czara sena (für sira žena).
Wolf, wauzka, wûtzka (für wolk, wolček, wlk, wlček).
Wolke, tûnzó (für tuča).
Wolle, waunó, waunú (für wolna, wlna).
Wunde, rono (für rana).
Zaum, wausda, weisda (für uzda).
Ziege, tyêssa (für koza).

Bey Pfeffinger heisst wendisch wenske, bey Henning aber sliwênstga, also wussten es die Drawenischen Wenden damals noch, dass sie slowenisch redeten. Sie sprachen slowo, das Wort, sliwi aus, daher sliwenstga anstatt slowenska.

Další džél slovníka. Wótěnaš.* Wšelake
přispomjenja.

Slovanka 1815 str. 220—229.

Lüneburgisch - Wendische Wörter, als ein Beytrag zu dem Petersburger Vergleichungswörterbuche. (Aus Christian Hennings Teutsch - Wendischem ungedruckten Wörterbuche).

Da die Leser in der Slovanka (I) bey N. 115 auf N. 204, bey N. 130 auf 211, bey 195 auf N. 239 verwiesen werden, das Verzeichniss aber mit N. 200 abgebrochen worden ist, so muss hier die Fortsetzung mit N. 201 anfangen. Doch konnte ich nicht für alle Nummern in der Handschrift die entsprechenden Wörter finden.

- §. 18. 201. Jung, mlada. Bey Domeyer jung.
202. Alt, stora. So auch bey Domeyer.
203. Gesund, wachwe. Bey Domeyer tsiol, eure Gesundheit, von cel.
204. Hoch, woyssik (für wysok).
205. Niedrig, neistgi (für nizky).
206. Gross, wiltge, wilka (für weliky).
207. Klein, mola, mole (für maly). Wenig, bätge, aus dem Niedersächsischen.
208. Weiss, byola (für biely, bialy).
209. Schwarz, tzórna, bey Pfeffinger tschiurna (für černy, čorny).
210. Roth, tzerwéna, Pfeff. tschelwein (für čerweny).
211. Grün, gröna, Pfeff. gröne. [zelony, a, e]
212. Scharf, czarp. [woszny, a, e]
213. Feucht, mükri; nass, mikra (für mokry).
214. Leicht, lgátga (für lehky, Poln. lekky).
215. Dick, tauste (für tlusty). [tol(ul)ac]
216. Gut, dibbre (für dobré).
218. Schön, smutge. Aus dem Teutschen.

* Dobrowský měješe Henningowy rukopis ze Zhorjelea, Hilferding z Hannovera.

220. Böse, bäse. *khadz, khory, źły.*
221. Böse, hässlich, chauda, chere, schere. Der böse Geist, der Böse, chaudatz, cheratz, scheratz. Bey Pfeff. wird cheude durch mechanit erklärt.
223. Geschwind, dralle, risse. *wychle*
224. Lebendig, seiwa (für źwy).
226. Fröhlich, froh, blachitne.

§. 19. 227. Essen, getzna (für jasti, jesti).

228. Trinken, paye, austrinken, woypet (für piju, wypiti). Paye ist vermuthlich die erste Person im Präsens, womit der Polnische Ausgang verglichen werden kann.
229. Singen, püe (für poju, pieju).
230. Schlagen, bie (für biju).
231. Schlafen, sape, bey Domeyer sope, geschlafen, sapol (für spim, Poln. spię).
232. Liegen, lise (für ležim, Poln. leżę).
233. Nehmen, wame, nimm, wâm (für wemu, wezmu, wem). Abnehmen, délwast (für dolu wzíti, slaw. wziati).
234. Lieben, lyeiba (für lubim, Poln. lubię).
235. Tragen, nütze, nüsset (für nosim, nosit).
236. Fahren (vehere), wisce, wissit (für wozim, wozit). Das ss gelinde ausgesprochen.
237. Schneiden, rese (für režu, Infin. řezati).
238. Säen, ssye, Infin. syôt (für sieju, siejati).
239. Ackern, mit dem Haken, wirre, wóarat, mit dem Pfluge, plause. Vergl. radeli, der Haken und plauk, Pflug, N. 165 (für wořu, worati, slaw. oriu, orati).
240. Verbergen, verstecken, sakrit (für zakryti).
241. Giessen, lie (für liju).
242. Kochen, wore (für wariu).
243. Ist, gang (für jest, je). Der Rhinesmus bey diesen Wenden ist oft ganz abscheulich.

246. Gehe, bey Leibnitz Gehe hin, Hoiden (im Vocabul.
hoide). Sonst eyde, er geht, als doast eyde, der
Regen geht, d. i. es regnet (für idi, chodi).

§. 20. 247. Ich, jose (für az, jaz).

248. Du, toy, tay (für ty).
249. Er, wan (für on, Böhm. won).
251. Wir, moy (für my).
253. Sie, im Plur., wannay (für oni).
257. Wer, kotge, katü (für kto).
258. Ja, je (für jej).
259. Nein, ni (für ni, ne). Gar nicht, nîts, nik.
260. Wo, tyitt, wohin, kôm (für kdie, kam).
261. Hier, ssêm (für sem, hieher).
262. Dort, tôm (für tam).
263. Unter, pitt (für pod).
265. In, wa (für w, we).
267. Nun, jetzt, bey Domeyer nina (für nynie).
268. Vor, pride (für pred).
269. Nach, nachher, pisslyot (für poslie, Poln. poslad,
hinter).
270. Wie, kok, kak, bey Domeyer kuk (für kak).
271. Ohne, prise (für prez, bez).
272. Oder, tzitt.
273. Sieh, ssay.

§. 21. Unter den Zahlwörtern im Vocabular sind
sto und taužent von den Lausitzer-Wenden entlehnt.
Bey Pfeffinger ist 100 panstüge, 1000 aber disant pantsüge.
9 ist nach Henning diwangt. Die Zahlwörter
sind im Vocabular aus Pfeffinger nach der längern Form
mit einigen Unrichtigkeiten abgeschrieben. Für sytaru,
sechs, schreibt Pfeffinger süstarü. Für simtaru, sieben,
sütmarü. Und so schreibt Pfeffinger überall — arü an-
statt aru. 1 ist bey ihm janeu, im Vocabular janei, 2
tawoi, im Vocabular tawo.

§. 22. Die Wochentage nennt Henning, wie folget: Sonntag, nidelya, Montag, pnidelja, Dinstag, thöre (von wtory), Mittwoch, sreda, Donnerstag, perendân (von perun, Jupiter), Freitag, skumpe, Sonnabend, sibötta. Wenn nun bey Domeyer gelesen wird: scumbe, gestern, subuda, heute, janidiglia, morgen, so ist diess ein lächerlicher Missverstand. Der Fragende legte dem Wenden seine Fragen am Sonnabend vor und fragte nun, was ist morgen, und der Wende antwortete: es ist Sonntag, ja nidiglia. Auf die Frage gestern antwortete er: Freytag, weil eben heute Sonnabend subuda war. Unmöglich kann der Wende das Thal thorungardol, die Wachtel wagalapatinatz, die Flammen witchintschurissa genannt haben; ersteres ist ja Berg und Thal, das zweyte Wachtel der Vogel, und das dritte heisst: das Feuer raucht oder brennt. Pfeffingers Vocabularum Venedicum, das er 1698 unter diesen Wenden sammelte, ist viel richtiger. Doch wenn es S. 259 heisst: de l'or, *seyma*, so ist offenbar, dass der Wende bey Gold an kalt dachte, da S. 278, 279 das Wort seyma dreymal vorkommt, und Winter und Kälte bedeutet: l'hyver, *seyma*, nous avons froid, *seyma jamma*, il gèle, *seyma*. Auch heisst minnheit sneec nicht blos Schnee, sondern jetzt geht Schnee, d. i. schneyt es, ninnaswete heisst nicht blos es blitzet, sondern jetzt blitzet es; ninnatsi sneig haid heisst jetzt will es schneyen, nicht blos es will schneyen. Ferner une flamme heisst nicht joskra, sondern joaskra bey Henning ist ein Funke.

§. 23. Unstreitig hat Henning fleissiger und genauer gesammelt. Seine Arbeit hat schon Eckard in seiner hist. studii etymol. I. germ. Hanoverae, 1711. 8. angepriesen. Degit Wustroviae, sagt er S. 168, *Christianus Hennigen*, vir doctus et pastor ecclesiae illius loci, qui a multis jam annis in id incubuit, ut quae de lingua Venedica ibi locorum superessent, colligeret, ac tandem *Glossarium Germano-Venedicum* congescit, in quo non

voces solum sed formulas etiam loquendi plurimas annotavit. Specimen inde mecum communicavit jamdudum vir plurimum Reverendus et vellem ex eo quaedam benevolo lectori offerre, nisi integrum opusculum brevi editum iri sperarem. Doch liess Eckard das ihm von Hennigen mitgetheilte Vaterunser S. 169 nebst einem Liede abdrucken. Es fängt an: Nos holya Wader, und weicht nur in Kleinigkeiten von der Formel ab, die ich aus der Handschrift selbst entlehnte.

Nôsse Wader ta toy giss wa nebiscay.

Sjungta woarda tügi geima.

Tia rîk komma.

Tia willya shinyôt, kok wa nebiscay, kôk kak no sime.
Nôssi wissedanneisna stgeiba doy nâm dâns.

Un wittedoy nâm nôsse ggrêch, kak moy wittedoyime
nôssem grêsmarim.

Ni bringoy nôs ka warsikónye.

Tay lösoáy nôs wit wissokak chaudak. Amen.

Chaudak ist der Böse, bey Eckard chundak *; wit von, anstatt wot, bey andern Slawen ot. Den Vorschlag w lieben auch die Lausitzer Wenden.

X.
Wader, woarda, rik, komma, stgeiba, bringoy, war-
sikonye, lösoay sind aus dem Teutschen geborgt.

§. 24 a. Aus dem Wörterbuch kann ich noch anführen: jose môm, ich habe, tay môs, du hast, wan mo, er hat. Elbe, laby, mit dem Beysatz: So heisst sie auch bey den Böhmen. Bey diesen heisst sie aber labe. Da Pfeffinger lobi schreibt, so scheinen die dortigen Wenden das a dunkel und tief ausgesprochen zu haben.

b. Bauer, bôr. Bauerschaft, smardi (Russ. smerd).

c. Erdmännchen, bey den hiesigen Leuten, sowohl Teutschen, als Wenden Untererdschen genannt, görzonick, plur. görzonü. Scheint herzukommen vom Wort tgöra, ein Berg, quasi Bergmännchen.

* Chaudag je genitiv singul. (č. 221). Pf.

d. Teufel, welcher, der alten Wenden Einbildung nach, in der Erde wohnt, tzörne simenik, i. e. schwarzer Erdgeist; item tebal, chaudatz.

e. Brandwein, bärwin, insgemein klore, so jotarne klore, des Morgens das Klare, wovon die Wenden sehr viel halten, dass sie auch die kleinsten Kinder daran gewöhnen. Wenn jemand krank ist, es sey jung oder alt, so ist Brandwein mit Syrup ihre Arzney; hilft das nicht, so haben sie zu andern Mitteln schlecht Vertrauen, es müsste denn Messen, Segnen und Beten seyn.

f. Geige, giglia, ist bey den hiesigen Wenden nicht lange bekannt gewesen, aber wohl die Trommel, welche bey allen ihren Freudengelagen sich noch jetzo muss hören lassen.

g. Gerichte, ist bey den hiesigen Wenden so viel als Amt, chord (gord, kgord), vor's Amt, pride chordom, auf dem Amte, na chorde. Hiervon stammet ab kgor-teisde, eine wüste Stelle von einer Burg oder Schloss, wie so der Burgplatz zu Puggen genannt wird, da vor diesem ein Schloss gestanden. (Vergleiche grad, grod, gradišče.)

h. Glied, ladik, plur. ladeitza; männliches Glied, klika, weibliches, pôtka.

i. König, tyenangs, pl. tyenangsa, bedeutet eigentlich etwas fürnehmes, auch einen Edelmann, weil sie vor diesem fast nichts höheres gekannt. Heilige drey Könige, sjunta tarri tyenangsay. (Vergl. Kniaz, Fürst.)

j. Leinweber, takats.

k. Linen Tuch, plöchta, v. Pechtling.

l. Ofen, komanoy, von komoy, Stein, weil sie ihre Oefen gemeinlich von Steinen gemacht; von Kacheln haben sie in ihrer Sprache kein eigen Wort. Ofenkachel, kachgill. Ofenkrücke, grebli.

m. Pechtling, plâtnie, eine Art grob Linnen, davon sie fast das meiste Geld machen, so weit zur See verführt wird. Pechtling-Händler, plâtninik.

n. Schiessen, strelitz (strēlit), durchschiessen pär-strelit u. s. w. Fragt sich, ob hiervon das moscowitische Wort Strelitz herkomme? (Ohne Zweifel.) Schiesspulver, strelyanganse pulwer.

o. Springen, skôtze, skókat; von einander springen, rísskókne etc. Von diesem Worte kommt das krainerische skok, ein Sprung, und von selbigen der Name der Uskoken, wie die Wallachen genannt werden, welche vor anderthalb hundert Jahren aus der Turkey entlaufen und in Krain kommen.

p. Verloben, zopeita; Verlöbniss, zopeitge, soll von Saufen herkommen, weil brav dabey gesoffen wird, und sie noch jetzo (zu Hennings Zeiten) auf den Jahrmärkten geschlossen werden.

q. Weben, takat, Weber, tazeika. Weberbaum, klawá. Der Baum, worauf das gewebte Linnen sitzt, worteidle (Böhm. wratidlo). Weberschemmel, worauf man tritt, stipin, plur. stipnay.

r. Da Istmenêssa, kleiner, namenêssa, der kleinste heisst, so wird der Superlativ vermittelst der Vorsylbe na (anstatt nay) gebildet; gegen die Vorsylbe ist habe ich noch einigen Zweifel, indem schon menêssa ohne ist der Comparativ seyn muss. [Slowjan Němcej praješe: Kleiner ist menêssa. Pf.]

III. Henningowa pěsň.

§. 25. Henningowu pěsň podawam tudy najprjedy z Hilferdinga (str. 38), potom deleka pak, dokelž su w textomaj někotre za ryčespytnika njesnadne różnotki, dobo tež z Ekkardoweho wotčišća. Henningowe „wuženjenje“, jeho rukopisnemu słownikę přiwdate, je z hudźbnymi dypkami abo notami wuhotowane; před nim steji (Hilferd. str. 37) to rozpokazanje: „Hierbei ist zu merken, wenn der Fuchs gesprochen, man soll ihm den Hintersten von einander schlagen, so fangen sie alle an, so viel ihrer beisammen bei Tische sitzen, mit Fäusten

wacker auf den Tisch zu trommeln und auf solche Art dieses Lied zu endigen. — Will man's nach der Kunst singen und spielen und ihm sein rechtes Rechtthun, so gehören 3 Personen darzu. Die erste Person fragt zum Exempel: Katü més Ninka bayt? die andere antwortet: Télka més Ninka beyt. Die folgende Zeile: Télka ritzi woapack ka neimo ka dwemo, singen sie alle drei zugleich, und damit es eine gute Harmonie gebe, singet eine Person zwischen den Discant und dem Bass eine Mittelstimme. Die Worte aber: Jôs giss-wiltga grisna Sena; Nemik Ninka bayt; muss die dritte Person allein singen, und denn die letzten Worte wieder alle drey: Und so mit den andern auch.
— Pěsní sama je tale:

1.

,Katü més Ninka bayt?“

„Telka més Ninka bayt“:

Télka ritzi woapack ka neimo ka dwemo.

Jôs* gis wiltga** grisna sena;

Nemik*** Ninka bayt,

Jos nemik Ninka bayt.

1.

Wer soll Braut sein?

Die Eule soll Braut sein:

Die Eule sprach: hinwieder zu ihnen den beiden:

Ich bin eine sehr gressliche Frau;

Kan die Braut nicht sein,

Ich kan die Braut nicht seyn.

2.

,Katü més Santik bayt?“

„Stresik mes Santik bayt.“

Stresik ritzi woapack ka neimo ka dwemo:

* Jôz = jâz (§. 5, 1), **ѧչ աչ**: já (č), ja.

** Wiltja za „wilkja (§. 4, 3), wilkt*: wiley, wuley.

*** Njemig = njemogū (§. 5, 2): njemóžu.

,Jôs gis wiltga mole tgaarl;
Nemik Santik bayt,
Jos nemik Santik bayt.'

2.

Wer soll Bräutgam sein?
Der Zaunkönig soll Bräutgam sein,
Der Zaunkönig sprach Zu ihnen hinwieder den beiden:
Ich bin ein sehr kleiner kerl;
Kan nicht Bräutgam sein:
Ich kann nicht Bräutgam sein.

3.

,Katü mês Treibnik bayt?
— „Wôrno mês Treibnik bayt.“
Wôrno ritzi woapak ka neimo ka dwemo:
,Jôs gis wiltga tzôrne tgaarl;
Nemik Treibnik bayt.
Jos nemik Treibnik bayt.'

3.

Wer soll der Brautführer sein?
Die Krähe soll Brautführer sein?
Die krähe sprach hinwieder zu ihnen den beiden:
Ich bin ein sehr schwarzes Kerl;
Kan nicht Brautführer sein,
Ich kan nicht Brautführer sein.

4.

,Katü mês Tgauchgor* bayt?
— „Wautzka mês Tgauchgor bayt.“
Wautzka ritzi woapak ka neimo ka dwemo:
,Jos gis wiltg glupzit tgaarl;
Nemik Tgauchgor bayt,
Jos nemik Tgauchgor bayt.'

4.

Wer soll der Koch sein:
Der Wolf soll der Koch sein:

* Tjauchor t. j. kucharí, H. (§§. 4, 3; 5, 5).

Der Wolf sprach hinwieder zu ihnen den beiden:
Ich bin ein sehr tückscher Kerl;
Kan der Koch nicht sein,
Ich Kan der Koch nicht sein.

5.

,Katü mēs Czenkir bayt?“
„Sogans mēs Czenkir bayt.“
Sogans rītzi woapak ka neimo ka dwemo:
.Iōs gis wiltge dralle tgaarl;
Nemik Czenkir bayt,
Ios nemik Czenkir bayt.“

5.

Wer soll Einschenker sein?
Der Hase soll Einschenker sein.
Der Hase sprach hinwieder zu ihnen den beiden:
Ich bin ein sehr Schneller kerl;
Kan nicht Schenker sein,
Ich kan nicht Schenker sein.

6.

,Katü mēs Spellman bayt?“
— „Bütgan* mēs Spellmann bayt.“
Bütgan rītzi woapak ka neimo ka dwemo:
.Ios gis wiltge daugen ** roat;
Nemik Spellmann bayt,
Ios nemik Spellmann bayt.“

6.

Wer soll ein Spielmann sein?
Der Storch soll Spielmann sein:
Der Storch sprach hinwieder zu ihnen den beiden:
Ich habe einen sehr grossen Schnabel;
Kan nicht Spielmann sein,
Ich kan nicht Spielman sein.

* Bütjan — botjan, **H.**, baón.

** dug — daug (§. 5, 5), dołhi; roat — rot, **H.**

7.

,Katū mēs Teisko bayt?“

— „Leiska mēs Teisko bayt.“

Leiska rītzi woapak ka neimo ka dwemo:

,Risplasteite miang peisong.

Bungde wóassa teisko,

Bungde wóassa teisko!“

7.

Wer soll der Tisch sein?

Der Fuchs soll der Tisch sein.

Der Fuchs sprach hinwieder zu ihnen den beiden:

— Schlagt von einander meinen Schwanz,

So wird er euer Tisch sein,

So wird er euer Tisch sein.

C. Ekkardowe z běrki (1698).

Io. Georgii Eccardi Historia Studii Etymologici...
Hannoverae 1711. 8°.

§. 26. Ekkard poskića najprjedy I. Wótčenaš (§. 28), potom II. wuženjenje (§. 29), kotrež smy runje pónzali, III. Pfeffingerowy słownik (§§. 31—49) a IV. někotre rozryčowanja (§. 50). Dokelž pak je jeho zawod tež wulcy zabjerný, sym za najlepsze džeržał, wšitko, štož wón str. 259—306 podawa, dospołne tudy po słowie wotčišćeć dać (§§ a němski přełožk francowskich * wurazow sym ja přistajił). Ekkard tam piše:

CAP. XXXV.

De Slavonicae linguae dialectis in Germania superstibus, et de Scriptoribus huc spectantibus.

§. 27. Sed mentio etiam hic loci facienda est Linguae Slavonicae, quam Carolus IV. Imperator in extremo Aureae Bullae capite Illyricam vocat atque Electorum filiis, haeredibus & successoribus unà cum Germanica, Latina & Italica maximoperè commendatam dedit; ut

* Wšě zmylki su tudy njepřeměnjene wotčišcane.

scilicet cum gentibus sermonem communicare ac in scientiam ingentium, arcanarumque rerum ipsi, interpretibus & testibus, quorum fides saepè vacillat, remotis penetrare possent. Verum alia praeterea nobis Germanis est ratio, ob quam ejusdem notitiam magnificere omnes debemus. Non enim solum nostro aevo adhuc durat usus hujus linguae, in Istria, Carniola, Carinthia, Bohemia, Moraviaque & Lusatia nec non in Silesiae partibus extremis, Luneburgici Ducatus Praefecturis Luchoviensi & Dannenbergensi, sed olim quoque per Stiriam, Silesiam omnem, Misniam, Terram Advocatorum, Marchiam universam, Ducatum Mecklenburgicum & Lauenburgicum, Pomeraniam & Prussiam Slavonici generis populi incoluerunt, locisque huc usque superantibus nomina dederunt, quorum significationem, nisi linguae peritus fuerit, exponere potest nemo. Extant quoque in lingua Germanica cultiori vocabula plurima, quae Slavis accepta ferenda sunt, ut taceam ipsius gentis historiam vix ac ne vix quidem intelligi posse absque cognitione accuratori pristinae dialecti. Perspectum hoc fuit Thomae Reinesio qui Lection. variar. l. 1, c. 14. Slavicam, inquit, seu Slavonicam linguam gentis Sarmaticae Vinedorum, quae in Germania transmisso Vistula et Danubio è Scythia in Illyrico Dalmatiaque latè habitavit olim, hodieque plures ejus insidet provincias, malo more ceu rusticam, impexam, sordidamque et indignam homine liberali *δοξησισευροι* et polituli nonnulli derident: contra pro Jovis habent cerebro, si quid transalpinum, Gallicumque inter aequales tinnire nōrunt. Is neglectus quantum inscitiae et tenerarum in rebus vicini, et Aquilas easdem nobiscum venerantis populi objiciat Germanis, serò* nimis, et cum deplorare solum possunt, sentiunt. Georg. Casp. Kirchmayerus eandem linguam peculiari dissertatione de origine, Jure ac Utilitate illius Wittebergae 1697 conscripta, commendavit. Neque parvam merentur laudem, qui aut patrocinio suo aut studio dignati sunt gentis olim cele-

berrimae idioma, ex quibus nominandi sunt Magnifici Superioris Lusatiae Status, quorum jussu anno 1693 in publicum prodiit Catechismus Lutheri in Vandalicam linguam translatus. Eodem anno M. Abrahamus Frenzelius, Verbi Divini Minister Schonaviae in Lusatia, emisit Budissae Librum primum de Ordinibus Linguae Sorabicae, in quo vocabula Sorabica ea exposuit, quae materialiter & formaliter Ebraea putavit. Anno 1694 idem Sittaviae Caput primum libri secundi de Originibus ejusdem linguae publicavit, in quo vocabula ea, quae per Metathesin ipsi Ebraeae visa sunt, explicavit. Anno sequenti prodiit ibidem Caput secundum libri secundi, in quo vocabula recensuit, quae per antistoechon Ebraea existimavit. Anno 1696 Caput tertium libri secundi editum est, in quo expendit vocabula Sorabica, quae per Aphaeresin, Syncopen et Apocopen Ebraea esse duxit. Eodem anno Caput quartum libri secundi excudi fecit, in quo ejusdem linguae vocabula enumeravit, quae per prosthesin, epenthesin et paragogen Ebraea credidit; quinque etiam linguarum, Ebraeae, Graecae, Latinae, Germanicae et Sorabicae vocabula harmonica in fine adjectit. Elegans certè opus est et non vulgari eruditione refertum, quod alio nomine Lexicon Etymologicum Sorabicum dici meruisset, quandoquidem origines Sorabicorum ubique tradit, unde vim eorum accuratius intelligas. Exhibet etiam passim magnum locorum et familiarum Germanicarum numerum, quae ex Slavonica lingua et nomen et significationem habent. Ne vero rudiores Lectores taedium lectionis caperet, Critica, Philologica, topographica et historica varia Etymologicis miscuit. Sed dolendum, mediorem operis partem ob typographorum nostrorum *σμικρολογιας* adhuc lucem expectare. Duobus enim editis libris autor eximius addere volebat octo alios, ut integrum opus decem libris constaret. Argumentum horum ipsemet recenset hoc modo: LIB. III. De Vocab. Sorab. quae secundum Tropos Rhetorices ad Ebraea re-

feruntur. Cap. I. de Vocab. Sorab. quae per Metonymiam Ebraea. Cap. II. De Vocab. Sorab. quae per Antiphrasin Ebraea. Cap. III. de Vocab. Sorab. quae per Metaphoram Ebraea. Cap. IV. de Voc. Sorab. quae per Syncedochen Ebraea. LIB. IV. De Vocab. Sorab. quae mediantibus Linguis aliis ad Ebraea referuntur. Cap. I. De Vocab. Sorab. quae mediante Lingua Graeca ad Ebraea referuntur. Cap. II. De Vocab. Sorabi quae mediante Lingua Latina ad Ebraea referuntur. Cap. III. de Vocab. Sorab. quae mediante Lingua Germanica ad Ebraea referuntur. LIB. V. De Diis Slavorum et Soraborum in specie. LIB. VI. De Vocabulis propriis Sorabiciis Virorum. LIB. VII. De Vocabulis propriis Sorabiciis Mulierum. LIB. VIII. De Vocabulis propriis Regionum, sive terrarum aut provinciarum et populorum è Lingua Sorabica vel Slavica acceptis. LIB. IX. De Vocabulis propriis Sorabiciis urbium. LIB. X. De Vocabulis Propriis Sorabiciis Pagorum. Post opus Frenclianum publicata sunt Budissae anno 1695 Evangelia atque epistolae Dom. et Fest. Sorabice interpretibus viris clarissimis M. Paulo Praetorio, Archidiacono ad S. Petrum Budissino, Tobia Zschuderly, Pastore Lohsensi, Joh. Christophoro Crugero, Pastore Minakalensi, Georgio Matthaei, Pastore Colmensi et Mich. Raezio, Diac. ad S. Michaëlis Budissino. Eodem tempore beneficio et sumtibus Illustrissimae Dominae Henriettae Catharinae de Gersdorff prodierunt Epistolae Pauli ad Romanos et Galatas, translatæ à Mich. Frenclio, Pastore Portwicensi, Patre Abrahami, quem modo laudavimus. Agenda quoque Ecclesiastica in Marchia Lusatiae usitata typis expressa sunt. Antea vero anno 1690 Venerabilis Decanus Budissinus in Romano-Catholicorum usum Evangelia ac Epistolas Dom. et Fest. una cum Catechismo Petri Canisii, Sorabicè excudi fecerat. Anno 1689 Zacharias Bierlingus, Pastor Parswicensis Didascaliam sive Orthographiam Vandalicam Budissae evulgavit. Anno 1688

Mich. Frenzelius supra citatus Concionem de Baptismo Germanicè et Sorabicè à se conscriptam emisit, qui anno etiam 1670 Evangelium Matthaei ac Marci publico usui Sorabicè exposuerat. Anno 1679 Principia L. Wendicae edidit Jacobus Ticinus, Wittigenaviensis, qui egit etiam de Lingua Sorabica in Epitome sua Historiae Rosen-thaliensis Pragae 1692 excusa. Catechismum Sorabicum emisit in lucem Biwarichius, Pastor Godaviensis cum antea Psalmos septem poenitentiales in eandem linguam convertisset Pastor quidam Porschwicensis. Primus vero, qui post reformationem B. Lutheri Sorabicae linguae pretium posuit, fuit M. Albinus Mollerus, Pastor Straupicensis, qui anno 1574 Budissae Libellum Cantica continentem et Catechismum dialecto inferioris Lusatiae conscriptum imprimi fecit. Bohemica dialecto scripti quam plurimi extant libri, unde moneo saltem Grammaticas ejusdem, Georgium Nicolai, Pragae 1569. Matth. Benesovinum 1577. Joh. Drachovium, Brunnae, Georgium Ferum, S. J. Pragae 1642. Wenceslaum Johannem Rosam Micro-Pragae, 1672 ut caeteros taceam, edidisse. Lexica ejusdem linguae, non parvo numero prodierunt. Mihi Dictionarium Bohemico - Latinum. Olomuci 1562. Lexicon Bohemo - Germanico - Latinum Pragae 1586 et Caspari Wussini, Bibliopolae Pragensis, Dictionarium trilingue, Germanico-Latino-Bohemicum Pragae nuper ex-cusum, innotuerunt.

Dialectum Slavonicam, qua Carni utuntur, descriptsit nostra aetate Illustris Vir Joh. Weichardus Valvasor in libro insigni, quo Gloriam Ducatus Carniolae explicavit. Jam vero Seculi Decimi tertii anno octuagesimo quarto Adamus Bohorizus Wittebergae ediderat Arcticas horulas successivas de Latino-Carniolana litteratura ad Linguae Latinae analogiam accommodata, in quibus de Sclovonicici idiomatis rebus Grammaticis et cognatione Linguae Moscoviticae, Ruthenicae, Polonicae, Bohemicae

atque Lusatice cum Carniolana, Dalmatica et Croatica tractavit. Paulo antea ibidem prodierat integrum S. Scripturae volumen, in linguam Carnis, Croatis et Dalmatis usitatam, translatum à M. Georgio Dalmatino et Primo Trubero, quorum ille Vetus hic Novum Testamentum interpretatus erat. Dalmatinus Pentateuchum Lublini 1578 typis commiserat. Königius in Bibliotheca testatur, Truberum Doctorem Slavonicum obiisse 1586, primum excogitasse artem scribendi linguam Vandalicam literis Latinis et praeter N. T. in eam linguam traduxisse Catechismum, Augustanam Confessionem, Examen Phillipi etc. qua ratione effecerit, ut non solū in Ducatu Carniolae et Carinthiae, sed et in ipsa Turcia Evangelii doctrina fuerit propagata. Habet tandem Venedica gens in Ducatus Luneburgici Praefecturis Luchoviensi et Dannebergensi habitans genus dicendi Slavonicum, quod considerationem nostram meretur. Derisi quidem homines hujus gentis quondam cum sua lingua a nostris Saxonibus habiti sunt, ac usu illius à Praefectis gravi sub poena interdicto, plerumque ejus se gnaros esse negarunt, quo factum, ut ea inter seniores duntaxat ruricolas vigeat. Et brevi habuissimus gentem vernaculae suae ignaram, nisi sub Georgii Ludovici Serenissimi Electoris nostri clementi regimine ad conservationem atque usum illius iterum excitati fuissent nostri hi Slavi. Degit Wustroviae Christianus Hennigen, vir doctus et Pastor Ecclesiae illius loci, qui à multis jam annis in id incubuit, ut quae de lingua Venedica ibi locorum superessent, colligeret, ac tandem Glossarium Germanico-Venedicum congressit, in quo non voces solum sed formulas etiam loquendi plurimas annotavit. Specimen inde mecum communicavit jamdudum vir plurimum Reverendus, et vellem ex eo quaedam benevolo Lectori offerre, nisi integrum opusculum brevi editum iri, sperarem. Ut tamen ii, quibus nostri Venedi ignoti sunt, habeant, unde de lingua illorum judicare possint, lubet hic inserere

Orationem Dominicam a laudato Hennigenio mihi transmissam, quae his verbis concepta est:

§. 28. Nôs hôlya wader ta toy chiss wa nebiscgáy. Sjunta woarda tugi geima. Tia rîk komma. Tia, willya schingôt, koke nebiscgáy, kok kak no sime. Nôéssi wisse danneisna stgeiba doy nam dans. Un wittedoy nom nôsse ggreis tak moy wittedogime nossem gresnarim. Ny bring goy nôs ka warsikônge. Tay lôsoáy nôs wit wis-sókak. Chundak.* Idem Hennigenius me etiam donavit quadam Cantilena, quam in tabernis considentes Venedi nostri cantare solent. Est ea talis:

- §. 29. 1) Katy mês Ninka beyt?
Teelka mês Ninka beyt:
Têlka rítzi.
Wapakka neimo ka dwemo.
Gos giss wiltge grisna Sena;
Nemik ninka beyt:
Gos nemik Ninka beyt:
2) Katy mês Santik beyt?
Stresik mês Santik beyt:
Stresik rítzi
Wapak ka neimo ka dwemo:
Gos giss wiltge mole Tgaarl;
Nemik Santik beyt:
Gos nemik Santik beyt:
3) Katy mês Treibnick beyt?
Wôrno mês Treibnick beyt;
Wôrno rítzi
Wapak ka neimo ka dwemo:
Gos giss wiltge tzôrne Tgaarl;

* Njeje-li chundak přečíšcane za chaudak (§. 13), by drje so korjen w stslskim **ХУД-ОГ-И** (= peritus, erfahren, kundig) pytać něl, a slowo ‚chûde‘ by, in malam partem naložene, snadz tak wjele bylo kaž, lestny (listig, callidus), zly*. Wîsjôkag(o) chûdag(o): nomin. wijsjôke chûde = wšitkore zle. — Môžno by tež bylo, zo je so nôsnik korjenja ‚chûd‘ njeporjadne sobu do ‚chud‘ zasuwował.

Nemik Treibnik beyt:
Gos nemik Treibnik beyt:

- 4) Katy mēs Tjauchor beyt?
Wauzka mēs Tjauchor beyt:
Wauzka ritzi
Wapak ka neimo ka dwemo:
Gos giss wiltge glupzit Tgaarl;
Nemik Tjauchor beyt:
Gos nemik Tjauchor beyt:
- 5) Katy mēs Czenkir beyt?
Sogangs mēs Czenkir beyt.
Sogangs ritzi
Wapak ka neimo ka dwemo:
Gos giss wiltge dralle Tgaarl;
Nemick Czenkir beyt,
Gos nemik Czenkir beyt:
- 6) Katy mēs Spelmann beyt?
Bütgan mēs Spelmann beyt:
Bütgan ritzi
Wapak ka neimo ka dwemo:
Gos giss wiltge dauge Raath;
Nemick Spelmann beyt,
Gos nemik Spelmann beyt.
- 7) Katy mēs Teisko beyt?
Leiska mēs Teisko beyt:
Leiska ritzi
Wapak ka neimo ka dwemo:
Ris plast neitmo mia wapeis
Bungde, woessa Teisko:
Bungd wôssa Teisko.

Cantilenam hanc in Germanicam Linguam Hennigenius transtulit hoc modo:

- 1) Wer soll Braut seyn?
Die Eule soll Braut seyn:

Die Eule sprach:

Hinwieder zu ihnen den beyden:
Ich bin eine sehr gressliche Frau;
Kan die Braut nicht seyn,
Ich kan die Braut nicht seyn.

- 2) Wer soll Bräutgam seyn?

Der Zaunkönig soll Bräutgam seyn:
Der Zaunkönig sprach
Zu ihnen hinwieder den beyden:
Ich bin ein sehr kleiner Kerl;
Kan nicht Bräutgam seyn :
Ich kan nicht Bräutgam seyn.

- 3) Wer soll der Brautführer seyn?

Die Krähe soll Brautführer seyn:
Die Krähe sprach
Hinwieder zu ihnen den beyden:
Ich bin ein sehr schwartzter Kerl;
Kan nicht Brautführer seyn,
Ich kan nicht Brautführer seyn.

- 4) Wer soll der Koch seyn:

Der Wolff soll der Koch seyn:
Der Wolff sprach
Hinwieder zu ihnen den beyden:
Ich bin ein sehr tückischer Kerl;
Kan der Koch nicht seyn,
Ich kan der Koch nicht seyn.

- 5) Wer soll Einschencker seyn?

Der Hase soll Einschencker seyn.
Der Hase sprach
Hinwieder zu ihnen den beyden:
Ich bin ein sehr schneller Kerl;
Kan nicht Schencker seyn,
Ich kan nicht Schencker seyn.

- 6) Wer soll ein Spielmann seyn?

Der Storch soll Spielmann seyn:

Der Storch sprach
Hinwieder zu ihnen den beyden:
Ich habe einen sehr grossen Schnabel;
Kan nicht Spielmann seyn,
Ich kan nicht Spielmann seyn.

- 7) Wer soll der Tisch seyn?
Der Fuchs soll der Tisch seyn,
Der Fuchs sprach
Hinwieder zu ihnen den beyden:
Schlagt voneinander meinen Schwantz,
So wird er euer Tisch seyn,
So wird er euer Tisch seyn.

Vides his verbis Slavonicis passim misceri quaedam ex Germanico idiomate corrupta, neque aliter fieri potuit in gente Germanicis populis undique cincta atque per novem ferē secula Germanis subjecta.

§. 30. Quoniam autem hic in eo sumus, ut notitiam linguae Venedicae, quae in Ducatu Luneburgico superat, demus, non possumus non inserere, et quidem in gratiam Lectorum exterorum, integrum vocabularium, quod anno 1698 cum inter Venedos ageret forte, summo cum studio in proprios usus sibi confecit Johannes Fridericus Pfeffingerus, Equestris Academiae Luneburgensis Inspector, a quo Institutiones Juris publici Vitriarii, Historia Seculi praeteriti, Geographia et Mathesis practica hactenus non tralatitiâ ratione illustratae fuerunt. Quod ad orthographiam attinet, in ea Gallos secutus est, quemadmodum et Venedica verba Gallicis explicavit. Ut vero pronunciatio sibi eo melius constaret, Graecos accentus, ubi opus fuit, vocibus superimposuit. Nos nihil mutamus, sed eodem, quo accepimus, modo illud offerimus.

VOCABULARIUM VENEDICUM.

CHAP. 1.

De Dieu, des Esprits et des Choses Theologiques,
Du Ciel, etc.

§. 31. D'Ieu. *Gott*, Büsatz.

Un Ange, *engel*, Inglic.

Le Diable, *teufel*, Scheudatsch.

Le Ciel, *himmel*, Nebúy.

L' Enfer, *hölle*, Smüla.

L' Ame, *seele*, Deúscha, ou Deússcha.

Le Battême, *taufe*, Tumbneízia.

La St. Cene, *das heilige abendmahl*, Büsateiskò.

Nous irons à la Cene, *wir gehen zum abendmahl*, Jútsan
heýtka Büsateiskò.

Un sorcier, *zauberer*, Tóblatsch.

Un Pasteur, ou Maitre d' Ecole, *geistlicher, lehrer*, Püp.

Un marguillier, *kirchenvorsteher*, Dshéster.

Un Livre, *buch*, Bückwoi.

La Bible, *die bibel*, Wíldia Bückwói ; cela veut dire, le
Grand Livre.

Un livre des Chansons etc., *gesangbuch etc.*, Móla Bück-
wói. Cela veut dire, Le Petit Livre. Car les Vandales n' ont que cette difference, pour distinguer
leurs livres.

Un an, *jahr*, Liuteù.

Un mois, *monat*, Ziternidéilla (t. j. štyri njedžele).

La Nouvelle année, *das neue jahr*, Nivaglutüf.

Janvier, *januar*, cela veut dire la même chose.

Fevrier, *februar*, Rüsatz.

Mars, *märz*, Sürman.

Avril, *april*, Chéudemón. C'est à dire, le mauvais mois.

May, *mai*, Leísten mòn.

Jün, *juni*, Pancjustemón. C'est à dire, le mois de Pen-
tecote.

Juillet, *juli*, Senínic.

Aoust, *august*, Haymôñ.

Septembre, *september*, Prégna Seine mòn.

Octobre, *october*, Weiniamôñ. C'est à dire, le mois du vin.

Novembre, *noreember*, Seymemôñ.

Décembre, *december*, Trebemôñ, où Trübnemôñ. C'est à dire: le Mois de Noël.

Un jour, *tag*, Dan.

Dimanche, *sonntag*, Nidíglia (čit. nidílja).

Lundi, *montag*, Pnedígl (čit. p[o]njedílj[a]).

Mardi, *dinstag*, Töre (t. j. wtore, == wutora).

Mercredy, *mittwoch*, Sréda.

Jeudy, *donnerstag*, Perendâñ (t. j. Pjerunowy džen).

Vendredi, *freitag*, Skúmppe.*

Samedi, *sonnabend*, Süboída.

Un heure, *stunde*, Stund.

CHAP. 2.

Des fêtes, et des parties du Monde etc.

§. 32. Noël, *weihnachten*, Trébe.

Pâques, *ostern*, Justrói.

Pentecôte, *pfingsten*, Pancjüstée.

La St. Jean, *St. Johannes*, Sredügliat.

La St. Michel, *St. Michael*, Maichaléwa.

Une fête, *ein fest*, Siunceù.

Un jour de jeunes, *fasttag*, Sádat.

Les Rogations, *bettage*, Bettag.

Le Monde, *welt*, Nepù (Njebjo za „swět“).

Le Soleil, *sonne*, Dépra Wédrú.

Les Rayons, *strahlen*, Williéed.

L' ombre, *schatten*, Chlôd.

La Lune, *mond*, Leýna.

La pleine lune, *vollmond*, Moniapoûn.

La nouvelle lune, *neumond*, neu mónia nenna.

Le premier quartier, *das erste viertel*, Erste vardál.

* Skúmppe, (skupy džen?) zda so přemjeno pjatka byé.

- Le dernier quartier, *das letzte viertel*, Deuschia dò.
- Le Printemps, *frühling*, Te Proilutü (čit. proljutü).
- L' Eté, *sommer*, C'est la même chose.
- L' Automne, *herbst*, Te Pregnia Seíne.
- L' Hyver, *winter*, Seýma.
- Les Etoiles, *sterne*, Ghiûsda.
- Le feu, *feuer*, Witchin (čit. widjiń, = wogení).
- L' air, *luft*, Fiúder (вътре).
- L' eau, *wasser*, Vóda.
- La Terre, *erde*, Símia.
- Une flammme, *flamme*, Jóskra.
- La fumée, *rauch*, Dóim.
- La süye, *russ*, Sózey.
- La Cendre, *asche*, Poipöl.
- Du Bois, *holz*, Trówa.
- Une Buche, *scheit*, klotz, Draweneù.
- Une pierre, *stein*, Kommói.
- De la glace, *eis*, Léed.
- Le Broüillard, *nebel*, Miócla.
- Une nuée, *wolke*, Duntzneù.
- La rosée, *thau*, Rösa.
- La Pluye, *regen*, Dóst.
- Il faut chaud, *es ist warm*, Deplü.
- Il fait beau, *es ist schön*, Döbra wédrii.
- Il fait villain temp, *es ist garstiges wetter*, Seýma.
- Le temp est bien changeant, *das wetter ist veränderlich*, Cheúda wédrii.
- La saison, *jahreszeit*, Wédrii.
- Nous avons froid, *es ist uns kalt*, Seýma jámme.
- Il gèle, *es friert*, Seýma.
- Il pleut, *es regnet*, Pudaísa dost.
- Il veut pleuvoir, *es will regnen*, Nonnátsi dost haid.
- Il tonne, *es donnert*, Chrámat.
- Il éclaire, *es blitzt*, Niňna Swéte.
- Il veut neiger, *es wird schneien*, Ninnátsi sneighaid.
- Le vent, *wind*, Viúder.

- Le Vent d' Orient, *ostwind*, Cheúde Viúder; i. e. Le mauvais vent.
- Le Vent du Ponant, *westwind*, est la même chose.
- Le Vent du Midy, *südwind*, Dröge viúder; i. e. Vent sechant, où sec.
- Le Vent du Septentrion, *nordwind*, Nupalói. Viúder; i. e. Vent à quartier, où un vent, qui est ni bon, ni mauvais.
- La neige, *schnee*, Ninnheit sneéc.
- La Mer, *das meer*, Wildia vóda, où Wilka vóda, i. e. la grand' eau.
- Une Riviere, *fluss*, Molaréka.
- Un Ruisseau, *bach*, Bec, ou Mola vóda, i. e. petite eau.
- L' Elbe, *Elbe*, Lobi.
- Du Vin, *wein*, Weýna.
- Du vin vieux, *alter wein*, Stóra Weýna.
- Du vin nouveau, *neuer wein*, Fritschdia Weýna.
- Du bon Vin, *guter wein*, Smúdia Weýna.
- Du Brandevin, *branntwein*, Brandevignia.
- De la bierre, *bier*, Peywò, où Peywi.
- De la bonne bierre, *gutes bier*, Smúdia peywò.
- De la petite bierre, *halbbier*, Peywò ne dóga.
- La bierre est bonne, *das bier ist gut*, Döbra peywò, où dübra peywò.
- Un Cadran, *sonnenuhr*, Wiser.
- Une Ville, *stadt*, Weytchey.
- Un Village, *dorf*, Wáas.
- Un faubourg, *vorstadt*, Kóreytz, où Tschoreizè.
- Un Royaume, *königreich*, Gantz Tschenangs Liungdù.
- Une contrée, *gegend*, Döbra Pöglü.
- Une ruë, *strasse*, Strotoù.
- Un chateau, *schloss*, Gordeýde.
- Une eglise, *kirche*, Zerckchey.
- Une porte, *thüre*, Vórda.
- Un fossé, *graben*, Grovò.
- Une tour, *thurm*, Tôrn.

- Une maison, *haus*, Wísa.
- Une chambre à fourneau, *stube mit ofen*, Dwarneízia.
- Une chambre à coucher, *schlafstube*, Kómer.
- Un fourneau, *ofen*, Kummanói.
- La paroy, *wand*, Skíona.
- Une fenetre, *fenster*, Wócna, où Waenü.
- La Cuisine, *küche*, Käkù.
- Un grenier, *speicher*, *boden*, Ban.
- Une grange, *scheune*, *scheuer*, Góart.
- La montée, *stiege*, Treppói.
- Une echelle, *leiter*, Ribére.
- Une clef, *schlüssel*, Klóitz.
- Un puits, *brunnen*, *ziehbrunnen*, Wungwóol.
- Un jardin, *garten*, Wogáart.
- Un pres, *wiese*, Plóne.
- Un four, *backofen*, *backhaus*, Pitz.
- Un moulin, *mühle*, Malneízia.
- Un chemin, *weg*, Punct.
- Le grand chemin, *landstrasse*, Bréte punct.
- Un sentier, *fusssteig*, Stácia.
- Un pont, *brücke*, Brúcca.
- Un etang, *teich*, Roibedic (dík je ně. deich).
- Une prison, *gefängniss*, Watúrna, où Watórna.
- Une montagne, *berg*, Tchiöra.
- Un rocher, *felsen*, Kómine tchiöra.
- Du sable, *sand*, Piósac.
- Une vallée, *thal*, Tchörung ardôl.
- Du fumier, *mist*, Kneüf.
- Un batteau, *schiff*, Lüdia.
- Un charriot, *wagen*, Tschüla (t. j. tjüla, koła).
- Une roüe, *rad*, Janütschülu (t. j. jene koło).
- Le matin, *morgen*, Sojeýdra.
- Le midy, *mittag*, Pülni.
- Le soir, *abend*, Witseér.
- La nüit, *nacht*, Nüts.
- Au matin, *des morgens*, Rónei.

- Le soir, *des abends*, Püsnü. *Pogdnie zemiat sali*
Un marais, *sumpf*, Pórou. *Poro*, *zemiat sali*
Un auberge, *wirthshaus*, Warteywawüsa. *Wirtowa-węza*
Une lieüe, *meile*, Maillù.
Un tect à pourceau, *schreinestall*, Chléve.
Une gloche, *glocke*, Klatschüle.
La Potence, *galgen*, Galchwói. *[Reineiza]?*

CHAP. 3.

De l' Homme, de ses Parties, Fonctions et accidents.

§. 33. Un Homme, *mensch*, Tscháriol.

- Un Enfant, *kind*, Tschútga. *dziecko*
Un Vieillard, *greis*, Stora tscháriol. *Karl, kjarl, ö..?*
Une vielle, *greisin*, Stora Seéna, où Stora Bobò.
La veüe, *gesicht*, Witsáy.
Louüie, *gehör*, Sleísang.
L' Odorat, *geruch*, Poiwúngsa.
Le gout, *geschmack*, Tcheisóot.
La tête, *kopf*, Klóa, où Gláwa.
Le Corps, *körper*, Seíwat.
Les Cheveux, *haare*, Flassoi.
Le Cerveau, *gehirn*, Müsdenüý. *mózai, mózai*
Le front, *stirn*, Loiszeína.* *s. u.*
Les Levres, *lippen*, Líppia.
Le gosier, *schlund*, kehle, Bröda. *- kann, Baft*
Le Col, *hals*, Wóju.
Un bras, *arm*, Rúnca.
Un doigt, *finger*, Póletz.
La jambe, *bein*, Nücka. *woko*
La barbe, *bart*, Wungs. *wusy*
La langue, *zunge*, Jungsic.
Un oeil, *auge*, Watgy. *woko*
Les yeux, *augen*, Witséy. *wroð.ù*
Une dent, *zahn*, Sumb.
Les Dents, *zähne*, Sumbói.

* Dluž. lysyna, die blässe auf der stirn, die glatte stirn. Pf.

- Les joües, *backen*, Zelü. *Celoszno. Dicke Backfisch.*
La Bouche, *mund*, Wéisda. *Mund.*
La cuisse, *schenkel*, Dicke mangsée. *mangas - mög.*
Le cul, *hinterer*, Peýsda, où Peysediá.
L' Estomac, *magen*, Tschésin.
Les tetons, *brust*, Sóos.
Le nombril, *nabel*, Pump.
Le coeur, *herz*, Seywodac. *Seywodach?*
Le sang, *blut*, Karói.
Le Poingt, *faust*, Pangst. *Piast*
Les ongles, *nägel*, Nütchit.
La main, *hand*, Rúnca, où Pangst. *Hand - glash.*
La main droite, *die rechte hand*, Réchtia runca.
La main gauche, *die linke hand*, Léva runca.
La verge, *männliches glied*, Klínka.
Les parties d' une femme, *weibliche theile*, Piágka.
La vie, *leben*, Seywaàt. *Zash.*
Un flatteur, *schmeichler*, Laseýka.
Un paillard, *hurer*, Seýtcher.
Un yvrogne, *trunkenbold*, Undéga vopeísa.
La mort, *tod*, tóde.
L' Esprit, *geist*, Klówa. *Klof.*
La toux, *husten*, Kuschál.
Un homme, *mann*, Tscháriol.
Un garçon, *knabe*, *jüngling*, Jungtscháriol.
Une femme, *frau*, Séna.
Une fille, *mädchen*, Junga Déefka.
Une jolie fille, *ein hübsches mädchen*, Dóbora déefka.

CHAP. 4.

Des noms de quelques Villes.

- §. 34. Wustrow, *Wustrow*, Wostrüwe.
Saltzwedel, *Salzwedel*, Lósdy.
Löchau, *Lüchow*, Lieuschü.

CHAP. 5.

Des Couleurs.

§. 35. Blanc, *weiss*, Bióla.

Rouge, *roth*, Tschelwein.

Jaune, *gelb*, Chále.

Noir, *schwarz*, Tschiúrna.

Verd, *grün*, Gröne.

Une couleur, *farbe*, Fařbia.

Bleu, *blau*, Blóa.

Gris, *grau*, Chruwéna.

CHAP. 6.

Des Habits.

§. 36. Un justaucorps, *rock*, Rock.

La Culotte, *hose*, Bruchúsa.

Des bas, *strümpfe*, Netnúsa.

Des souliers, *schuhe*, Zriwéi.

Un chapeau, *hut*, Klubue, où Klüpe.

Une chemise, *hemd*, Kortál.

Des pantouffles, *pantoffel*, Dufflì.

Des gangs, *handschuhe*, Runcaweízia.

Un mouchoir, *taschentuch*, Nastüc.

Du Drap, *tuch*, Saúcnia.

De la toile, *leinewand*, Zilói.

Des boutons, *knöpfe*, Knöpü.

Une brosse, *bürste*, sacit.

Un habit, *kleid*, Widdíne.

Un habit neuf, *ein neues kleid*. neúwa widdíne.

Un vieil habit, *ein altes kleid*, stora widdíne.

Une epingle, *stecknadel*, Kleibia stefcia.

Une aiguille, *nähnadel*, Scheutneúcia.

Un crochet, *stange*, Okeídia.

Une agraffe, *agraffe*, Ozey.

CHAP. 7.

Du Boire et du Manger.

§. 37. Du sel, *salz*, Suglì.

- Du poivre, *pfeffer*, paprey.
Du vinaigre, *essig*, Saurey.
De l' huile, *öl*, Olája.
Un torreau, *stier*, Bóla, où Bóala. *Bille!*
Un boeuf, *ochs*, Jeúnatz, où Wóal.
Un nerf de boeuf, *ochsenziemer*, Klinka.
Une vache, *kuh*, Juliwéicia. *Jalo*
Une vache qui donne du laict, *milchkuh*, Korwò, où
Korwù.
Un veau, *kalb*, Tílang.
Un mouton, *schöps*, Szüb.
Un agneau, *lamm*, Wücia, où Wüzia.
Un cochon, *schwein*, Spetchai, où Schweinang. *(3)*
De la viande, *fleisch*, mangsée.
Du veau, *kalb*, Tilangsemangsée.
La queüe, *schwanz*, Wapóis.
Du boeuf, *rindfleisch*, Woalmangsée.
Du cochon, *schweinefleisch*, Schweinemangsée.
Du roty, *gebratenes fleisch*, Picina mangsée.
Du boüilly, *gekochtes fleisch*, wórina mangsée.
Un cerf, *hirsch*, Deiwa Korwò, c' est à dire, une vache
sauvage. *deiwa kruva*
Un sanglier, *wildschwein*, Deiwa Schweinang.
Une lievre, *hase*, Soyánsky.
Un chevreuil, *ziege*, Tschüsa. *Kozá*
Un pigeon, *taube*, Tschelumb. *Golumb*
Des pigeonneaux, *täubchen*, Melo tschelumb.
Un coq, *hahn*, Schlépatsch.
Un Chappon, *kapaun*, out capûnt schlepatsch.
Une poule, *henne*, Schlepeýtschia.
Des oeufs, *eier*, Juji.
Une caille, *wachtel*, Wágala patínatz.
Une perdrix, *rebhuhn*, Tscheirebótka.
Un oye, *gans*, Gongs.
Un canard, *ente*, stricia.
Des petits poulets, *küchlein*, mola tscheiran. *Kuej*

- Une langue de boeuf, *rindszunge*, Wòal Jungsic.
Des alloüettes, *lerche*, Ziúrnac. *Gewronak* os. Skowronak
Un boudin, *wurst*, Pańgstie, où Worstiù.
Du beurre, *butter*, Móstie.
Du frommage, *käse*, saroù, où saróo. *Budz-sadz-dan*
Du lait, *milch*, Meláuca.
Du fromage de brebis, *schaafkäse*, Wüze saróo.
Du fromage de chevre, *ziegenkäse*, Tschüsa saróo.
Du lait de brebis, *schaafmilch*, wüz melaúca.
Du lait beurré, *buttermilch*, móstie melaúca.
De la salade, *sallat*, Salóot.
Une boulie, *mehlbrei*, Srapúnic, où muńca.
Des pois, *erbsen*, Górchey.
Des féves, *bohnen*, Boipey.
Du raifort, *rettich*, Chriûn. *Méerrach*
Du Pain, *brot*, Skiaybe.
Du poisson, *fisch*, Reibó.
Un Brochet, *hecht*, Skieykò.
Une Carpe, *karpfen*, Karpe.
Une truite, *forelle*, Bundia reibò. *os. pstryana*
Une anguille, *aal*, Wunjür.
Un saumon, *lachs*, Las.
De la merlüe, *seehecht*, Rociára.
Des harangs, *hering*, Slickjou. *os. śledź*
Des solles, *schellfisch*, Scholiù.
Des ecrevices, *krebs*, Krawáat. *os. rak*
Des asperges, *spargel*, spârs.
Du houblon, *hopfen*, Schemigl. *os. Kramigl*
Des prunes, *pflaumen*, Schleiwenói.
Des Cerises, *kirschen*, Weysnói.
Du raisin, *weintrauben*, Waineíza.
Des Corintes, *rosinen*, Rosingkiey.
Des poires, *birnen*, Greiswóy.
Des pommes, *äpfel*, Júbka, où Jubtchüy.
Des noix, *nüsse*, Frighiey.
Des noicettes, *haselnüsse*, Lesnefrig. *os. jaworowczejk*

Des framboises, *himbeeren*, Moleyné.

Des fraises, *erdbeeren*, Sauneíza.

Šrawnejca

Des peches, *pfirsichen*, Perséi.

Des prunelles sauvages, *wilde pflaumen*, Turnóglia.

Le noyau, *kern*, Siurnü.

Zornot

Des groselles, *stachelbeeren*, Rüba jujadói.

Vjahoda

Des concombres, *gurken*, Gurtchey.

Du miel, *honig*, Medà.

De l' eau, *wasser*, vóda.

Du vin, *wein*, Weína.

De la bierre, *bier*, peiwò.

CHAP. 8.

Des Etats et Offices.

§. 38. Le Pape, *pabst*, Püp.

L' Empereur, *kaiser*, Tscheisar.

Un Roy, *könig*, Tschenangs.

Un Prince, *prinz*, Wowóda.

Un Gentilhomme, *edelmann*, Tschenangs; Les Vandales tiennent leurs gentishommes, pour leurs Roys.

Un bourgeois, *bürger*, Barchir.

Un Soldat, *soldat*, Mosketéer.

Un Valet, *knecht*, Knéecht.

Une Servante, *magd*, Deéfa.

Un baillif, *amtman*, Hámman, où A'bercheid.

CHAP. 9.

Des Arts et Mestiers.

§. 39. Un marchand, *kaufmann*, Tschéipatz.

Un marechal, *marschall*, Smáde.

Un menuisier, *tischler*, Snítger.

Un Orfevre, *goldschmidt*, Smaja srébrü.

Un boulanger, *bäcker*, Piziguńgske.

Un barbier, *barbier*, Puziarungsi, où Wunsey pútzkat.

Un chapellier, *hutmacher*, Klipoitznia.

Un vitrier, *glaser*, Saglinic.

Un pécheur, *fischer*, Jaymóí raibói.

Un Meunier, *müller*, Málnic.

Un Tisseran, *weber*, Tócatsch.

Un Berger, *schäfer*, Schabar.

Un voleur, *dieb*, Dif, où Smácia.

Un sorcier, *zauberer*, Töblatsch.

Un ennemy, *feind*, Tzeize. *Cezy o fomíz*

CHAP. 10.

Des animaux Domestiques et Sauvages, des oiseaux et des Insectes.

Il faut repeter en partie icy, ce qui a eté dit au Chap. 7.

§. 40. Un Cheval entier, *hengst*, Engst, où Klipper.

Un cheval chatré, *wallach*, Out capûnt Engst.

L' Etallon couvre, *der h. steigt*, Engst Skúze (t. j. skače).

Une Cavalle, *stute*, Tschüpóglia (t. j. kjübolja = kobla).

Un poullain, *füllen*, Schribang, où Sriba.

Un chien, *hund*, piôs.

Un chat, *katze*, Tschütatóy.

Un asne, *esel*, Asâl.

Un renard, *fuchs*, Leiseitzka.

Un loup, *wolf*, Wútska.

Un rat, *ratte*, Wilca moïs.

Une souris, *maus*, Möis.

Une grenouille, *frosch*, Subò.

Un crapaut, *kröte*, Loseyka, où Patten.

Une chauve souris, *ahlmaus*, Meyziù.

Une Cicogne, *storch*, Bütchan.

Un rossignol, *nachtigall*, Slowenia.

Un corbeau, *rabe*, Tschorna vornò.

Une hirondelle, *schralbe*, Lostowézia.

Un hibou, *guckuck*, Tiilca.

Une corneille, *krähe*, Mola vornò.

Un oiseau, *vogel*, Patinatz.

Un ver, *wurm*, Gúdic.

Une chenille, *raupe*, Wusaneízia.

Un Colimaçon, *schnecke*, Maus, où Mous.

Une mouche, *fliege*, Maichù.

Un cousin, *mücke*, Masweícia.

Une mouche à miel, *biene*, Dschéla.

Un bourdon, *hummel*, pampil.

Une araignée, *spinne*, Pójanc.

Une fourmi, *ameise*, Mórwe.

De la Cire, *wachs*, Wosca.

Un poux, *wespe*, Woôs.

Une puce, *floh*, blóca.

Un Ours, *bär*, Báar.

Un Lion, *töwe*, Löve.

os. pčota
os. čanjetá
os. fravk
os. vrončja
woik
wosa
gtoka
mžedwjež
law

CHAP. 11.

Des Arbres, Plantes et Fleurs.

§. 41. Un arbre, *baum*, Tumb.

La racine, *wurzel*, Tseurín.

Une branche, *bärenklau*, Röseká.

Un Rosier, *rosenstrauch*, Rüsa.

Un sureau, *hollunder*, Böse.

Un orme, *ulme*, Jülmeywa.

Une Saule, *weide*, Farba.

Un sapin, *tanne*, Jódla.

Un aulne, *erle*, Wilscha.

Un Cerisier, *kirschbaum*, Woisoigna.

Un Chene, *eiche*, Dumb.

Un fraine, *esche*, Joséna.

Un Pommier, *apfelbaum*, Jüblün.

Un Poirier, *birnbaum*, Chreuc.

Un noyer, *nussbaum*, Loistpícia.

Un tillet, *linde*, Leypò.

Un fau (= hêtre, Pf.), *buche*, Boic.

Un bouleau, *birke*, Brésa.

De la sauge, *salbei*, Salvaja.

Du raifort, *rettig*, Chriûn.

De la rüe, *rautenstrauch*, Rüdia.

os. krušen
os. fríghau
wi

De l' orge, *gerste*, Jańsmin.

De l' avoine, *hafer*, Wüas.

De blé, *korn*, Pasinaícia.

Du froment, *weizen*, Róse, où Pasinaícia.

Un espic, *ähre*, Rüsa.

De la paille, *stroh*, Strau.

Du foin, *heu*, Hay.

De l' herbe, *kraut*, Síglia.

Du lin, *flachs*, Lión.

CHAP. 12.

De le Parenté.

§. 42. Un Pere, *vater*, Eyda.

La Mere, *mutter*, Mámma.

Le fils, *sohn*, Sónka, où Wódrüc.

La fille, *tochter*, Déefka.

Un frere, *bruder*, Brúdatz.

Une Soeur, *schwester*, Séstra.

Le grand Pere, *grossvater*, Grote woor.

La grand mere, *grossmutter*, Grótka.

Un epoux, *gatte*, Bréttegan.

Une epouse, *gattin*, Brüt.

Les nôces, *hochzeit*, Ródüst.

Un voisin, *nachbar*, Nóber.

Un Etranger, *fremder*, Tojazeúza.

Un heritier, *erbe*, Dédan.

CHAP. 13.

De Metaux.

§. 43. De l'or, *gold*, Seýma.

De l' argent, *silber*, Silber.

De l' acier, *stahl*, Stohl, où Eycratína.

CHAP. 14.

Des Batiments et parties d' une maison. Conf. Cap. 2.

§. 44. Une maison, *haus*, Wísa.

CHAP. 15.

Des Meubles et Utensiles etc.

- §. 45. Un puits, *brunnen*, Wungwóol. *Wungwóol - wóol*
Une cruche, *krug*, Kreúska. *Krúg - kruška*
Un verre, *glas*, Glosou. *Glosou - sklenica*
Une table, *tisch*, Teísko. *Tisko - stôl*
Une chandelle, *teuchter*, Suecia. *Suecia - svíčka*
Un couteau, *messer*, Nüs. *Nüs - nož*
Une fourchette, *gabel*, Gobel. *Gobel - žebřík*
Un plat, *platte*, Plattéer. *Plattéer - taler*
Une assiette, *teller*, taléer. *Taler - šálka*
Une chaize, *stuhl*, Steýl. *Stuhl - židle*
Une decrotoire, *schuhbürste*, Sazýt. *Sazýt - štětka*
Des Ciseaux, *scheere*, Nüsaitse. *Nüsaitse - sekáček*
Un livre, *buch*, Pöin. *Pöin - kniha*
Une balle, *knaul*, Kuwôl. *Kuwôl - míč*
Un Chaudron, *kessel*, Tschütlig. *Tschütlig - hrnec*
Une tenaille, *zange*, Kleésda. *Zange - klešť*
Un marteau, *hammer*, Omaár. *Omaár - mazac*
Un clou, *nagel*, Düst. *Düst - hrot*
Un chrand chaudron, *grosser kessel*, Tschütschóol. *Tschütschóol - hrnec*
Une poele, *ofen*, Schaubò, où Schoubò. *Schaubò - kamjent*
Un panier, *korb*, Tschütsör. *Tschütsör - košík*
Un seau, *eimer*, Wumbérac. *Wumbérac - kbelík*
Une broche, *bratspiess*, Rusan. *Rusan - rožan*
De la braise, *kohlen*, Fungley. *Fungley - uhlí*
Un balay, *besen*, Métla. *Métla - výhonka*
Une pelle, *schaufel*, Sippia. *Sippia - oborad, kopat*
Une lampe, *lampe*, lampoù. *Lampoù - svíčka*
Une cage, *käfig*, Patinsnéfcia. *Patinsnéfcia - kovárna*
Une hache, *hacke*, Sétjar. *Sétjar - motyka, kopacza*
Une hachette, *hackebeil*, Neboízier. *Neboízier - Nábojka*
Une sie, *säge*, Sojaýdia. *Sojaýdia - sýpačka*
Etoupe, *werg*, Dscholóe. *Dscholóe - výhonka*
Une Quenoüille, *spinnrocken*, Kundíglia. *Kundíglia - výhonka*
Un roüet à filer, *spinnrad*, saccódle. *Saccódle - výhonka*

		Ercadlo
Un miroir, <i>spiegel</i> , Serriúdle.		
Un sac, <i>sack</i> , Mich.	os. nich	
Un lit, <i>bett</i> , Püstiglia.	nosigna	
Un mortier, <i>mörtel</i> , Stumpò.		
Une charruë, <i>pflug</i> , Rottü.	Rottü	Rödli.
Un traineau, <i>schlitten</i> , Sonay.	os. sanje.	
Un carrosse, <i>wagen</i> , Tschüla.		
Une fourche, <i>mistgabel</i> , Weytlóy.	os. vidto	
Du godron, <i>hohl-eisen</i> , Skornečia.*	kulojte	kaž skora.
Un rateau, <i>rechen</i> , Grubléi.		
Une fauille, <i>sichel</i> , Sarpé.		
Une faux, <i>sense</i> , Dschüsa (čit. tjüsa: kosa).		
Un fleau, <i>dreschflegel</i> , Zépoy.		
Une hoüe, <i>hacke</i> , Hacke.		
Une beche, <i>spaten</i> , Spode.		
Une perche, <i>messruthe</i> , Stangiay.	meranso neun,	na. hoz
Un rabot, <i>hobel</i> , Homár.		
Un filet, <i>faden</i> , Vloóc.	vlooc?	
Un seran, <i>hechel</i> , sacít.	min. Lohofha	os. (wockel, wochia)
Une brosse, <i>bürste</i> , c' est la même chose.		os. scéč
Du Papier, <i>papier</i> , Papír.		
Encre, <i>tinte</i> , lodò.		
Une plume, <i>feder</i> , Pérü, où Peréi.		
Une bague, <i>ring</i> , Pórstin.		
Des Quilles, <i>kugeln</i> , Tschagli.	Tengel	
Une epée, <i>degen</i> , Daegò.	mjic	
Une canne, <i>stock</i> , Chlund.	os. kruod	
Un sifflet, <i>pfeife</i> , Fleutù.		pečnucha!
Une caisse, <i>kasten</i> , bumbôn.		šumecal.
Un violon, <i>violine</i> , Gigleíkia.		os. husele, ns. gusie.
Une Cornemuse, <i>dudelsack</i> , Píbsac.		os. kožly.
Une selle, <i>sattel</i> , Sedléi.		os. sedlo
La bride, <i>zaum</i> , Wéysda.		os. wuzda
Les fers de cheval, <i>hufeisen</i> , Pütchi.		os. podkova

* Je-li godron, kaž so zda, wopaki za ,goudron' čiščane, bychmy tudy kolmaz (theer) zrozymjeć měli.

CHAP. 16.

Des nombres.

§. 46. Un, *eins*, Janeù.

Deux, *zwei*, Tawóí.

Trois, *drei*, Tarói.

Quatre, *vier*, tschütwarü.

Cinq, *fünf*, Pantarü.

Six, *sechs*, Süstarü.

Sept, *sieben*, Sütmarü.

Huit, *acht*, Smerü.

Neuf, *neun*, Diwangtarü.

Dix, *zehn*, Disangtarü.

Onze, *elf*, Jadonadüste.

Douze, *zwölf*, Twenazté.

Treize, *dreizehn*, Treinazté.

Quatorze, *vierzehn*, Züternótzti.

Quinze, *fünfzehn*, Pangtnótzti.

Seize, *sechszehn*, Süstnótzti.

Dix sept, *siebzehn*, Sütemnótzti.

Dix huit, *achtzehn*, Wissemnótzti.

Dix neuf, *neunzehn*, Diwangtnótzti.

Vingt, *zwanzig*, Disangtnótzti.

Vingt et un, *einundzwanzig*, Janeù disangtnótzti.

Trente, *dreissig*, Pütschübe.

Quarante, *vierzig*, Tuán Ziternistich.

Cinquante, *fünfzig*, Panetisjunct.

Soixante, *sechzig*, Schistisjunct.

Soixante et dix, *siebzig*, Sibitisjunct.

Quatre vingt, *achtzig*, Wissim disjunet.

Quatre vingt dix, *neunzig*, Tewangtnótzti.

Cent, *hundert*, Panstüge.

Mille, *tausend*, Disant panstüge.

Premierement et premier, c'est la même chose que un,
et ainsy des autres.

CHAP. 17.
Des adverbes.

§. 47. Aujord'hui, *heute*.

Demain, *morgen*.

Apresdemain, *ütermorgen*.

Hier, *gestern*.

Avanthier, *vorgestern*.

Les Vandales expriment ces adverbes par le nom du jour, qui en est marqué, par ex. pour dire v. g. au Jeudy, Hier, il faut dire Sréda, c' est ce qui marque le Mercredy etc.

Il y a 8. jours, *vor acht tagen*, Sonidélang.

Il y a un an, *vor einem jahre*, Wadreutla jüdü.

Dans six jours, *in sechs tagen*, Süsdanü.

Tousjours, *immer*, Immertù.

Un peu, *ein wenig*, Bátche.

Beaucoup, *viel*, Vile.

Combien, *wieviel*, Kuquíglan.

Assez, *genug*, Tujandüst.

Rien, *nichts*, Tujannütz.

Pas beaucoup, *nicht viel*, Batchejan.

Mieux, *besser*, Tejangúnt.

Assez bien, *gut genug*, Zeiwohl.

Par raillerie, *z. scherz*, Tujan leubü.

D'où venez vous, *wo kommen Sie her?* Wit Kùm jis éhr.

Ou allez vous, *wo gehen Sie hin?* Kùms is en haid.

Haut, *hoch*, Jo sarang wósic.

Bas, *niedrig*, Jo sarang Kasimái.

Fy, fy, *pfui*, ne dóga.

CHAP. 18.

Des Adjectives.

§. 48. Grand, *gross*, wildia, où wilca.

Petit, *klein*, móla.

Aveugle, *blind*, Sléeba.

Boiteux, *hinkend*, Klangse.

Puant, *stinkend*, Smaŕde.

Sauvage, *wild*, Deíwa.

Mechant, *hässlich*, Cheúde.

Galeux, *räudig*, Chúrsdey.

Heureux, *glücklich*, Dübretcháal.

Malheureux, *unglücklich*, Nimial, glüçò.

Heureuse, *glückliche (frau)*, Dübraséna.

Paresseux, *faul*, ne dóga.

CHAP. 19.

Des Verbes.

§. 49. Nombrer, *zählen*, Tschedigne.

Danser, *tanzen*, Plúsat, où Plungsat.

Parler, *sprechen*, Goſen, où tschedrûn.

Babilliarder, *plaudern*, Gornang.

Ecrire, *schreiben*, Schribiudmùsch.

S' habiller, *sich ankleiden*, Wesdéza.

Laver les mains, *die hände waschen*, Runzéi moyd.

Boüillir, *kochen*, Jistwore.

Rotir, *braten*, Pitsenmangséi.

Aimer, *lieben*, Leibü.

Ouir, *hören*, Sléisöt.

Voir, *sehen*, Sárat.

Dejuner, *frühstück*, Brütebüte.

Diner, *mittagessen*, Jeuseúna.

Souper, *abendessen*, Witséra.

Cuire du pain, *brot backen*, Skiaybon pítz.

Brasser de la bierre, *bier brauen*, Peiwi wóort.

Se baigner, *sich baden*, Kumbóza wowadung.

Baiser, *küssen*, Tschüber.

Dormir, *schlafen*, Sapóteit.

Bruler, *brennen*, Tschürissa witchin.

CHAP. 20.

Des phrases. Conf. Chap. 2.

§. 50. Sçavez Vous parler Vandale, *sprechen Sie wendisch?* Müses Wénske góren.

J'ay appris à parler vandale, *ich habe wendisch sprechen gelernt*, Jóos woyck wénskia góren.

Mouchez le nez, *schnaubt die nase*, Soipál wois mórgat. Je veux lacher l'eau, *ich will das wasser lassen*, Júzan haid pissóot.

Je veux aller à la selle, *ich will zu stuhle gehen*, Júzan haid cucûd.

Je veux me promener à cheval, *ich will spazieren reiten*, Júzan haid spazifjud.

Voulez vous vous deshabiller, *wollen Sie sich entkleiden*? Mosa sásdad.

Qu'avez Vous songé, *was haben Sie gedacht*? Treémesch. Nous avons bu à votre santé, *wir haben Ihre gesundheit getrunken*, Póol Sabüt góome.

A votre santé, *Ihr wohlsein!* Tsioól.

Je suis votre Serviteur, *ich bin Ihr diener*, Dibrüjunc Kadigniúgne.

Tu ne vaut rien, *du taugst nichts*, Tu ne dóga.

Comment vous va il, *wie geht es ihnen*? Kukeídjas.

Voulons nous nous marier ensemble? *wollen wir einander heirathen*? Zime ródüst Zeit haid.

La bierre ne vaut rien, *das bier taugt nichts*, Peiwò ne doga.

Je ry, *ich lache*, Jo Schmiaúza.

Tu es à pied, *du bist zu fuss*, Stóje.

Nous avons froid, *uns friert*, Seýma jamme.

Trouvez Vous cela bon? *finden Sie das gut*? Smacca smùc?

Il peut, *es stinkt*, Smárde.

Il sent bon, *es riecht gut*, Ríka smùc.

Voulez vous vous baigner? *wollen Sie sich baden*? Tsísa Kumbadeíd.

Voulez vous coucher avec moy? *wollen Sie mit mir schlafen*? Jús nitz Sobóot.

Mon petit cœur. *Mein kleines herz*, Samet wa Seýwat. Dieu vous benisse, *Gott segne Sie!* Treis büç.

Bon jour, ou bon soir, *guten tag, guten abend*, c'est la même chose.

Il a la fievre, *er hat das fieber*, Seymióna.

Voulons nous aller au jardin? *Wollen wir in den Garten gehen?* Ja judséld wa wógaart.

Voulez vous manger? *Wollen Sie essen?* Júdsa Káje dajayd.

Je viens de manger, *ich komme von tisch*, Joós pólá aviadey.

J' ay bu, *ich habe getrunken*, Jóos pólá nayóome.

J' ay parlé, *ich habe gesprochen*, Joós dschédral al.

J' ay dansé, *ich habe getanzt*, Jóos plúngsal al.

Jeu pleurs, *ich hatte geweint*, Jóos plokoól.

Nous avons sifflé, *wir haben gepfiffen*, Jútsan fleutúne.

Vous avez chanté, *Sie haben gesungen*, Jus pióol.

Tu ment, *du lügst*, Toi lósest.

La bierre est bonne, *das bier ist gut*, Dúbra pawiò.

Ou allez vous? *Wohin gehen Sie?* Gums hen.

Grand mercy, *grossen dank*, Dansko, où Sabügóme.

Que faites vous? *Was machen Sie?* Züt et jeútes?

Avez Vous bien dormi? *Haben Sie gut geschlafen?* sa-póol gúut.

Apportez du sel icy. *Bringt salz hierher.* Bring juth sugli.

Je me porte bien, *ich befinde mich wohl*, Ni püglie mne nütz.

Il est malade. *Er ist krank.* Ne dóga nütz.

Tu es mon ennemy. *Du bist mein feind.* Nicha nósme nütz.

Je feray cela, *ich werde das thun*, Junitza nébat.

Je suis avare, *ich bin geizig*, Ne mam nitz Kavoidógnie.

Haec sunt, quae Amplissimus Pfeffingerus benevole mecum communicavit. De Bohemorum, Dalmatarum, Polonorum, Moscorum et cæterorum Slavorum Dialectis libri evulgati extant plurimi; sed eos recensere, nostri jam non est instituti. Omnibus Slavorum Lexicographis palmam facile præripet insignis vir Joh. Gabriel Sparvenfeldius in Reg. Maj. Sveciceaula Ceremoniarum Ma-

gister, qui Orientalium linguarum cognitione excellit, atque à longo jam tempore in illud incubuit, ut conficeret Lexicon Slavonico-Latinum, cuius Specimen jam anno 1692. Innocentio XII. Papæ obtulit. Nicolaus Bergius in Exercit. Hist. Theol. de Statu Ecclesiæ et religionis Moscoviticæ pag. 91 refert, Pontificem cum vidisset hoc opus, illud vocasse thesaurum et jussisse hujus ope Missale Romanum in linguam litteralem Slavicam transferri.

(Pokračowanje.)

Wozjewjenje.

Dary do knihownje a archiva, starožitnostneje, přirodniskeje a numismatiskeje zběrki, wo kotrež z nowa prosymy, wozjewjamy z příslušnym džakom z časami w Serbskich Nowinach. Připosłanie darow z cuzby njech so, je-li mózno, stanje po knihikupskim puéu přez Lipsk pod adressu: An die „Maćica Serbska“ durch die Buchhandlung **Schmaler & Pech** in Bautzen, Königr. Sachsen.

Maćične knihi noweho prawopisa (z laćanskoserbskimi pismikami), kotrež móža so kaž wšě druhe serbske w komissii knihikupstwa Smolerja a Pjecha (**Schmaler & Pech**) dostać, su tele:

1. *Časopis towaŕstwa Maćicy Serbskeje.* Lětnik I.—XVI. po 15 nsl. abo 28 zešiwkow po $7\frac{1}{2}$ nsl.
2. *Serbski słownik* wot Dr. Pfula. A—Zahubny. 1857—1863. Šěć zešiwkow po 20 nsl. Skónčenje a dodać wuńdze w krótkim.
3. *Šeć spěwów serbskich* za tenor abo sopran z přewodom fortepiana wot K. A. Kocora. 10 nsl.
4. *Pěseň wo živonu* wot Bjedricha Schillera. Zeserbščena k Schillerowym stolětnym narodninam wot H. Dučmana. (Wosebity woćišć z Časopisa towaŕstwa Maćicy Serbskeje.) 1859. 2 nsl.
5. *Hornjołužiska serbska ryćnica na přirunowacym stejišću.* Spisał Dr. Pful. Zešiwk I. Zawod. Zynkowskow. 1862. (Wosebity woćišć z Časopisa.) 15 nsl.

W o p ř i j e ē e.

Pomniki Połobjan Slowjanściny. Zhromadžil a wujasnjał
professor Dr. Pful (Pokračowanje) . . . str. 69—138.

N a w ě š t k.

Towařstwo Maćicy Serbskeje chce so z wudawanjom dobrych narodnych a naukownych spisow, kaž tež časopiša za nawjedzitosé serbskeho luda starać. Teho dla je podpjeranje teho sameho na wselake wašnje jara žadana a zaslužbna wěc. Do Maćicy móže kóždy w kóždym času přistupić, kiž jako sobustaw I. rjadownje 1 tøl. a 10 nsl. abo jako sobustaw II. rjadownje 25 nsl. kóždolětnje pola pokladnika M. S. zaplaći. Za to dostawaja přeniši wšitke maćične knihi z časopisom, posledniši pak te knihi bjez časopisa. Kóždy sobustaw wotebjera sej potom spomnjene spisy pola knihiskladnika M. S. abo da sej je wot njeho wobstarać. Předsydstwo a wubjerk sydli w Budyšinje, hdžež so tež kóžde lěto srjedu po jutrach hłowna zhromadžizna wotbywa.

Wubjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1864.

Zastojnicy: k. ryčnik Rychtař, předsyda; knihikupc Smoleř, městopředsyda; k. vikar Hórnik, prěni sekretař; k. aktuar Wjela, druhí sekretař; k. překupc Jakub, pokladník a knihiskladník; k. sem. wučeř Fiedleř, knihownik; k. progymnasialny direktor Buk, redaktor Časopisa.

Wubjerkownicy: a) *měšćanscy*: k. scholastik Buk; k. farař emer. Guda; k. vikar Herrmann; k. knihikupc Pjech; b) *wonkowscy*: k. farař Imiš; k. farař Jenč; k. professor Dr. Pful; k. farař Seileř.

W o p ř i j e č e.

Nócy strażnik. Wjeselohra we štučkach. Po Körnerowym „Der Nachtwächter“ wot J. Bartka	str. 3.
Pomniki Połobjan Słowjanštiny. Zhromadžil a wujasnjał professor Dr. Pfül	„ 28.
Přinoški maćičnych sobustawow	„ 67.

N a w ě š t k.

Towarſtvo Maćicy Serbskeje chce so z wudawanjom dobrych narodnych a naukownych spisow, kaž tež časopisa za nawjedzitość serbskoho luda starać. Teho dla je podpjeranje teho sameho na wselake wašne jara žadana a zaslužbna wěc. Do Maćicy móže kózdy w kóždym času přistupić, kiž jako sobustaw I. rjadownje 1 tol. a 10 nsl. abo jako sobustaw II. rjadownje 25 nsl. kóždolětnje pola pokladnika M. S. zaplaći. Za to dostawaja přeniši wšitke maćične knihi z časopisom, posledniši pak te knihi bjez časopisa. Kózdy sobustaw wotebjera sej potom spomnjene spisy pola knihiskladnika M. S. abo da sej je wot njcho wobstarać. Předsydſtvo a wubjerk sydli w Budyšinje, hdžež so tež kóžde lěto srjedu po jutrach hłowna zhromadžizna woťbywa.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1863.

Redaktor

Jakub Buk.

XVI. lětník. — IV. zwjazk. 2.

28.

W Budyšinje.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.